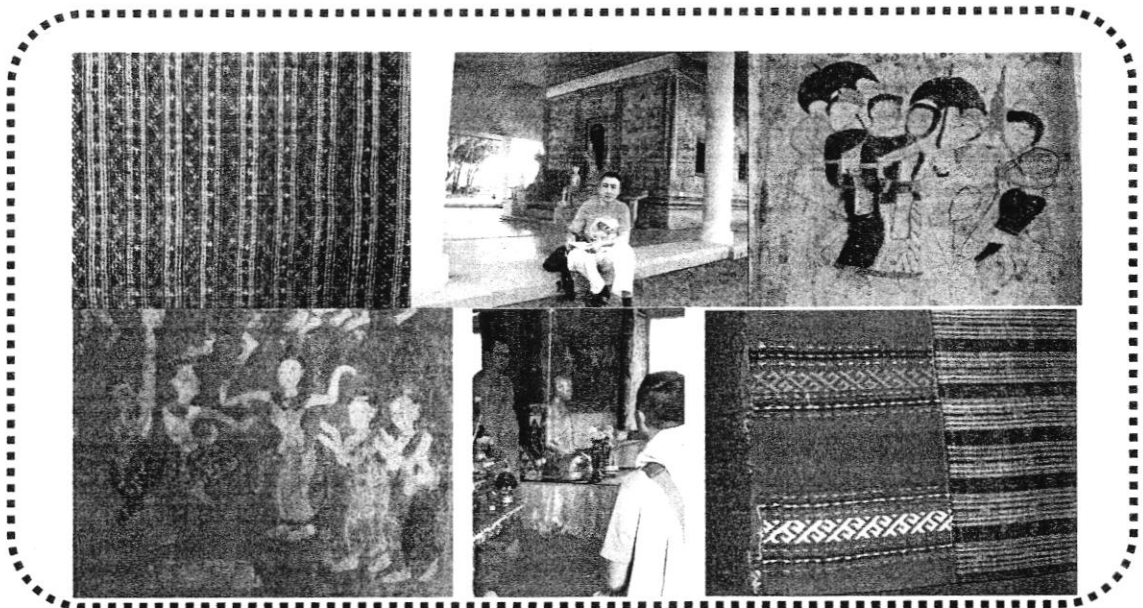

รายงานผลการดำเนินงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

การสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสาน
จากสุปแต่้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย
เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา

ได้รับจัดสรรงบประมาณดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553

รายงานผลการดำเนินงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

การสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสาน
จากสุปแต่้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย
เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา

หัวหน้าโครงการ

ดร.สิทธิชัย สมานชาติ

คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

ผู้ร่วมดำเนินโครงการ

ดร.กัญญา จิงวิมุตพันธ์

อ.แสน ศรีสุโร

ปราโมทย์ จรุงทวีเวชย์

คุณ จันทพงษ์

สุวิษา ผิวทอง

ได้รับจัดสรรงบประมาณดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553

บทคัดย่อ

ผู้ดำเนินการ : ดร.สิทธิชัย สมานชาติ

สถาบัน : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

คำสำคัญ : หลักฐานผ้า เครื่องแต่งกายโบราณ ชาวอีสาน ฐานข้อมูล

โครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุบแต้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ได้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างฐานข้อมูลในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของอีสานโบราณ 2) รวบรวมหลักฐานลวดลายผ้าขึ้นอีสานที่ปรากฏในสุบแต้มอีสานเพื่อเก็บฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าและการวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา 3) เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการอนุรักษ์สุบแต้มอีสานในอนาคต

ในการดำเนินการได้ใช้หลักการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ การศึกษาวิจัยทางศิลปะและหลักการข้อมูลเชิงมานุษยวิทยา โดยสามารถสำรวจรวบรวมข้อมูลสุบแต้มครบทั้ง 4 วัด คือ 1) วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูณ อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น 2) วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 3) วัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดชัยภูมิ 4) วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

โครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุบแต้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา เป็นโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่ใช้กระบวนการศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่ และมีการบูรณาการเผยแพร่ผลงานในรูปแบบนิทรรศการและการอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกับโครงวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อเป็นการปลูกฝังความรักหวงแหน และสร้างจิตสำนึกในการสืบทอดภูมิปัญญาและมีความเข้าใจในประวัติศาสตร์และศิลปะไว้เป็นมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่น

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทคัดย่อ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	ฉ
 บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 หลักและวิธีการดำเนินการ	2
1.4 กลุ่มเป้าหมาย	2
1.5 พื้นที่ / กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา (สำหรับ โครงการอบรม / เผยแพร่)	3
1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับในการดำเนินโครงการฯ	3
1.7 ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ	3
1.8 ตัวบ่งชี้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	3
 บทที่ 2 การสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเต้ม กรณีวัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูณ อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น	
2.1 การศึกษาประวัติวัดและสุปเต้ม วัดสระบัวแก้ว จังหวัดขอนแก่น	4
2.2 ผลการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเต้ม กรณีวัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูณ อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น	7
 บทที่ 3 การสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเต้ม กรณีวัดไชยศรี จังหวัดขอนแก่น	
3.1 การศึกษาประวัติวัดและสุปเต้ม วัดไชยศรี	19
3.2 ผลการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเต้ม กรณีวัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น	22

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 การสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเต้ม	
กรณีวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดนครราชสีมา	
4.1 การศึกษาประวัติวัดและสุปเต้ม วัดหน้าพระธาตุ	35
4.2 ผลการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเต้ม	
กรณีวัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา	39
บทที่ 5 การสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเต้ม	
กรณีวัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี	
5.1 การศึกษาประวัติวัดและสุปเต้ม กรณีวัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี	47
5.2 ผลการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเต้ม	
กรณีวัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี	51
บทที่ 6 กิจกรรมนิทรรศการและการอบรมเชิงปฏิบัติการ	
6.1 วัตถุประสงค์	63
6.2 สถานที่จัดกิจกรรมและวันดำเนินงาน	63
6.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	63
6.4 สรุปผลการดำเนินงาน	64
บทที่ 7 สรุปผลการดำเนินงาน	
7.1 ความสอดคล้องกับมาตรการ	68
7.2 ความสอดคล้องกับนโยบาย	68
7.3 ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ	68
7.4 ตัวบ่งชี้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม	69

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	70
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง	73
ภาคผนวก ข ภาพประกอบกิจกรรม	86
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม	105

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 3-5 หญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานจะยังไม่ต่อต้านขึ้น ปรากฏในรูปเต็มวัดไชยศรี จังหวัดขอนแก่น	24
ภาพที่ 3-6 ภาพถ่ายเก่าการแต่งกาย ผู้หญิงในภาคอีสาน	24
ภาพที่ 3-7 ตัวอย่างผ้าชิ้นมัดหมี่ ย้อมครามที่คล้ายกับผ้าชิ้นในรูปเต็ม	25
ภาพที่ 3-8 รูปเต็ม แสดงภาพการแต่งกายของผู้หญิง	26
ภาพที่ 3-9 รูปเต็ม แสดงการเกี่ยวพาสของชายหนุ่มหญิงสาว	27
ภาพที่ 3-10 รูปเต็ม แสดงภาพขบวนผู้หญิงที่เดินเรียงแถวแต่แต่ละคนมีการแต่งกาย สีต่างกัน	28
ภาพที่ 3-11 รูปเต็ม แสดงการแต่งกายของพระสงฆ์ บนหอปราสาทและการแต่งกาย ของเจ้านาย หรือกษัตริย์	29
ภาพที่ 3-12 รูปเต็ม แสดงการแต่งกายของผู้หญิง 5 คน และผู้ชาย 1 คน	30
ภาพที่ 3-13 รูปเต็ม แสดงการแต่งกายของผู้ชายแบบหนึ่ง	31
ภาพที่ 3-14 รูปเต็ม แสดงการแต่งกายของผู้ชายอีกแบบ	32
ภาพที่ 3-15 รูปเต็ม แสดงให้เห็นการแต่งกายวงมโหรี ของอีสาน	33
ภาพที่ 3-16 รูปเต็ม แสดงให้เห็นการแต่งกายของทหาร	34
ภาพที่ 4-1 อุโบสถหลังเก่าของวัดหน้าพระธาตุ ที่มีรูปเต็มภายใน และภายนอก ที่ด้านหน้า	35
ภาพที่ 4-2 พระธาตุ ตั้งอยู่หน้าพระอุโบสถ มีรูปทรงเหมือนพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม และพระธาตุเชิงชุมจังหวัดสกลนคร แต่มีขนาดน้อยกว่า	36
ภาพที่ 4-3 หอไตรกลางน้ำแบบพื้นเมืองอีสาน ตั้งอยู่กลางสระน้ำรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทางด้านหน้าอุโบสถหลังเก่า	37
ภาพที่ 4-4 รูปเต็มในอุโบสถหลังเก่า วัดหน้าพระธาตุ เป็นภาพที่มีความประสมประสาน การพรรณนาความจากเนื้อหาสาระที่ปรากฏอยู่ในงานวรรณกรรม หรือพุทธประวัติเป็นหลัก	38
ภาพที่ 4-5 รูปเต็ม วัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา	39
ภาพที่ 4-6 รูปเต็ม แสดงการเป่าแคนและฟ้อนรำ	40

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 4-7 ภาพถ่ายการแต่งกายของเจ้านายฝ่ายหญิง ในมณฑลอีสานสมัยรัชกาลที่ 5 มีลักษณะคล้ายภาพการแต่งกายของเจ้านายอีสานที่ปรากฏในรูปแต้ม วัดหน้าพระธาตุ	41
ภาพที่ 4-8 รูปแต้ม แสดงการแต่งกายของหญิง	42
ภาพที่ 4-9 ผ้าซิ่นอีสานและภาพสตรีชาวอีสาน	42
ภาพที่ 4-10 รูปแต้ม แสดงการแต่งกายในการเดินทางโดยเกวียน	43
ภาพที่ 4-11 รูปแต้ม แสดงการใช้ผ้าตามลำดับชั้น	44
ภาพที่ 4-12 รูปแต้ม แสดงการแต่งกายของหมอแคน	45
ภาพที่ 4-13 รูปแต้ม แสดงการแต่งกายของทหารที่ใส่เครื่องแบบในยุคต้นรัตนโกสินทร์ ค่ายหนองบัว จังหวัดนครราชสีมา	46
ภาพที่ 4-14 เครื่องแบบทหารสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2449) กองทหารม้า ค่ายหนองบัว จังหวัดนครราชสีมา	46
ภาพที่ 5-1 สิม/หอพระบาทของวัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี	47
ภาพที่ 5-2 โครงสีของรูปแต้ม จะใช้สีน้ำตาลเป็นสีหลัก ผสมผสานกับสีคราม	48
ภาพที่ 5-3 หอพระไตรปิฎก วัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี	50
ภาพที่ 5-4 รูปแต้ม แสดง “การลงข่วง” ที่ชายชาวอีสานมาเกี้ยวสาวอีสานที่เข็นฝ้าย	51
ภาพที่ 5-5 รูปแต้ม แสดงการขนเหล้าปลาปิ้งและการแสดงฟ้อนรำ	52
ภาพที่ 5-6 ภาพถ่ายเก่าที่แสดงให้เห็นถึงการแต่งตัวที่คล้ายคลึงกับรูปแต้ม	53
ภาพที่ 5-7 รูปแต้ม แสดง “นางอรพิน” ที่แต่งกายแบบคนเมืองอุบลในยุคร่วมสมัยกับรูปแต้ม	54
ภาพที่ 5-8 รูปแต้ม แสดงวิถีชีวิตของชาวเมืองอุบลในอดีต	56
ภาพที่ 5-9 รูปแต้ม แสดงขบวนฟ้อนรำระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย	58
ภาพที่ 5-10 รูปแต้ม แสดงอิทธิพลการแต่งกายแบบภาคกลาง	60
ภาพที่ 5-11 ภาพถ่ายของสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ	60
ภาพที่ 5-12 รูปแต้ม แสดงการแต่งกายของพระสงฆ์ในเมืองอุบลราชธานี พระสงฆ์	61
ภาพที่ 5-13 รูปแต้ม แสดงภาพการล่าสัตว์ของนายพราน	62
ภาพที่ 6-1 บรรยากาศการจัดนิทรรศการ ณ หอประชุม โรงเรียนบ้านลำโรง	64

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 6-2 กล่าวเปิดงาน โดยรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี	64
ภาพที่ 6-3 ภาพบรรยากาศผู้เข้าร่วมกิจกรรม	64
ภาพที่ 6-4 บรรยาย เรื่องเทคนิคการวาดเส้นและการลงสีสอปแต้มอีสาน โดย คร.สิทธิชัย สมานชาติ	65
ภาพที่ 6-5 ฝึกปฏิบัติการวาดลายเส้น	65
ภาพที่ 6-6 ให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับสอปแต้ม แก่ผู้เข้าร่วมการอบรม โดย คร.สิทธิชัย สมานชาติ	65
ภาพที่ 6-7 ฝึกปฏิบัติลงสีสอปแต้ม	66
ภาพที่ 6-8 ผลงานส่วนหนึ่งของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ	66
ภาพที่ 6-9 มอบของที่ระลึก แก่ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านตำโรง โดย คร.สิทธิชัย สมานชาติ	67
ภาพที่ 6-10 ผู้เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายรูปหมู่ร่วมกัน	67

บทที่ 1

บทนำ

โครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปแต้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ได้ดำเนินการใน 4 พื้นที่คือ

1. วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูณ อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
2. วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. วัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปทุมราชวงศา จังหวัดนครราชสีมา
4. วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ซึ่งลักษณะ โครงการมีดังนี้

ชื่อโครงการ โครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปแต้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา

หัวหน้าโครงการ ดร.สิทธิชัย สมานชาติ

ผู้ร่วมดำเนินโครงการ ดร.กัญญา จิงวิมุตติพันธ์, นายราตรี เมืองแก้ว, นางสาวสุวิษา ผิวทอง, นายปราโมทย์ จรุงทวีเวทย์, นายสมโชค หอมจันทร์, นางอโนชา สุวรรณสาร, นางอัญชิสา ทะนอก, นายคุณ จันทะวงษ์, นายพลศักดิ์ พงวรรณ, นายประทีน กุลทะโส

1.1 หลักการและเหตุผล

ในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ก็ยังขาดฐานข้อมูลเรื่องลวดลายผ้าโบราณ ที่เป็น หลักฐานชี้วัดกำหนดอายุลวดลายผ้าและรูปแบบการแต่งกายประเพณีได้ ภาพจิตรกรรมในภาคอีสานหรือ “สุปแต้มอีสาน” โบราณที่ยังอยู่รอดสามารถกำหนดอายุหลักฐานได้นั้น ได้มีภาพที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นถึงรูปแบบลวดลายผ้าและการแต่งกายแบบโบราณในยุคสมัยเดียวกับภาพจิตรกรรม ได้เป็นอย่างดี

การสำรวจและรวบรวมหลักฐานภาพจิตรกรรมอีสาน หรือ “สุปแต้มอีสาน” จะทำให้ทราบถึงความเป็นมาของประเพณีการแต่งกายและลวดลายผ้าโบราณ ของอีสาน ที่เกิดขึ้นในยุคต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ก่อนที่จะภาพหลักฐานเหล่านี้จะไม่อยู่รอคอยให้เราไปศึกษา จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วนในการรวบรวมข้อมูลหลักฐาน ลวดลายผ้าชิ้นและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุบแต้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพราะนับวันภาพจิตรกรรมเหล่านี้มีอายุนับร้อยปีจะยิ่งผุกร่อนเสียหายไปตามกาลเวลา การสำรวจข้อมูล จะเป็นการทำนุบำรุง ปลูกจิตสำนึก และสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์และสามารถเป็นฐานข้อมูลในการนำไปต่อยอดองค์ความรู้ ในการวิจัย และอ้างอิงในงานศิลปวัฒนธรรมของอีสานต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1. สร้างฐานข้อมูลในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของอีสานโบราณ
2. รวบรวมหลักฐานลวดลายผ้าชิ้นอีสาน ที่ปรากฏใน “สุบแต้มอีสาน” เพื่อเก็บฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าและการวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
3. เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการอนุรักษ์ “สุบแต้มอีสาน” ในอนาคต

1.3 หลักและวิธีการดำเนินการ

หลักและวิธีการดำเนินการ โครงการ ใช้หลักการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และการศึกษาศิลปะ สถาปัตยกรรม ในแนวทางการมีส่วนร่วมระหว่างภาควิชาการกับภาคประชาชน โดยประกอบด้วยหลักและวิธีการดังต่อไปนี้

1. การศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ โดยการสืบค้นข้อมูลภาคเอกสาร และการสัมภาษณ์ สอบถามประวัติความเป็นมา องค์ความรู้ และข้อมูลทัศน (ภาพถ่าย) ในภาคสนาม
2. การศึกษาทางศิลปะและสถาปัตยกรรม โดยการศึกษาภาคสนาม และเก็บข้อมูลทัศน ด้วยการถ่ายภาพ ภาพถ่าย
3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และการศึกษาภาคสนามเพื่อทำการสรุปผลการวิจัยลวดลายผ้าชิ้นและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุบแต้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเก็บเป็นฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าและการวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและเป็นฐานข้อมูลในการอนุรักษ์ “สุบแต้มอีสาน” ในอนาคต

1.4 กลุ่มเป้าหมาย (สำหรับโครงการอบรม / เผยแพร่)

คุณสมบัติของผู้ร่วมโครงการ

1. นักเรียน นักศึกษา
2. ประชาชน พระสงฆ์ สามเณร ครู อาจารย์ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น
3. จิตรกร/ช่างศิลปกรรมในท้องถิ่น

เป้าหมายจำนวนผู้ร่วมโครงการนิทรรศการ

จำนวน 300 คน

1.5 พื้นที่ / กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

1. วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคู อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
2. วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. วัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา
4. วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

1.6 ผลที่คาดว่าจะได้รับในการดำเนินโครงการฯ

1. ได้มีฐานข้อมูลในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของอีสานโบราณ
2. ได้สร้างฐานองค์ความรู้เพื่อการวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และได้รวบรวมหลักฐานลวดลายผ้าขึ้นอีสาน ที่ปรากฏใน “สุปแด้มอีสาน” เพื่อเก็บฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้า
3. ได้มีฐานข้อมูลในการอนุรักษ์ “สุปแด้มอีสาน” ในอนาคต

1.7 ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

มีการบูรณาการโครงการนี้เข้ากับการเรียนการสอนวิชาวิทยานิพนธ์ ป.โท และ ป.เอก รวมถึงการเรียนการสอนวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ป.ตรี ชั้นปีที่ 4 ตลอดจนนักศึกษาที่สนใจค้นคว้าเกี่ยวกับอีสาน ปีการศึกษา 2552 และมีผู้ร่วมกิจกรรมของโครงการนิทรรศการอย่างน้อย 300 คน โดยผู้ร่วมโครงการร้อยละ 80 มีความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมระดับมาก

1.8 ตัวบ่งชี้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

1. มีนักศึกษา ประชาชน ชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้า
2. มีการบูรณาการกับพันธกิจอื่น คือ การจัดโครงการนิทรรศการร่วมกับสถานศึกษา
3. มีผลผลิตของโครงการเชิงวิชาการ เช่น บทความ งานวิจัย ฐานข้อมูล เว็บไซต์ และวีดิทัศน์

บทที่ 2

การสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปแต่้ม

กรณีวัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูณ อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

2.1 การศึกษาประวัติวัดและสุปแต่้ม วัดสระบัวแก้ว

วัดสระบัวแก้ว ตั้งอยู่ที่หมู่ 4 บ้านวังคูณ อำเภอหนองสองห้อง ตามประวัติวัดนี้ได้ก่อตั้งเป็นวัดเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2475 เดิมสืบทอดประจําวัดสระบัวแก้วของหมู่บ้านเป็นสืมน้ำอยู่ที่หนองใต้ ต่อมาในสมัยของพระครูวิบูลย์พัฒนานุยุต หรือหลวงปู่ผุยเป็นเจ้าอาวาสได้สร้างสืมน้ำขึ้น แทนสืมน้ำที่เริ่มชำรุด โดยนำแบบมาจากสืมน้ำวัดบ้านยาง ตำบลบัวมาศ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ในการนี้ได้ขุดสระเพื่อเอาดินไปสร้างสืมน้ำ (อุโบสถ) บนบก ปัจจุบันจึงกลายเป็นสระบัวขนาดใหญ่และได้เรียกชื่อวัดว่า “สระบัวแก้ว” โดยได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ พ.ศ. 2475 (ไพโรจน์ สโมสร, 2532: 130)

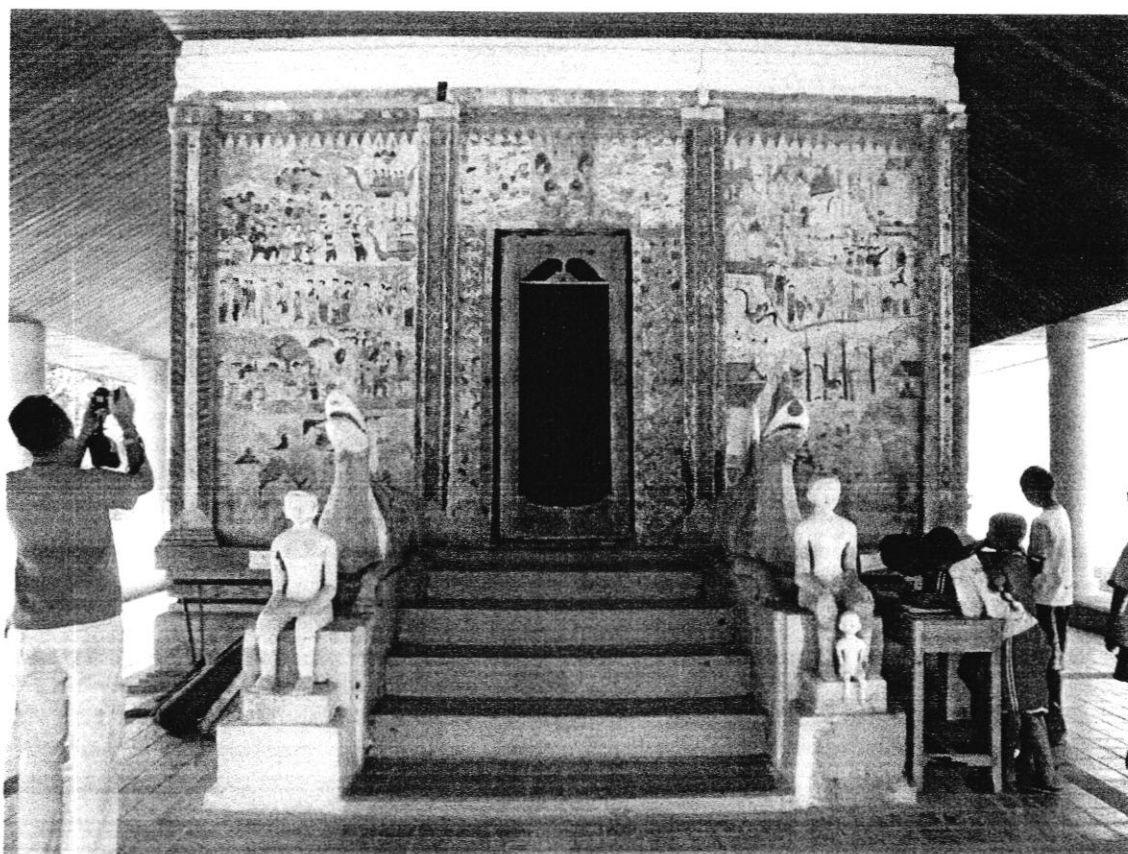
ภาพที่ 2-1 ทางเข้าวัดสระบัวแก้ว

ภาพที่ 2-2 สิม (อุโบสถ) วัดสระบัวแก้ว

ที่มา: สิริรัชย์ สมานชาติ, 2553

บ้านวังคูณแห่งนี้เป็นชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นไท-ลาว โดยอพยพมาตั้งถิ่นฐานมา 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มแรกอพยพมาจากอำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด และอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มหลังเป็นชาวบ้านนาโพธิ์ บ้านจอก บ้านหนองหว้า อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ จะสังเกตได้ว่าผู้อพยพมาจะมีนามสกุลดังนี้ ถาด ไธสง คำพิลา พลแสน เป็นต้น (ละมัย นามอ่อนดา, 2538: 1)

ภาพที่ 2-3 สูปแด้ม วัดสระบัวแก้ว อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

ที่มา: สิริชัย สมานชาติ, 2553

สีของสูปแด้ม

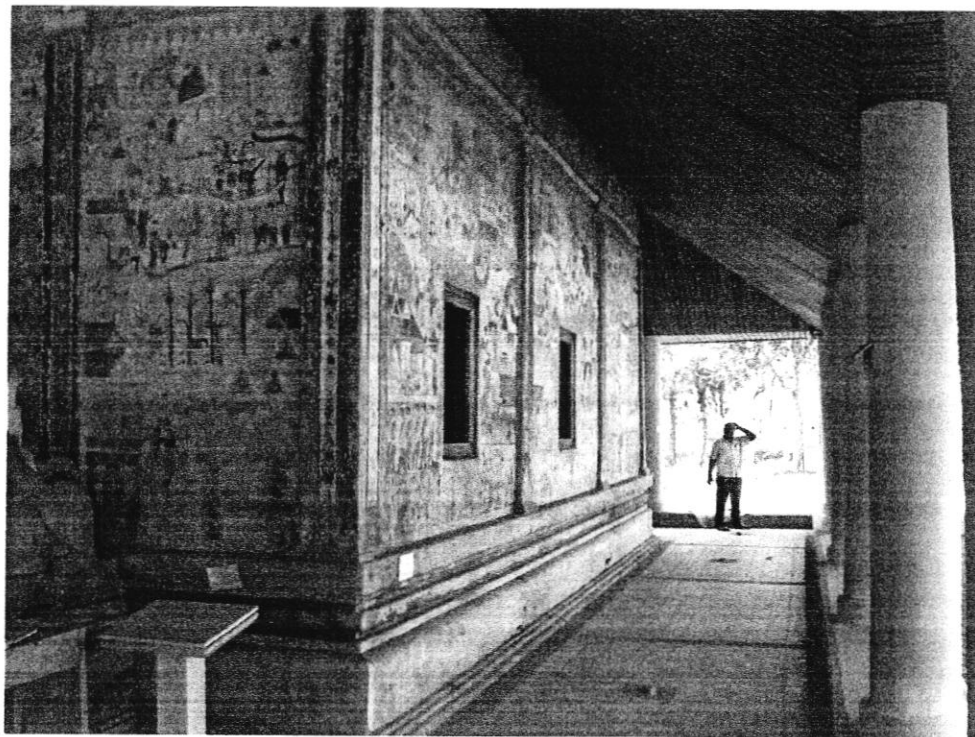
องค์ประกอบสีของสูปแด้มของวัดสระบัวแก้วส่วนใหญ่จะสว่างสดใส ที่เกิดจากการประสานของรูปและสีต้น และอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ช่างแด้มอีสานส่วนใหญ่มักจะปล่อยให้พื้นผนังตัวอาคาร เป็นสีขาว โดยมีสีเครื่องแต่งกาย เป็นสีเขียว สีน้ำเงิน สีฟ้า สีเทา ส่วนตัวคนจะลงสีเหลืองเพื่อแทนสีผิวเนื้อ เมื่อมองในภาพรวมจะเห็นสีเหลือง สีเขียวและสีคราม โดดเด่นออกมาจากพื้น สำหรับส่วนที่ช่างแด้มต้องการจะแทนค่าเป็นสีท่อนั้นช่างแด้มจะเลือกใช้สีเหลืองวาดลงแทนการปิดทองคำเปลว ส่วนภาพก้อนเมฆก็จะใช้เป็นสีคราม สีเขียว

การวางสูปแด้ม

การวางองค์ประกอบมีการแบ่งเรื่องราวออกเป็นตอนๆ ช่างแด้มจะใช้เส้นแถบเป็นตัวแบ่งเรื่อง เส้นแถบเปรียบได้เส้นฐานของเนื้อเรื่องหรือสินเทา ซึ่งเป็นตัวคั่นองค์ประกอบของแต่ละตอน โดยทั่วไปแล้วสูปแด้มอีสานจะไม่ใช้สินเทา สินเทานี้มีรูปร่างเหมือนกับสายฟ้าแลบ สามารถเห็นได้ในงานจิตรกรรมฝาผนังสมัยอยุธยาและต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (ไพโรจน์ สโมสร, 2532: 82)

สิ่งที่สังเกตเห็นจากการสำรวจสูปแด้มของวัดสระบัวแก้วคือ ฝีมือเชิงช่างของช่างแด้ม ที่แสดงออกในการวาดและลงสีแบบอิสระเสรี ดังจะสังเกตได้จากการวาดต้นไม้ ใบไม้ และภาพสัตว์

ต่างๆ ช่างแต้มจะใช้วิธีการลงสีที่หลากหลาย คล้ายการทดลองเทคนิคใหม่ไปพร้อมกันขณะที่วาดในส่วนถัดไป เช่นการแต้มสีแปร่ง การตัดเส้น การสลับปลายพู่กัน

ภาพที่ 2-4 สูปแต้ม วัดสระบัวแก้ว อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

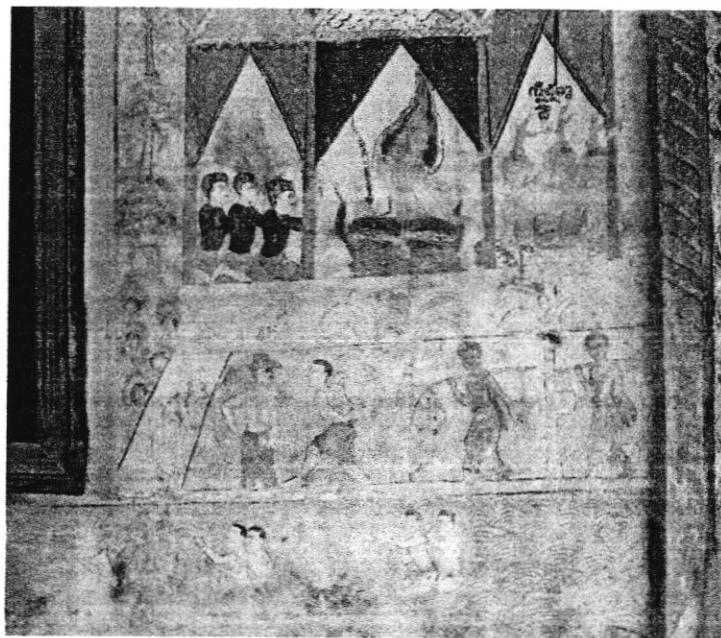
ที่มา: สิทธิชัย สมานชาติ, 2553

ภาพที่ 2-5 สูปแต้ม วัดสระบัวแก้ว อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

ที่มา: สิทธิชัย สมานชาติ, 2553

2.2 ผลการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเต้ม กรณีวัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูณ อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 2-6 สุปเต้ม แสดงการแต่งกายของชนชั้นปกครองที่อยู่ปราสาท

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้งหลักฐาน	วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูณ อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2475
หลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเต้ม	สุปเต้มฝาผนังด้านนอก มุมนี้แสดงการแต่งกายของชนชั้นปกครองที่อยู่ปราสาท และการแต่งกายของชนชั้นที่ไปไร่ไปนา และพายเรือหาปลา <u>การแต่งกายของชาวบ้าน(ผู้หญิง)</u> ผู้หญิงแต่งตัวไปไร่ไปนา หาบกระบุง เดินมามีมือหนึ่งจับไม้คาน อีกมือจับกระบุงที่ด้านหลัง ท่อนบนมีเพียงผ้าเบี่ยงพาดเฉียงไปทางไหล่ซ้าย ท่อนล่างนุ่งผ้าชิ้นเรียบๆ <u>การแต่งกายของชาวบ้าน(ผู้ชาย)</u> ผู้ชายหาปลาบนเรือ 4 คน ทั้งหมดเปลือยท่อนบน ส่วนท่อนล่างนุ่งผ้าเหินบัวสูง คล้ายการนุ่งที่ใช้ผ้าขาวม้าหน้าแคบนุ่งอวดกล้านขาที่แข็งแรงของชายหนุ่ม ส่วนผู้ชายชาวบ้าน 2 คน ยืนสนทนากัน ทั้งคู่ เปลือยท่อนบนส่วนท่อนล่าง นุ่งกางเกงขา 3 ส่วน ตัวกลม

ภาพที่ 2-7 สูปแต้ม แสดงศิลปะการออกแบบลวดลายผ้าในภาพมีผู้หญิง 5 คน

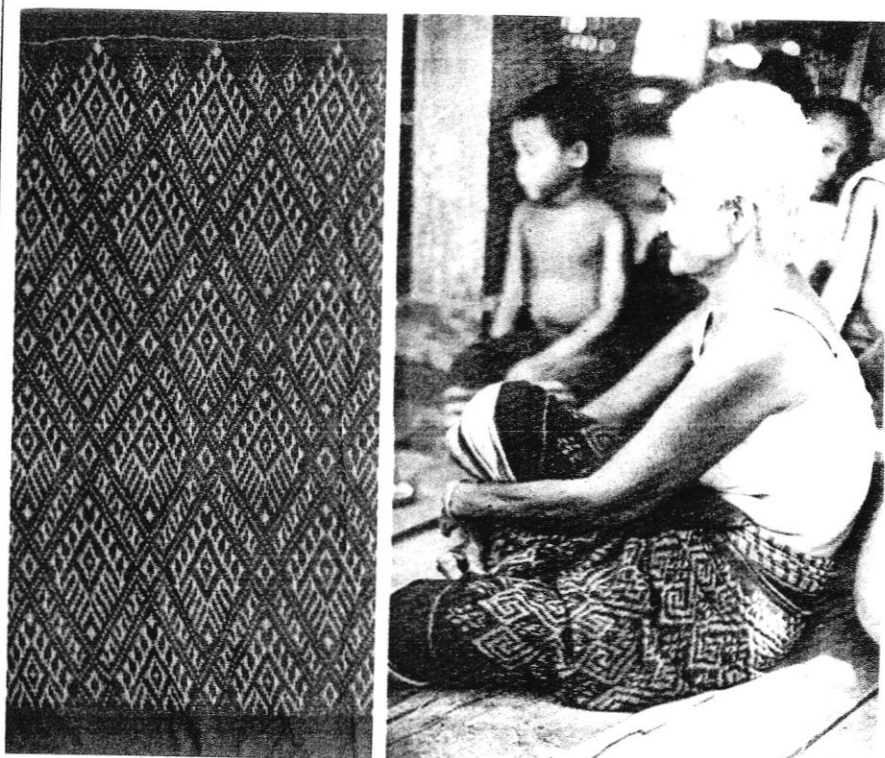
ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้งหลักฐาน	วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูณ อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2475
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มผ้าผนังด้านนอก ข้างประตูสิมอย่างโดดเด่นมุนีนี้แสดง ศิลปะการออกแบบลวดลายผ้าในภาพมีผู้หญิง 5 คน แต่ละคนนุ่งห่มอย่าง สวยงาม <u>ส่วนท่อนบน</u> ทั้ง 5 คนห่มผ้าเบี่ยงพาดไปด้านไหล่ซ้ายเหมือนกัน แต่ช่าง แต้มได้บรรจงให้รายละเอียดลวดลายผ้าแต่ละผืนต่าง ๆ กันไป เช่น จุดแต้ม เป็นคล้ายดอกไม้ จุดแต้มคล้ายดาว จุดขีดเส้นๆ คล้ายผ้าขีด โดยใช้สีสัน แตกต่างกันไป <u>ส่วนท่อนล่าง</u> แต่ละคนนุ่งผ้าขึ้นลวดลายต่างๆ กัน โดยผ้าขึ้นมี ส่วนประกอบครบทั้ง 3 ส่วน คือ หัวขึ้น ตัวขึ้นและตีนขึ้น <u>ผ้าขึ้นของผู้หญิงคนแรก</u> ส่วนตัวขึ้นเป็นผ้ามัดหมี่ลายคล้ายข้าวหลามตัด มี ลายประกอบล้อมเชื่อมองค์ประกอบลายเข้าด้วยกัน ส่วนตีนขึ้นเป็นแถบ ค่อนข้างกว้างมีโครงลวดลายเป็นหยักสามเหลี่ยม <u>ผ้าขึ้นของผู้หญิงคนที่สอง</u> ส่วนตัวขึ้นเห็นชัดเจนว่าเป็น “ผ้ามัดหมี่คัน” ที่ เรียกว่า “ลายเอี้ย” ซึ่งมีลวดลายเป็นหยักคลื่นคล้ายงูเลื้อย ซึ่งเราก็พบตัวอย่าง

หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสุปเต้ม	ผ้าโบราณ ลายคล้ายกัน ในจังหวัดขอนแก่น ส่วนดินชั้นเป็นแถบกว้าง พอประมาณ มีโครงสร้างลวดลายแพ่งไขว้กัน <u>ผ้าชั้นของผู้หญิงคนที่สาม</u> ส่วนตัวชั้นนั้นช่างแต้มวาดเป็นลวดลาย “สวัสดิกะ” ซึ่งเราไม่พบผ้าลวดลายนี้ที่ทอด้วยเทคนิคมัดหมี่ หรือผ้าชั้นเทคนิคอื่นๆ ในภาคอีสาน แต่จะมีมัดหมี่ “ลายประแจเงิน” หรือ “ลายลูกกุญแจ” ซึ่งมี โครงสร้างลวดลายคล้ายกัน เนื่องจากสุปเต้มมีขนาดเล็ก ช่างแต้มอาจไม่ สามารถวาด “ลายประแจเงิน” ที่ซับซ้อน จึงลดทอนลวดลายจึงกลายเป็น “ลายสวัสดิกะ” หรืออาจมีช่างทอในยุคนั้น สร้างสรรค์ผ้าลายสวัสดิกะขึ้นมา จริงๆ แต่ไม่มีผู้สามารถสืบทอดได้ จึงสูญหายไปกับกาลเวลา <u>ผ้าชั้นของผู้หญิงคนที่สี่</u> เนื่องจากสุปเต้มส่วนนี้เลอะเลือนมาก เราไม่อาจ เห็นลายละเอียดที่ชัดเจน <u>ผ้าชั้นของผู้หญิงคนที่ห้า</u> ส่วนตัวชั้นเห็นชัดเจนเช่นกันว่า เป็น “ผ้ามัดหมี่ คัน” หากแต่มีความพิเศษที่ชำนาญ แบ่งลวดลายออกเป็น 3 ช่วง ช่วงบน และ ช่วงล่าง มีลวดลายขนาดเล็ก ส่วนช่วงกลาง มัดเป็นลวดลายคล้ายนาเกลี้ยง นับว่าเป็นตัวอย่างการออกแบบสิ่งทอที่ซับซ้อนมากในยุคนั้น เพราะปกติจะ ทำเพียงลวดลายเดียวตลอดผืน หลักฐานการสร้างสรรค์ลวดลายผ้ามัดหมี่ที่สวยงามและซับซ้อน และปรากฏหลักฐานอยู่บนสุปเต้มให้เราได้เห็น ถึงปัจจุบัน ได้สะท้อนความ เป็นช่างฝีมือด้านการทอผ้าของชาวจังหวัดขอนแก่น ซึ่งปัจจุบันก็ยังคงมีช่าง ทอฝีมือดีเด่นระดับประเทศ และนานาชาติอยู่ในพื้นที่
---	--

ภาพที่ 2-8 สูปแต้ม แสดงให้เห็นการแต่งกายของชาวอีสานผู้หญิง

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูณ อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2475
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มค่านอกมุนนี้ แสดงให้เห็นการแต่งกายของชาวอีสานผู้หญิง ในภาพผู้หญิงสวม “เสื้อผ่าห้อย” สำหรับปกปิดท่อนบน ปลอกชายเสื้อคลุม สะโพกบนมือถือคันร่มกางบังแดด ส่วนท่อนล่างนุ่งผ้าชิ้นมัดหมี่รวด ช่างแต้ม บรรจงวาดลวดลายผ้ามัดหมี่ที่เป็นรูปภาพข้าวหลามตัดขนาดใหญ่ ที่เรียกว่า “หมี่รวงใหญ่” ใช้สีสันของผ้าอื่น พื้นสีครามลายหมี่สีขาว สำหรับชายชิ้นหรือ ดินชิ้น เป็นลายหน้าแคบตามแบบฉบับอีสาน

ภาพที่ 2-9 บันทึกภาพผู้หญิงอีสานใส่เสื้อผ่าห้อย
และนุ่งซิ่นมัดหมี่ลวดลายคล้ายในสุปแต้ม

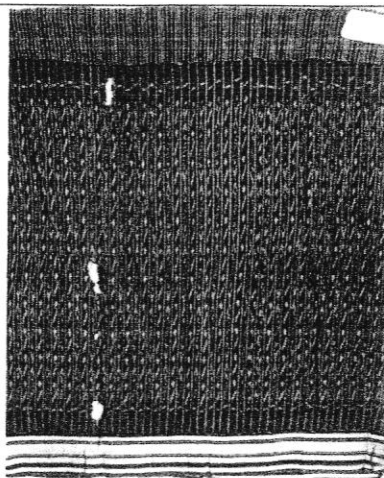
ที่มา: สัทธชัย สมานชาติ, 2553

เราพบหลักฐานภาพถ่ายเก่าของคุณวิมลพรรณ ปิติวัฒนชัย ผู้แต่งหนังสือเรื่อง “ผ้าอีสาน” บันทึกภาพผู้หญิงอีสานใส่เสื้อผ่าห้อย และนุ่งซิ่นมัดหมี่ลวดลายคล้ายในสุปแต้ม นอกจากนี้เรายังพบหลักฐานผ้าซิ่นมัดหมี่โบราณคล้าย ผ้าที่ปรากฏอยู่ในสุปแต้ม

ภาพที่ 2-10 สูปแต้ม แสดงภาพหญิงชาวอีสานยืนกางร่ม

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคู อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2475
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้ม ฝาผนังด้านนอกข้างประตูสิมมุนี แสดงภาพหญิงชาวอีสาน ยืนกางร่ม มีชายหนุ่มสามคนเดินมาหา <u>เครื่องแต่งกายหญิงสาว</u> - ส่วนท่อนบน ไ่ว้ผมปีก ห่มผ้าเบี่ยงพาดทับไปทางคันไถล่ซ้าย - ส่วนท่อนล่าง นุ่งผ้าซิ่น เห็นชัดเจนว่ามีส่วนประกอบครบ 3 ส่วนคือ

ภาพที่ 2-11 ซิ่นมัดหมี่คั่น

ที่มา: สิริรัชย์ สมานชาติ, 2553

- หัวซิ่น ที่ตลบจากช่วงเอวลงมา
- ตัวซิ่น ที่ช่างแต้มให้ลายละเอียดลายมัดหมี่คั่น ได้อย่างสวยงาม

สันนิษฐานว่าเป็นลวดลาย “ขอนาค”

- ดินซิ่น มีขนาดกว้างกว่าดินซิ่นอีสานแบบทั่วไป ที่หน้าแคบมาก เป็นที่น่าสังเกตว่าดินซิ่นในฮูปแต้มวัดสระบัวแก้วนั้น จะมีขนาดใหญ่กว่าดินซิ่นในฮูปแต้มวัดอื่นๆ ขณะที่ในท้องถิ่นไม่ได้ทอดินซิ่นแบบนี้ อาจเป็นไปได้ว่าชาวขอนแก่นเดินทางติดต่อค้าขายกับถิ่นอื่นที่ทอดินซิ่นแบบนี้ เช่น เมืองเวียงจันทน์ แล้วนำมาต่อเข้ากับส่วนตัวซิ่นที่ทอในพื้นที่จนอาจเป็นที่นิยมในยุคนั้น เราจึงเห็นปรากฏในฮูปแต้มแห่งนี้

ชายหนุ่มสามคน

- คนแรก สวมเสื้อคล้ายตัดเย็บด้วยจักเย็บผ้า ด้วยทรงกระเป่าเป็นตัวบ่งชี้แต่ชั้นเอวด้วยผ้าขาวม้าในท้องถิ่น ใส่กางเกงยาวสีดำ

- ชายสองคนหลัง สวมเสื้อฝ้ายเย็บมือคาดเอวด้วยผ้าขาวม้า และนุ่งโจงกระเบน คนริมขวาสะพาย “ย่าม” ลายตารางทแยง

ภาพที่ 2-12 สุปแต้ม แสดงภาพขบวนแห่

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูณ อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2475
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสุปแต้ม	สุปแต้มผ้าผืนด้านนอก ข้าง ประตูล้อมแสดงภาพขบวนแห่ การแต่งกายผู้ชาย สวมเสื้อฝ้าย เย็บมือชายเสื้อแสดงลวดลายปักอย่าง สวยงาม นุ่งโจงกระเบนสีเข้ม หลักฐาน เสื้อโบราณแสดงให้เราเห็นว่า ช่างแต้ม वादได้คล้ายจริง ภาพที่ 2-13 เสื้อฝ้ายเย็บมือ ที่มา: สิทธิชัย สมานชาติ, 2553 การแต่งกายของผู้หญิง สวมเสื้อแขนยาวห่มผ้าเบี่ยงลายดอก นุ่งผ้าซิ่น ลวดลายเป็นแถบแนวเฉียง และแนวขวางส่วนตีนซิ่นเป็นแถบกว้างกว่าซิ่น อีสานโดยทั่วไป ดูคล้ายตีนจกของกลุ่มลาวครั่ง หรือตีนซิ่นที่จกคันทองของ เมืองเวียงจันทน์ แต่จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลการทอผ้าในพื้นที่ ไม่พบการทอ ผ้าในลักษณะนี้ มีแต่การทอมัดหมี่เท่านั้น ไม่มีการทอตีนจก

ภาพที่ 2-14 สุปแต้ม แสดงภาพขบวนแห่

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูม อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2475
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสุปแต้ม	สุปแต้มผ้านุ่งด้านนอกข้างประตูลิม แสดงภาพขบวนแห่ - ชายหมอแคนและหมอลำ สวมเสื้อฝ้ายเย็บมือแขนสั้นสีอ่อน ใส่กางเกงขาสั้นนุ่งทับด้วยผ้าสีปล่อยชายหน้ายาวลงมา คาดเข็มขัดเงินทั้งสองคน ที่ต่างกันคือ ชายหมอแคนสวมหมวกปีกกว้าง ส่วนชายหมอลำไม่สวมหมวก ไว้ผมแชกกลาง - ชายคานหาม สวมเสื้อแขนสั้นสีเข้มมีผ้าคาดเอว นุ่งผ้าโจงกระเบนเหมือนกันทั้งคู่คน - หญิงสาวหน้าขบวน ที่หมอแคนตรงเข้ามาหาสวมเสื้อแขนยาวห่มผ้าเบี่ยงสีเข้ม ข้างแต้มวาดลวดลายดอกบนผ้าเบี่ยงไว้ สันนิษฐานว่าน่าจะทอดด้วยเทคนิค “ขิด” ซึ่งเป็นลักษณะผ้าสไบโบราณที่พบในเขตอีสาน ส่วนท่อนล่างมองไม่เห็นผ้าชั้น เนื่องจากผ้าซ้อนกับชายคานหาม - ริดานั่งคานหามทั้งสองคน สุปแต้มเลื่อนรางมากมองไม่เห็นลายละเอียดชัดเจน ส่วนท่อนบนใส่เครื่องประดับ ส่วนท่อนล่างนุ่งผ้าชั้นลายทางแนวตั้ง ขนานลำตัว คล้ายภาพสตรีชั้นสูงของชาวอีสานในภาพถ่ายโบราณ

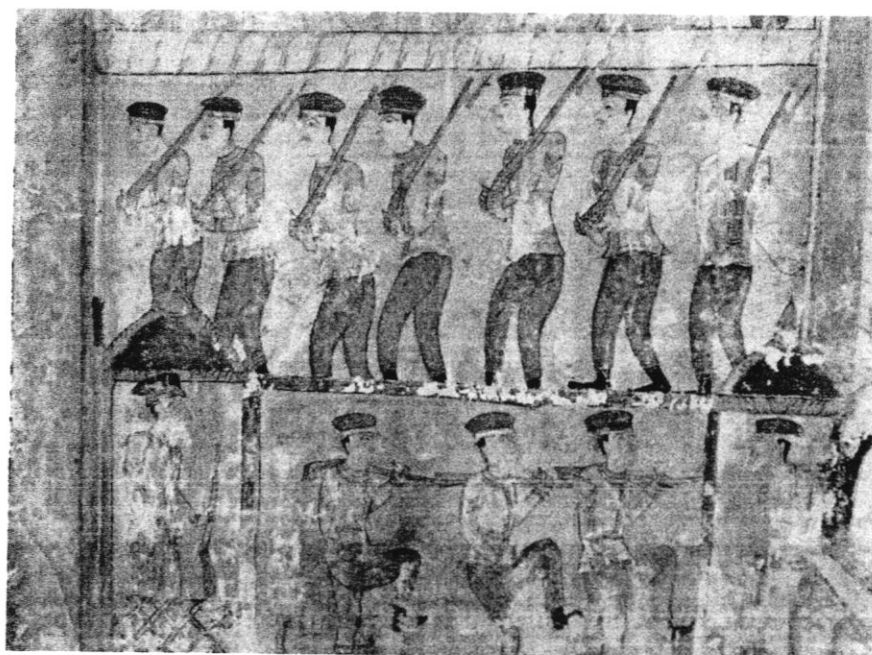
ภาพที่ 2-15 สูปแต้ม แสดงภาพขบวนแห่มีหนุ่มเกี้ยวสาว

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูม อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2475
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังด้านนอกข้างประตูสิม แสดงภาพขบวนแห่มีหนุ่มเกี้ยวสาว - ชายหนุ่มสวมเสื้อแขนสั้น สวมหมวกปีกกว้างนุ่งกางเกงขาสั้น นุ่งผ้าสีเข้มทับปล่อยชายยาวมาด้านหน้า คาดเข็มขัดทับ - หญิงสาว สวมเสื้อแขนยาว ห่มผ้าเปี่ยงไขว้ไปทางไหล่ซ้ายนุ่งผ้าซิ่นยาวจรดบริเวณตาคุ่มเท้า ลวดลายผ้าซิ่นเป็นลายแนวตั้งขนานลำตัว สันนิษฐานว่าน่าจะเป็น “ซิ่นมัดหมี่คั่น” ที่เรียกว่า “ลายเอี้ย” ที่มีลักษณะเป็นลายคลื่นหยัก

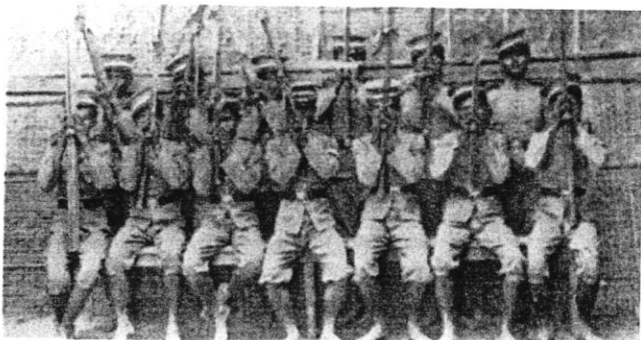

ภาพที่ 2-16 สูปแต้ม แสดงภาพการแต่งกายของผู้ชายที่ร่วมขบวนแห่ตั้งอยู่บนรถ

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูม อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2475
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังด้านนอกข้างประตูสิม แสดงภาพการแต่งกายของผู้ชายที่ร่วมขบวนแห่ตั้งอยู่บนรถมีหลังคาทรงปราสาท หักรถเป็นรูปพญานาค ทำขรตเป็นรูปหางพญานาค - ทั้งห้าคนสวมเสื้อแขนยาวสีเขียว สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเสื้อฝ้ายเย็บมือ ย้อมสีธรรมชาติในท้องถิ่น ที่น่าสังเกตคือ สูปแต้มวัดอื่นๆ ผู้ชายจะสวมเสื้อสีคราม สีดำ หรือสีขาว แต่หลักฐานสูปแต้มวัดสระบัวแก้ว ผู้ชายใช้เสื้อสีเขียว และสีอื่นๆ แสดงถึงความหลากหลายของพันธุ์พืช ที่ช่างทอผ้าในพื้นที่นี้ นำมาใช้ย้อมผ้า

ภาพที่ 2-17 สูปแต้ม แสดงเครื่องแต่งกายของทหารสวมหมวก

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคูม อำเภอหนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2475
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังมูมนี่แสดงเครื่องแต่งกายของทหารสวมหมวก - ส่วนท่อนบนสวมเสื้อแขนยาว ด้านหน้าติดกระดุม มีบั้งแสดงยศตำแหน่งที่แขนเสื้อ ชายเสื้อปล่อยคลุมข้างกางเกง - ส่วนท่อนล่าง ใส่กางเกงขายาวสวมรองเท้าสีดำ ทุกคนสะพายปืนยาวไว้ที่ไหล่ ไข่มือกทั้งสองข้างประคองค้ำปืนไว้ ภาพที่ 2-18 ภาพถ่ายของทหาร มณฑลอีสาน ในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่มา: สิทธิชัย สมานชาติ, 2553 ทั้งนี้เราพบหลักฐานภาพถ่ายของทหาร มณฑลอีสาน ในสมัยรัชกาลที่ 5 ช่วยให้เราเข้าใจลักษณะการแต่งกายที่คล้ายกันในสูปแต้มชัดเจนขึ้น

บทที่ 3

การสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปแต้ม กรณีวัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3.1 การศึกษาประวัติวัดและสุปแต้ม วัดไชยศรี

สิมวัดไชยศรี เริ่มสร้างหรือจะสร้างเสร็จตามคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ประมาณปี พ.ศ. 2443 แต่ที่ได้รับวิสุงคามสีมาเมื่อปี พ.ศ. 2460 (วิสุงคามสีมา คือ เขตที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานแก่สงฆ์ เพื่อใช้เป็นท้องที่สร้างโบสถ์) ระยะเวลาสร้างและการได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมานี้ในสมัยก่อนอาจไม่สำคัญนัก เพราะบ้านเมือง คณะสงฆ์เองอาจจะผ่อนผันได้เพราะความไม่สะดวกในหลายด้าน ผู้นำศรัทธาสร้างคือ หลวงปู่อนสา เท้าที่บอกเล่ามาเป็นการร่วมแรงร่วมใจกันสร้างไม่ได้จ้างเหมาเหมือนในปัจจุบัน ชาวบ้านกับพระช่วยกันเผาอิฐช่วยกันขนช่วยกันก่อ แต่ผู้ที่จะกำหนดงาน (เหมือนผู้ออกแบบคุมการก่อสร้างในปัจจุบัน) ก็คงจะเป็นหลวงปู่อนสา เพราะตามประวัติท่านมีฝีมือด้านช่างเป็นอย่างดี อีกทั้งการสร้างโบสถ์สร้างสิมต้องเป็นผู้รู้ผู้เข้าใจพระวินัยพระ คัมภีร์ว่าสร้างอย่างไรจึงจะตรงตามพระวินัย กำหนด ถ้าไม่ถูกก็ใช้ไม่ได้ ส่วนผู้แต่งสุปบนผนังสิมแห่งนี้เท่าที่ทราบประวัติก็มีช่างทอง ทิพย์ชา (ชาวอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม) และผู้ช่วย เช่น นายเคน นายคะ ฯลฯ

ภาพที่ 3-1 สิม (อุโบสถ) วัดไชยศรี จังหวัดขอนแก่น

ที่มา: สิทธิชัย สมานชาติ, 2553

สภาพสิมในตอนที่เราสร้าง เป็นแบบสิมอีสานทั่วไปในแถบนี้ เช่นวัดสำราญ บ้านจิว วัดโพธิ์ชัย บ้านสาวะถี (หลังเก่า) วัดศรีบุญเรือง บ้านโนนรัง (เปลี่ยนสภาพสร้างใหม่แล้ว) คือมีขนาดเล็ก บรรจุพระได้ประมาณ 21 รูป (สิมที่ถูกต้องตามพระวินัยต้องบรรจุพระที่นั่งทำสังฆกรรมเหมือนนั่งประชุมกันได้อย่างต่ำ 21 รูป) มีประตูขึ้นหรือเข้าได้ทางเดียว มีเอวชั้นคือ ยกพื้นขึ้นสูงมาก หันหน้าไปด้านทิศตะวันออก หลังคามุงไม้แป้นเกล็ดคือทำไม้แป้นเล็กคล้ายๆ กระเบื้องขนาดเล็กในปัจจุบัน ใช้โครงหลังคาเป็นไม้ก่อผนังด้วยอิฐฉาบด้วยวัสดุที่เป็นภูมิปัญญาของคนสมัยนั้น คือทรายผสมยางบง (คล้ายๆ ปูนซีเมนต์) ยางบงเป็นต้นไม้ชนิดหนึ่ง มีคุณสมบัติที่ขูดเปลือกออกจากลำต้นบางๆ มาทำให้ละเอียดจะกลายเป็นตัวประสานทรายให้เกิดความเหนียวคล้ายๆ ปูนซีเมนต์ ผนังสิมจะหนามาก คือโครงสร้างที่ก่อขึ้นไม่มีเหล็กเสริมความแข็งแรง จึงต้องทำให้บึกบึนเพื่อรองรับน้ำหนักส่วนบน การที่ผนังหนาก็จะทำให้เย็นสบายด้วย

ลักษณะของสิมวัดไชยศรีอีกคือ ทางขึ้นหรือบันไดสิมที่ก่อด้วยอิฐฉาบด้วย ทำนทำเป็นรูปม้า ยืน 2 ตัว อยู่ข้างบันไดทางขึ้นด้านละตัวคล้ายๆ จะใช้แทนราวบันได (ปัจจุบันรูปม้า 2 ตัวถูกทุบทิ้งและเปลี่ยนเป็นบันไดธรรมดาทั่วไปในช่วงบูรณะสิมเมื่อปี พ.ศ. 2525)

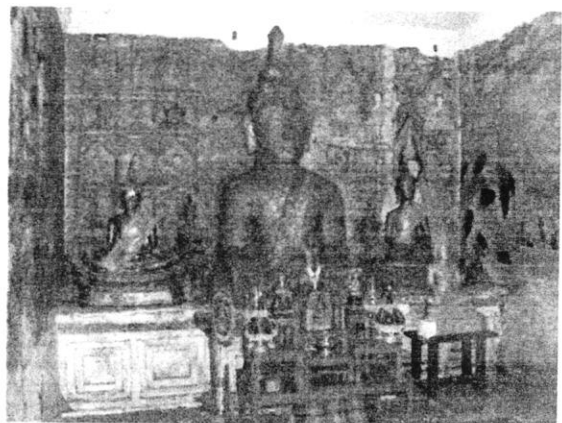
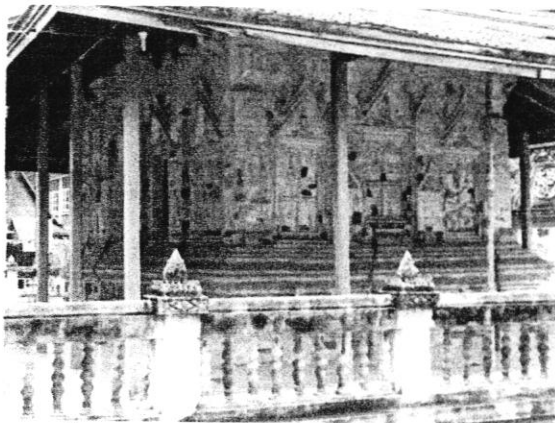
พระประธานในสิม จะเป็นการปั้นติดผนังด้านในสุดตรงกลางห้องแต่ชิดติดผนัง ยกพื้นขึ้นเป็นคล้ายแท่นหรือฐานพระสูงประมาณ 80 เซนติเมตร ด้านข้างทำเป็นแท่นยาวตลอดผนังห้องยื่นออกมาเกือบ 1 เมตร คงไว้ว่างเครื่องบูชาเช่นดอกไม้ ลักษณะไม่มีโต๊ะหมู่บูชา เป็นลักษณะแบบเดียวกับสิมอีก 2 วัดในตำบลสาวะถี คือวัดโพธิ์ชัย วัดสำราญ ส่วนพระประธานสูงประมาณ 2 เมตร ซึ่งแปลกมากถึงแม้พื้นที่สิมจะแคบแต่ก็สร้างพระประธานใหญ่ ตรงเศียรพระก็ไม่ใช่เศียรบัวตูมหรือเปลวเพลิงดังเช่นเห็นทั่วไป เกศคือ ส่วนยอดสุดของเศียรพระทำเป็น 4 เหลี่ยมเรียวยาวโค้งมีเส้นห่อและสวยงามไปอีกแบบ

ส่วนประตูทางเข้าสู่ห้องทำสังฆกรรมของสิม ทำเป็นบานไม้หนาและสลักลวดลายเฉพาะด้านนอก วงกบก็แกะ บานประตูแกะเป็นพระพุทธรูปคล้ายๆ พระพุทธรชินราช มีเทพบุตรและเทพธิดาล้อมรอบโดยแกะเป็นช่องคั่นไม้ปะปนกันคือเป็นสัดส่วน ลายเดิมคงลึก แต่ต่อมาเพราะการใช้งานก็ไม่ลึกนักแต่เห็นภาพแกะชัดเจน แต่เป็นที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่งว่า บานประตูไม้แกะสลักนี้ถูกโจรกรรมไปเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2547 ปัจจุบันได้ทำขึ้นใหม่โดยลอกลายเดิมทุกอย่าง ด้านนอกสิมมีหลังคาเป็นปีกยื่นออกมาทุกด้าน เสาเป็นเสาไม้ค้ำป้องกันตัวสิมจากแดดและฝน นอกจากนั้นถัดไปมีกำแพงแก้ว (รั้ว) รอบตัวสิมทั้งสี่ด้าน ห่างออกจากตัวสิมประมาณ 4 เมตร กำแพงสิมนี้ทำเป็นไม้โดยอาศัยเสาไม้ปักหลังคาที่ยื่นมาเป็นเสากำแพงหรือรั้ว ใช้ไม้คั่นเป็นช่องเพื่อเป็นกำแพงแล้วที่พิเศษคือ ท่านได้แกะรูปม้าด้วยไม้เนื้อแข็งด้านข้างเต็มรูป แต่ด้านหน้าตัวม้าที่แกะจะหนาไม่เต็มขนาดจริงคือ หนาประมาณ 5-6 นิ้วพุดเท่านั้น ลักษณะยื่นเรียงแถวพังกำแพงสิมด้านนอกต่อตัวกันรอบสิมหลายสิบตัว (ปัจจุบันก็ไม่เหลือแล้วเพราะความไม่คงทนของไม้ต่อกาลเวลาและการบูรณะเมื่อปี พ.ศ. 2525 ของชาวบ้าน ทำกำแพงคอนกรีตเสริมเหล็กจึงถูกเปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 3-2 ประตูทางเข้าสู่ห้องของสิม ทำเป็นบานไม้หนาแกะสลักลวดลายเฉพาะด้านนอก
วงกบก็แกะ บานประตูแกะเป็นพระพุทธรูปคล้ายๆ พระพุทธชินราช มีเทพบุตรและเทพธิดาล้อมรอบ
ที่มา: สิริรัชช สมานชาติ, 2553

พื้นที่ระหว่างตัวสิมกับรั้วซึ่งใช้เป็นทางเดินรอบได้นั้นปูด้วยอิฐเผาเรียงก้อนกันไป ส่วนใบเสมาที่กำหนดเขตของสิมมี 7 ทิศ ทำเป็นหินทรายไม่ใหญ่และขึ้นสูงนัก แต่ที่น่าสังเกตคือ จะทำเรียงกันเป็น 3 ใบในหลุมเดียวกันลดหลั่นกันไปทั้งส่วนสูงและขนาด การมี 7 ใบใน 8 ทิศ แต่ที่สิมนี้มี 7 ทิศ ด้านหน้าจะไม่มี ซึ่งตามพระวินัยกำหนดอย่างต่ำต้องมี 3 ทิศขึ้นไปจึงไม่ผิดพระวินัย แต่ที่ท่านไม่ทำด้านหน้าสิมเหมือนทั่วไป เพราะกำหนดเขตเล็ก ถ้าเอาไว้ด้านหน้าก็จะทำให้ไม่สะดวกต่อการขึ้นลง และใบเสมาที่สิมนี้คนจะเคารพมากไม่ข้ามกรายเลยมาแต่ครั้งโบราณแล้ว จึงกลัวว่าจะไม่เหมาะสมเหตุเหล่านี้กระมังท่านจึงทำไว้แค่ 7 แห่งใน 7 ทิศ เพราะด้านหลังก็ยังทำไว้อยู่

ภาพที่ 3-3 รูปปั้นหรือภาพจิตรกรรมฝาผนัง ทั้งผนังด้านนอกและด้านใน ของสิม (อุโบสถ) วัดไชยศรี
ที่มา: สิริรัชช สมานชาติ, 2553

ที่สำคัญมากของสินนี้คือ สูปแต้มหรือภาพจิตรกรรมฝาผนังทั้งผนังด้านนอกและด้านในจะมีทั้งหมด ส่วนมากเกือบทั้งหมดเป็นเรื่องสินไช ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมของคนในท้องถิ่นนี้มาก่อน นอกจากเรื่องสินไชแล้วก็มีเรื่องนรกภูมิคือ เรื่องการทำบาปแล้วจะได้รับผลตามการกระทำ (กรรม) ในสถานที่ซึ่งเป็นคำสอนในพระพุทธศาสนาว่านรกภูมิ คือที่อยู่ที่ใช้กรรมของผู้ทำบาปทั้งหลายที่ลิมวัดไชยศรี จะแต้มหรือวาดไว้ตามผนังด้านนอกตรงผนังรอบๆ ประตูเข้าและผนังด้านซ้ายของห้องด้านหน้าประตู ก่อนจะเข้าห้องทำสังฆกรรมภายใน

ส่วนเรื่องสินไชนั้น ท่านวาสูปแต้มไว้เป็นส่วนมากของผนังสิน คือเกือบจะทั้งหมดทั้งด้านนอกและด้านใน เพราะเป็นเรื่องที่ยาวมาก เชื่อว่าเป็นชาดกเรื่องหนึ่งในพระพุทธศาสนา ตัวเอกของเรื่องคือ ท้าวสินไชเป็นผู้ที่มีฤทธิ์เดชกล้าหาญและกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ เป็นหน่อเนื้อเชื้อเกียรติยศได้ตามเอาที่ถูกยักษ์ลักเอาไป เกิดการต่อสู้กัน มีการทำศึกสงครามแต่ก็จบลงด้วยดีเพราะทุกฝ่ายกลับมายึดหลักเหตุผลมากกว่าความรู้สึกส่วนตัว

ส่วนที่เรื่องนี้นำมาเป็นรูปแต้มที่ลิมวัดไชยศรีได้อย่างไร สันนิษฐานประมวลเหตุผลในท้องถิ่นได้ความว่า

- 1) เป็นความนิยมของชุมชนในท้องถิ่นและวัด คือเรื่องนี้ในสมัยนั้นถูกนำไปเทศน์ไปอ่านในหมู่บ้านเวลาถึงงานศพ ไปเป็นการแสดงหมอลำหรือหนังบั้งคือ (หนังประ โมทัย) ตลอดทั้งการเล่าเป็นนิทานก็มี
- 2) เป็นความศรัทธาในเนื้อเรื่องและภูมิหลังการเกิดของเรื่อง คือเห็นว่าเป็นเรื่องในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า(ชาดก) และในเนื้อเรื่องก็มีสาระมีคติธรรมคำสอนสอดแทรกไว้อย่างมีคุณค่าอีกด้วย

3.2 ผลการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสูปแต้ม

กรณีวัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3.2.1 หลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายของผู้หญิงชาวอีสานจากสูปแต้ม

ภาพการแต่งกายของผู้หญิงชาวอีสานที่พบหลักฐานในสูปแต้มของวัดไชยศรีนั้น ผู้หญิงชาวอีสานเกือบทั้งหมดจะใส่เสื้อผ้าคล้ายกัน โดยเฉพาะ

- ส่วนท่อนบนของร่างกาย

- 1) ใส่เสื้อแขนยาวสีดำ หรือสีคราม คล้ายเสื้อเย็บมือแบบโบราณของชาว
- 2) พาดผ้าเบี่ยงสีขาวทับตัวเสื้อ โดยจะพาดขึ้นไปด้านซ้าย
- 3) หลายภาพผู้หญิงจะถือร่มสีดำที่กางเพื่อช่วยบังแดด

- ส่วนท่อนล่างของร่างกาย

- 1) สวมผ้าชิ้นสีคราม ช่างแต้มไม่ได้วาดรายละเอียดของลายผ้าไว้ชัดเจน มีเพียงลายจุดขาวๆ คล้ายลายมัดหมี่ จึงสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นผ้าชิ้นมัดหมี่ข้อมคราม ที่มีลวดลายขนาดเล็ก เมื่อมองในระยะไกลจะไม่เห็นลายผ้า

2) ผ้าจีนของผู้หญิงสามารถจัดได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆคือ ผ้าจีนแบบไม่ต่อตีนจีน และผ้าจีนแบบต่อตีนจีน นับเป็นหลักฐานที่สามารถใช้ยืนยันว่าผู้หญิงอีสานมีแบบแผนวัฒนธรรมการแต่งกายที่เป็นรูปแบบนี้มานานอย่างน้อยก็เท่ากับอายุของสุปแต่้ม

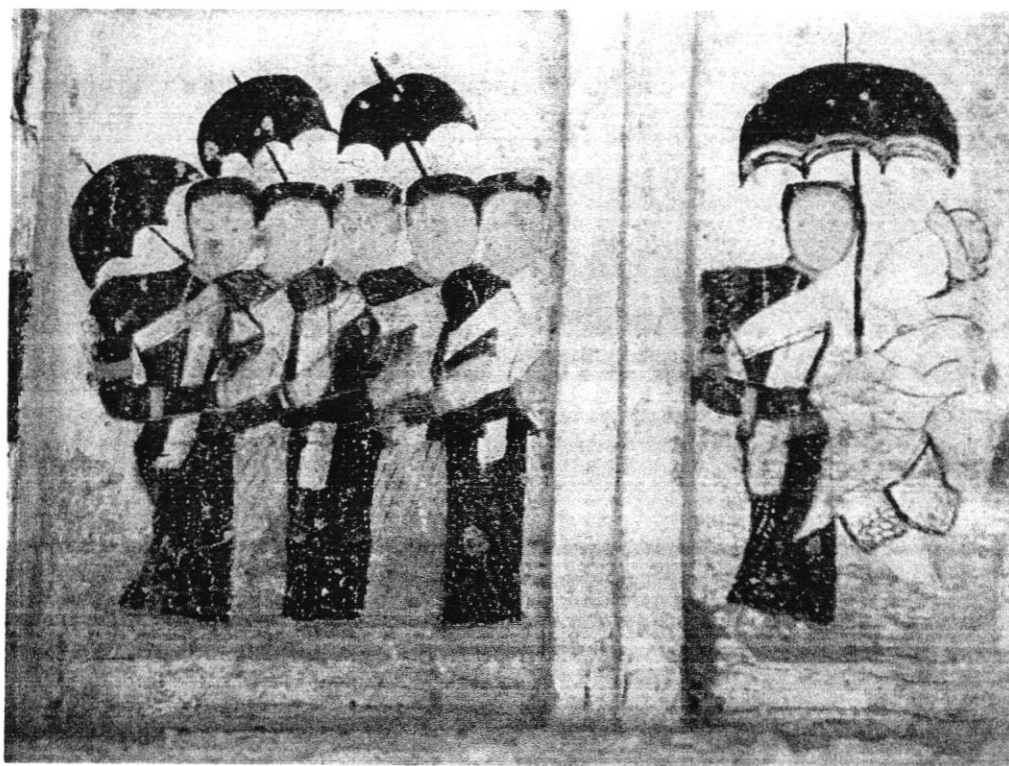
ในวัฒนธรรมของ ชาวภูไท และชาวไทย-ลาวอื่นๆทั้งในประเทศไทยและในส.ป.ป. ลาว มีประเพณีการแบ่งสถานภาพของผู้หญิงโดยใช้ส่วนตีนจีนเป็นสิ่งบ่งชี้สถานภาพของผู้สาวได้ โดยมีรายละเอียดของประเพณีที่ปฏิบัติกันมาคือ

- หญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานจะยังไม่ต่อตีนจีน จะใช้ผ้าจีนต่อเอวขึ้นธรรมดา
- หญิงที่ออกเรือนหรือแต่งงานแล้ว จะนุ่งผ้าจีนที่มีการต่อตีนจีน นับแต่วันที่ใช้นุ่งเป็นชุดเจ้าสาว ส่วนเอวขึ้นที่มีมาแต่เดิมก็ยังคงไว้

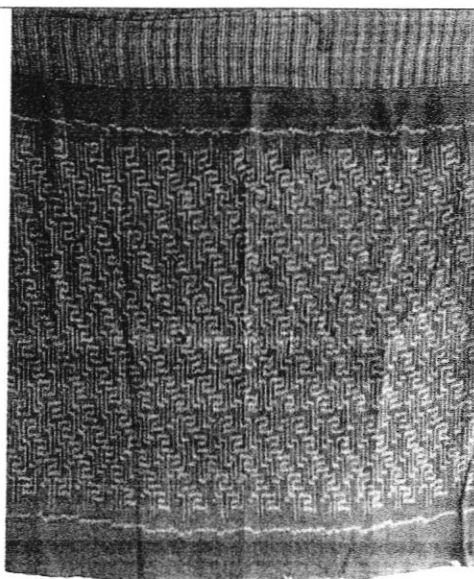
ภาพที่ 3-4 ภาพผู้หญิงนุ่งจีนที่มีส่วนตีนจีน แสดงว่าแต่งงานแล้ว ปรากฏในสุปแต่้ม วัดไชยศรี

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2443
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสุปแต่้ม	สุปแต่้มผ้าผนังมูนนี้แสดงภาพเจ้านายผู้หญิงในท้องเรื่อง “สังข์สินไชย” - ส่วนท่อนบน ทรงเครื่องคล้ายนางกษัตริย์แบบภาคกลาง แต่ข้างแต่้มไม่ได้วาดสวดยละเอียดไว้เท่าใดนัก ใช้เพียงสีเหลืองแทนสีทองคำ และเส้นขอบดำตัดให้เห็นโครงร่างของเครื่องประดับ - ส่วนท่อนล่างสวมผ้าจีนสีครามซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นผ้าจีนมัดหมี่ลวดลายขนาดเล็ก โดยมีค้อย้อมสีครามเพียงสีเดียว ข้างแต่้มพยายามจะขีดจุดขาวเล็กๆ กระจายทั่วทั้งผืนผ้าจีน เพื่อแทนลวดลาย “มัดหมี่ลวด” คือผ้ามัดหมี่ที่มีลวดลายต่อเนื่องกันไปจนจบรวดเดียว หรือคราวเดียว ผ้าจีนมีการต่อตีนจีนแบบอีสาน แสดงถึงสถานภาพของผู้สาวได้ว่า แต่งงานแล้ว

ภาพที่ 3-5 หญิงสาวที่ยังไม่แต่งงานจะยังไม่ต่อตีนชั้น ปรากฏในรูปแต้มวัดไชยศรี จังหวัดขอนแก่น

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2443
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากรูปแต้ม	รูปแต้มฝาผนังด้านนอกมุนี แสดงการแต่งกายของชาวบ้านในยุคร่วมสมัยกับรูปแต้ม ผู้หญิงในภาพ แต่งกายคล้ายกันไว้ผมสั้นก็คล้ายกัน ภาพที่ 3-6 ภาพถ่ายเก่าการแต่งกาย ผู้หญิงในภาคอีสาน - ส่วนท่อนบน ของร่างกายสวมเสื้อเย็บมือคอกลม สापหน้าติดกระดุม เรียงติดกันเป็นแถว มีผ้าเบี่ยงสีขาวห่มพาดเฉียงไปด้านหลังไหล่ซ้าย เหมือนกัน

ภาพที่ 3-7 ตัวอย่างผ้าชิ้นมัดหมี่ ย้อมครามที่คล้ายกับผ้าชิ้นในรูปเล่ม

ที่มา: สิทธิชัย สมานชาติ, 2553

เทคนิค: มัดหมี่

เส้นยืน: ผ้าสีคราม

เส้นพุ่ง: มัดหมี่ผ้า

- ส่วนตอนล่าง ของร่างกายนุ่งผ้าชิ้นสีครามมีลายขีดสีขาวกระจายทั่วพื้น
สันนิษฐานว่า ช่างแต้มคงจะพยายามถ่ายทอดลวดลายมัดหมี่สีขาวที่ถูกมัดกันสี
ไว้ก่อนย้อมคราม เป็นที่น่าสังเกตว่าช่างแต้มจงใจวาดผู้หญิงนุ่งชิ้นย้อมคราม
ทั้งหมด

ภาพที่ 3-8 สูปแต้ม แสดงภาพการแต่งกายของผู้หญิง

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2443
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มผ้าผนังด้านนอกมูมนี ก็แสดงภาพการแต่งกายของผู้หญิงคล้ายกับ มูมอื่นๆ คือ สวมเสื้อดำมีสาปกระดุมเรียงเม็ดติดกัน กางร่มสีดำ นุ่งผ้าซิ่นข้อมคราม เป็นที่น่าสนใจในวิธีการพาดผ้าเบี่ยง หรือหลักฐานสูปแต้มวัดไชยศรีนี้ แสดง การทิ้งชายผ้าเบี่ยงมาด้านหน้ายาวกว่าที่พบในสูปแต้มวัดอื่นๆ สันนิษฐานว่า อาจเป็นประเพณีนิยมของชุมชนในยุคนั้น ส่วนการแต่งกายของผู้ชาย ช่วงแต้มเหมือนตั้งใจจะใช้สีอ่อนเป็นส่วน ใหญ่ในขณะที่การแต่งกายของผู้หญิงใช้สีเข้ม

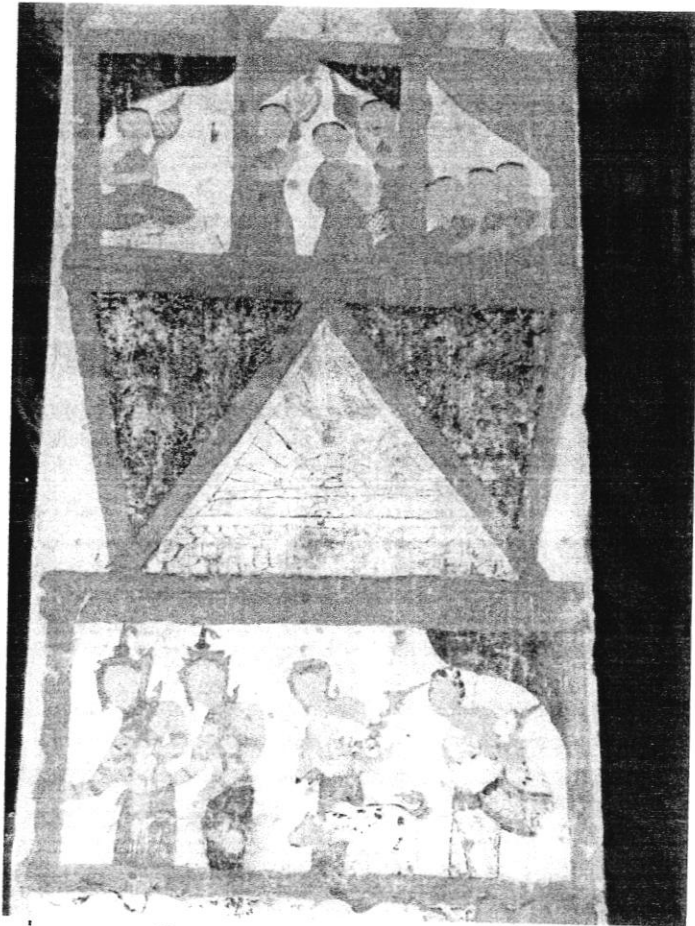
ภาพที่ 3-9 สูปแต้ม แสดงการเกี่ยวพาทของชายหนุ่มหญิงสาว

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2443
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังด้านนอกมุนี แสดงการเกี่ยวพาทของชายหนุ่มหญิงสาว หญิงสาว 2 คน ถูกชาย 3 คนรุมล้อม - การแต่งกายของฝ่ายชาย คล้ายการแต่งกายของนักมวยโบราณของอีสาน ที่ท่อนล่างลำตัวจะนุ่งโจงกระเบน ที่รั้งผ้าขึ้นสูงเพื่ออวดกล้ามเนื้อ และทิ้งชายผ้า ที่เหลือจากเหน็บผ้าด้านหลังลง ที่ต่างจากนักมวยโบราณคงจะเป็นที่ท่อนบน สวมเสื้อฝ้ายเย็บมือแขนยาว สันนิษฐานว่า ถ้าจะต้องต่อสู้คงถอดเสื้อออกแบบ นักมวย - การแต่งกายของฝ่ายหญิง ผู้หญิงทั้งสองแต่งกายท่อนบนเหมือนกันด้วย เสื้อดำผ่าหน้าติดกระดุมเรียงติดกัน พาดทับด้วยผ้าเบี่ยงสีขาว แต่ส่วนท่อนล่าง คนแรกนุ่งขึ้นพื้นสีขาวมีลายจุดๆ คล้ายมัดหมี่ ส่วนคนที่สองนุ่งขึ้นพื้นสีคราม มีลายจุดคล้ายมัดหมี่เช่นกัน

ภาพที่ 3-10 สูปแต้ม แสดงภาพขบวนผู้หญิงที่เดินเรียงแถวแต่ละคนมีการแต่งกายสีสันต่างกัน

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2443
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังภายในช้างพระประธานในสิม แสดงภาพขบวนผู้หญิงที่เดินเรียงแถวแต่ละคนมีการแต่งกายสีสันต่างกัน หากยังรักษาแบบการนุ่งห่มแบบอีสาน - ส่วนท่อนบนทุกคนจะห่มผ้าเบี่ยง ผ้าแบบสไบเฉียงทั้งชายหน้ายาว ที่แตกต่างจากสูปแต้มที่วาดไว้ด้านนอก คือ การพาดทับเฉียงไปที่ไหล่ขวา ในขณะที่ภาพส่วนใหญ่จะพาดทับเฉียงไปที่ไหล่ซ้าย สีสันผ้าเบี่ยงมีทั้งสีพื้นดำ สีคราม และเป็นลายตารางคล้ายผ้าขาวม้า - ส่วนท่อนล่างทุกคนจะนุ่งผ้าซิ่นต่างสีสันกัน หรืออ่อนแก่ ต่างกัน น่าจะเป็นการนุ่งป้ายทับ ซ้ายหรือขวา ตามถนัด แต่เนื่องจากสูปแต้มมีขนาดใหญ่โตพอจะให้รายละเอียด

ภาพที่ 3-11 สูปแต้ม แสดงการแต่งกายของพระสงฆ์ บนหอปราสาท
และการแต่งกายของเจ้านาย หรือกษัตริย์

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2443
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังมูมนี่ แสดงการแต่งกายของพระสงฆ์ บนหอปราสาทและ การแต่งกายของเจ้านาย หรือกษัตริย์ ตามจินตนาการ ทรงเครื่องประดับคล้าย ภาคกลาง และนุ่งโจงกระเบนแบบอีสาน - การแต่งกายของพระสงฆ์ ห่มจีวร สีเหลือง ตามประเพณีที่สืบทอดมาให้ เราเห็นถึงปัจจุบัน มือไหว้พนม ถือตาลปัตร น่าสังเกตว่าการห่มจีวรมีทั้งแบบ วัดผ้าห่มไหล่ไปทางซ้าย และแบบทางขวา คงกำหนดเอาตามความถนัด - การแต่งกายของกษัตริย์และเจ้านาย ส่วนท่อนบนเปลี่ยนแต่สีระยะทรง สวมมงกุฎ และทรงเครื่องประดับสายสังวาล รัศมีพระกร ส่วนท่อนล่าง ดู คล้ายนุ่งผ้าชั้นแบบอีสาน

ภาพที่ 3-12 สูปแต้ม แสดงการแต่งกายของผู้หญิง 5 คน และผู้ชาย 1 คน

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2443
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มมูนี่แสดงการแต่งกายของผู้หญิง 5 คน และผู้ชาย 1 คน เนื่องจาก สภาพของภาพเลอะเลือนมาก เราจึงไม่อาจเห็นรายละเอียดลวดลายผ้าชัดเจน แต่เรายังพอเห็นเค้าโครงการแต่งกายโดยเฉพาะผ้าซิ่นยังพอเห็นองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนหัวซิ่น เป็นแถบผ้าหน้าแคบที่ส่วนเอวของผู้หญิง ส่วนตัวซิ่น ไม่อาจเห็นลวดลายชัดเจน อาจเป็นผ้าลายแนวตั้ง หรือลายมัดหมี่ ส่วนตีนซิ่น เป็นแถบตีนซิ่นหน้าแคบเล็กตามแบบฉบับอีสาน

3.2.2 หลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายของผู้ชายชาวอีสานจากสุปแต่้ม

ภาพที่ 3-13 สุปแต่้ม แสดงการแต่งกายของผู้ชายแบบหนึ่ง

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2443
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสุปแต่้ม	สุปแต่้มฝาผนังมุนี แสดงการแต่งกายของผู้ชายแบบหนึ่ง - ส่วนท่อนบนเปลือยไม่สวมเสื้อ - ส่วนท่อนล่างนุ่งผ้าโจงกระเบนฝ้ายย้อมครามยาวต่ำลงไปประมาณเข่า มี ผ้าคาดเอว มองเผินๆ ดูคล้ายนุ่งกางเกงขาสามส่วน แต่ในยุคที่มีการเขียน สุปแต่้มช่างแต่้มน่าจะบันทึกการแต่งกายในท้องถิ่นไว้

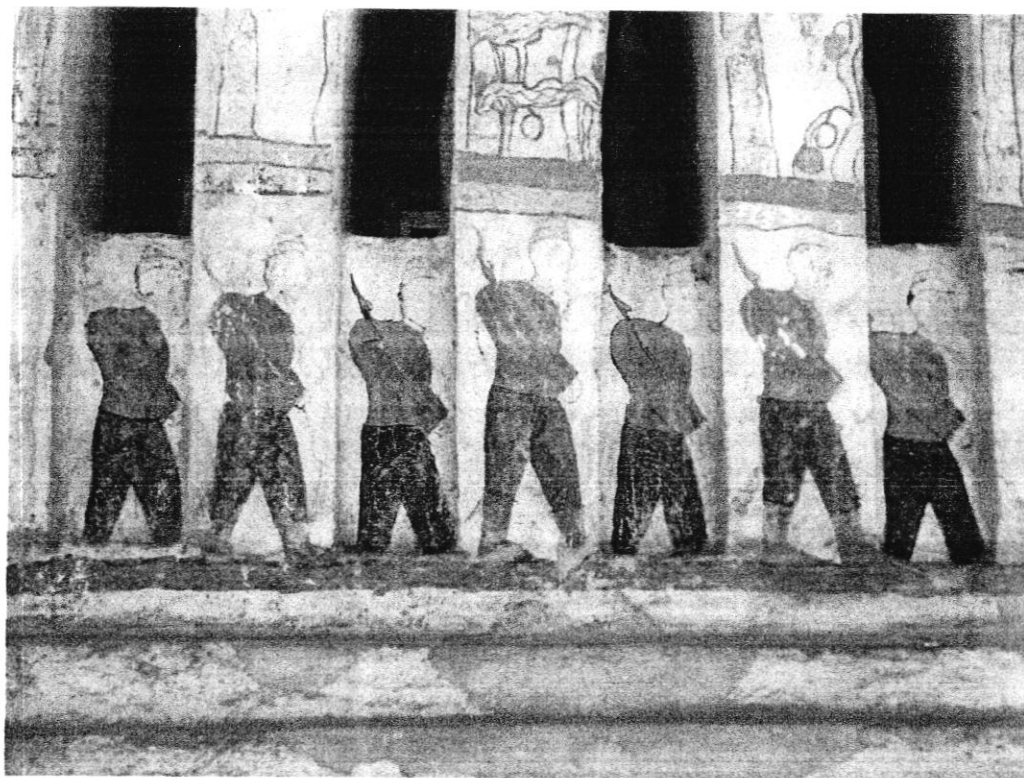
ภาพที่ 3-14 สูปแต้ม แสดงการแต่งกายของผู้ชายอีกแบบ

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2443
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังมุนีแสดงการแต่งกายของผู้ชายอีกแบบ ในภาพเป็นชาย 2 คน - ส่วนท่อนบนทั้งคู่สวมเสื้อคอตั้งสีอ่อน สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเสื้อผ้าฝ้ายยุคก่อนที่เย็บมือ - ส่วนท่อนล่างคนแรกนุ่งโจงกระเบนสีขาว คนที่สองนุ่งโจงกระเบนสีครามเข้ม ทั้งคู่มีผ้าคาดเอว มือถือพานทั้ง 2 คน ที่น่าสังเกตคือ จะนุ่งผ้าโจงกระเบนลงมายาวเลยต่ำกว่าระดับเข่า ซึ่งเป็นแบบพิธีการ ในสูปแต้มเองก็แสดงว่าผู้นุ่งกำลังร่วมพิธีการอยู่

ภาพที่ 3-15 สูปแต้ม แสดงให้เห็นการแต่งกายวงมโหรี ของอีสาน

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2443
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังมูมนี้นี้แสดงให้เห็นการแต่งกายวงมโหรี ของอีสาน เรา สังเกตได้ว่าเราเห็นส่วนท่อนบนของร่างกายชัดเจน ส่วนท่อนล่างนั้นส่วนใหญ่ มองไม่เห็น เนื่องจากเป็นท่อนั่ง นักดนตรีทั้งหมดเป็นผู้ชาย มีดีฆ้องวง 2 คน นักตีกลอง 1 คน นักตีระนาด 1 คน และมีเทวดาเป่าปี่ 1 องค์ เครื่องแต่งกายนักดนตรีชาย สวมเสื้อคอตั้งแขนยาว 2 คน สีขาว 2 คน สันนิษฐานว่าเป็นเสื้อฝ้ายเย็บมือแบบอีสานที่มีประเพณีปฏิบัติกันอยู่จนถึง ปัจจุบันในบางพื้นที่

ภาพที่ 3-16 สูปแต้ม แสดงให้เห็นการแต่งกายของทหาร

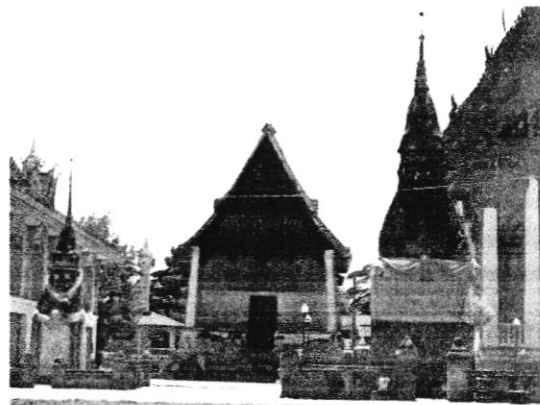
ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดไชยศรี บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2443
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังงูมนี้ แสดงให้เห็นการแต่งกายของทหาร 7 นาย ที่น่าจะได้ อิทธิพลมาจากยุโรป ถือปืนยาว - ส่วนท่อนบนเป็นเสื้อแขนยาวผ่าหน้า ทหารอีสานติดกระดุมในยุคนั้น สวมหมวกผ้าแบบรัตนโกสินทร์ - ส่วนท่อนล่างเป็นกางเกงขาวยาวสีคราม คล้ายกางเกงทหารม้า สวม รองเท้าบูท ซึ่งเป็นแบบที่เราสามารถดูจากหลักฐานภาพถ่าย ประกอบหลักฐาน สูปแต้ม

บทที่ 4

การสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากอุบลแด่ม กรณีวัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

4.1 การศึกษาประวัติวัดและอุบลแด่ม วัดหน้าพระธาตุ

วัดหน้าพระธาตุ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 หมู่บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา มีอาณาเขต 16 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา ทะเบียนตามกรมศาสนาแจ้งมา (คงจักเป็นที่สร้างวัด) เป็น พ.ศ. 2330 โฉนดที่ดินวัด 6783 เล่มที่ 68 หน้า 83 เลขที่ดิน 243 ประกาศ ณ วันที่ 29 มีนาคม 2533 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ณ วันที่ 10 มีนาคม 2515 (พระครูอภิบาลธรรมธาตุ, 2540: 1)

ภาพที่ 4-1 อุโบสถหลังเก่าของวัดหน้าพระธาตุ ที่มีอุบลแด่มภายใน และภายนอก ที่ด้านหน้า

ที่มา: สิริรัชย์ สมานชาติ, 2553

วัดหน้าพระธาตุ หรือที่เรียกภาษาชาวบ้านว่า วัดบ้านตะคุ แม้ไม่ปรากฏหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรว่าใครเป็นผู้สร้างไว้เมื่อใด จากคำผู้เฒ่าผู้แก่เล่าสืบกันมาว่า สถานที่ตั้งวัดในสมัยก่อนเป็นป่าช้า คงเสีย มีแต่ไม้เต็งไม้รัง(พระครูอภิบาลธรรมธาตุ, 2540: 1) เมื่อถางป่าก็พบองค์พระธาตุใหญ่จึงได้สร้างวัดขึ้นบริเวณนี้ และให้ชื่อว่า วัดหน้าพระธาตุ พระธาตุองค์นี้ปัจจุบันอยู่หน้าพระอุโบสถมีรูปทรงเหมือนพระธาตุพนม จังหวัดนครพนมและพระธาตุเชิงชุมจังหวัดสกลนคร แต่มีขนาดย่อกว่าสิ่งก่อสร้าง ภายในวัดนี้ปรากฏงานจิตรกรรมฝาผนัง ได้แก่ พระอุโบสถ หอไตร และศาลาการเปรียญ

1. พระอุโบสถ มีรูปทรงเหมือนโบสถ์ภาคกลาง คาดว่าสร้างในสมัย ร. 3 – ร. 4 มีอุบลแด่มทั้งภายในและภายนอกโบสถ์ อุบลแด่มภายนอกอยู่ที่กรอบเหนือประตูโบสถ์ด้านหน้าเป็นรูปดาวดั่งสี่สวรรค์ มีพระธาตุจุฬามณีและสมบัติอามรินทร์ต่างๆ ที่กล่าวไว้ในเรื่องเนมิราชชาค อุบลแด่มภายใน

ผนังหลังพระประธานเป็นรูปรอยพระพุทธรูป 5 รอย ส่วนผนังอื่นๆ เป็นเรื่องทศชาติ และจุลปทุมชาดก

2. หอไตร เป็นหอไตรกลางน้ำอยู่ด้านหน้าพระอุโบสถ มีลายรดน้ำคล้ายหอไตรวัดใหญ่สุวรรณาราม เพชรบุรี ที่ประตูหอไตรมีภาพเรื่อง กากี ด้านหลังเป็นภาพเขียนสีฝุ่น เรื่องพุทธประวัติผนังด้านยาวทั้งสองเป็นภาพเขียนสีฝุ่น ประกอบด้วยลายกนก ลายประจำยาม พุ่มข้าวบิณฑ์ประกอบลายเทพพนม

ภาพที่ 4-2 พระธาตุ ตั้งอยู่หน้าพระอุโบสถ มีรูปทรงเหมือนพระธาตุพนม จังหวัดนครพนม และพระธาตุเชิงชุมจังหวัดสกลนคร แต่มีขนาดย่อกว่า

ที่มา: สิริรัชย์ สมานชาติ, 2553

หอไตรนี้แต่เดิมเป็นที่เก็บหนังสือผูกจำนวนมาก ต่อมาในสมัยพระครูอาจ ได้มีคำสั่งจากกรุงเทพให้เผาหนังสือจนหมดสิ้น ปัจจุบันหอไตรอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมมาก

1. ศาลาการเปรียญหลังเดิม เคยมีรูปแต้มเรื่อง ทศชาติ ปัจจุบันรื้อออกแล้ว เจ้าอาวาสของวัดนี้มีปรากฏชื่อ 6 รูป ได้แก่ พระครูอินทริย์สังวร พระครูมี พระครูมา พระครูอาจ พระครูนอม และพระครูอภิบาล องค์ปัจจุบัน

บ้านตะคุเป็นบ้านของชุมชนลาวที่สร้างขึ้นมาพร้อมกับตัวเมืองปักธงชัยใหม่ซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดนครราชสีมา เรียกชื่อ บ้านตะคุ ตามชื่อคันตะคุที่มีอยู่มากในบริเวณนั้น ตามหลักฐานทางโบราณคดีพบว่าบริเวณที่ตั้งบ้านเป็นเขตเมืองโบราณ ผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีการขุดพบศิลา 3 หลัก และพระพุทธรูป เดิมชื่อว่า เมืองตะโปน

นอกจากชาวลาวแล้ว ที่บ้านนี้ยังมีชาวจีนปนอยู่ด้วย ชาวจีนส่วนใหญ่เมื่อตั้งตัวได้แล้วมักอพยพเข้าไปอยู่ที่ตัวอำเภอเมือง นครราชสีมา หรือตัวอำเภอปักธงชัย นอกจากนี้ก็มีชาวยวน (เชียงใหม่) จากตำบลเสาไห้ สระบุรี หลงเหลือปะปนอยู่ด้วย

ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก ในสมัยก่อนมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมด้วยนามสกุลของชาวบ้านมักลงท้ายด้วยคำว่า “ตะคุ” เช่น ฤทธิตะคุ เป็นต้น

การเดินทางจากตัวเมืองนครราชสีมาไปที่วัดหน้าพระธาตุ ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 304 ประมาณ 30 กิโลเมตร (ผ่านสี่แยกปักธงชัย) มีทางแยกด้านขวามือเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 2236 ไปบ้านตะคุ ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร วัดตั้งอยู่ทางซ้ายมือ

ภาพที่ 4-3 หอไตรกลางน้ำแบบพื้นเมืองอีสาน ตั้งอยู่กลางสระน้ำรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทางด้านหน้าอุโบสถหลังเก่า

ที่มา: สัทธชัย สมานชาติ, 2553

สถาปัตยกรรมฝาผนังวัดหน้าพระธาตุ

จิตรกรรมฝาผนังที่วัดหน้าพระธาตุนี้ เป็นที่กล่าวขวัญถึงเป็นพิเศษว่ามีความเป็นเลิศในกระบวนการจิตรกรรมฝาผนังที่ปรากฏในภาคอีสาน ลักษณะรูปแบบเป็นงานศิลปกรรมฝีมือช่างหลวงในสมัยอยุธยาตอนปลาย หรือต้นรัตนโกสินทร์ หรืออาจเป็นฝีมือของช่างแต้มท้องถิ่นชั้นสูงผู้มีความสามารถเหนือกว่าช่างพื้นบ้านทั่วไป เป็นผู้ที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาต่อการพระศาสนา แม้ว่าช่างแต้มที่วัดนี้จะรับแบบแผนศิลปกรรมตามแบบประเพณีนิยม แต่ก็ยังเป็นเพียงลักษณะของรูปแบบกรรมวิธีของการเขียน เช่น ช่างแต้มเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการใช้ทัศนียวิสัยแบบเส้นขนาน (parallel perspective) โดยมุมมองของผู้ชมยังคงเป็นการมองแบบสายตานก (bird's eye view) แต่ในส่วนของการเลือกสรรเนื้อหาหรือบทตอนที่เป็นเอกจากงานวรรณกรรมหรือจากพุทธประวัติช่างแต้มจะมีความเข้าใจในคุณค่าสาระช่างแต้มมิได้ดำเนินรอยตามแบบแผนกรรมวิธีการเขียนตามแบบจิตรกรรมประเพณีอย่างเคร่งครัด แต่ได้ผสมผสานแง่มุมชีวิตของสังคมท้องถิ่นซึ่งมีความผูกพันอยู่กับผู้คนในชนบทอย่างเหนียวแน่น และตัวของช่างแต้มอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในสังคมชนบทนั่นเอง ภาพในแง่นี้จึงถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ของสังคมชนบทที่ปรากฏให้เห็นทางรูปธรรมอย่างยิ่ง

ช่างแต้มได้สะท้อนความงามออกมาให้ปรากฏเป็นรูปธรรมด้วยปฐมธาตุทางศิลปะ (elements of art) เส้น สี และองค์ประกอบภาพที่มีความประสมประสานการพรรณนาความจากเนื้อหาสาระที่ปรากฏอยู่ในงานวรรณกรรมหรือพุทธประวัติเป็นหลัก โดยรับเอาเทคนิคกรรมวิธีการเขียนแบบประเพณีนิยมในส่วนที่ควรแสดงเอกลักษณ์ของงานจิตรกรรมไทย และยักรวมถึงคุณค่าที่แท้จริงอันเป็นภาพที่แสดงถึงวิถีชีวิตของผู้คนในชนบท ซึ่งน้อยนักภาพในแง่มุมเช่นนี้จะปรากฏเป็นงานจิตรกรรมในปริมาณที่เกือบจะพอฟกอบกับเนื้อหาสาระของโครงสร้างหลัก อันได้แก่ เรื่องราวในพุทธประวัติและคุณค่าของความงามในงานวรรณกรรมที่ไม่เคยถ่ายทอดสืบมาอย่างเป็นระบบแบบแผน

ภาพที่ 4-4 สูปแต้มในอุโบสถหลังเก่า วัดหน้าพระธาตุ เป็นภาพที่มีความประสมประสานการพรรณนาความจากเนื้อหาสาระที่ปรากฏอยู่ในงานวรรณกรรมหรือพุทธประวัติเป็นหลัก
ที่มา: สิทธิชัย สมานชาติ, 2553

องค์ประกอบภาพที่เป็นโครงเรื่องหลักที่นำมาจากเนื้อหาสาระในพุทธประวัติหรือวรรณกรรมชิ้นเอกจะแสดงออกมาให้เห็นในความรู้สึกที่เป็นปึกแผ่น มีพลังกำลังดูน่าเกรงขาม เป็นระบบระเบียบรูปลักษณ์เช่นนี้มีปริมาณของพื้นที่ภาพที่แสดงถึงวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมชนบทที่อยู่รายรอบปราสาทราชวัง ปริมาณของภาพหลัก (principal) และภาพรอง (subordinate) ต่างมีความประสานกลมกลืนกันอย่างดี องค์ประกอบภาพหลักและรองนี้ช่างแต้มคู่ออกจะมีอิสระเสรีต่อการแสดงออกอย่างเต็มหัวใจ จนเกิดเป็นภาพที่มีรสชาติ เป็นรสที่สมบูรณ์ซึ่งปรากฏให้เห็นในทัศนศิลป์ซึ่งผู้ชมสามารถรับรสความงามทางจักขุประสาท และแม้ว่าผู้ชมจะห่างไกลพุทธศาสนาหรือไม่ทราบเนื้อหาสาระจากงานวรรณกรรมที่ปรากฏออกมาเป็นงานจิตรกรรม แต่เมื่อได้มาประจันหน้างานศิลปกรรมชิ้นนี้ ทั้งเส้น สี บริเวณว่าง อันเป็นปฐมธาตุทางศิลปะและความมีอิสระอย่างเต็มที่ของช่างแต้มที่ได้เรียงร้อยจนเกิดเป็นองค์ประกอบภาพที่มีความผสมผสานกันอย่างดี ผู้ชมจะเกิดอารมณ์ความรู้สึก เกิดรสของความงามทางทัศนศิลป์ได้เป็นอย่างดี

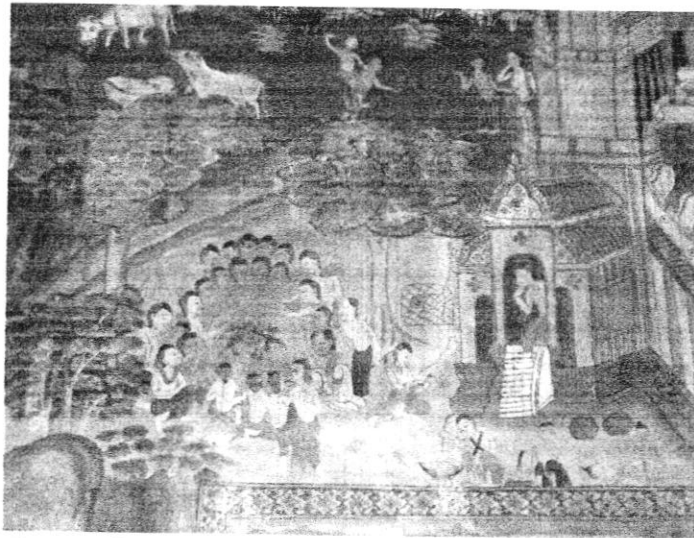
4.2 ผลการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปแต่้ม

กรณีวัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

เครื่องแต่งกายของผู้ชาย ที่พบในสุปแต่้ม วัดหน้าพระธาตุนี้พอจะแบ่งแยกออกได้เป็นสองลักษณะคือ

-กลุ่มแรกเป็นลักษณะการแต่งกายแบบภาคกลางที่ช่างเขียนคงจะได้เคยเห็นแบบอย่างมาจากวัดในภาคกลาง ซึ่งจะแต่งกายด้วยผ้าพิมพ์หรือเขียนลายดอกโดยนุ่งโจงกระเบน ขมวดชายพก บางทีก็ทิ้งชายผ้า บางทีก็ไม่ทิ้งชายแต่เห็นบ่อนไว้ ส่วนท่อนบนมีทั้งแบบสวมเสื้อและไม่สวมเสื้อ แต่จะมีผ้าพาดไหล่เกือบทุกคน โดยสังเกตได้ว่าตัวรูปที่แต่งกายแบบนี้จะเป็นตัวละครหลักในเรื่องที่เป็นเจ้านาย และขุนนาง

สำหรับข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับหลักฐานผ้า สำหรับการแต่งกายของกลุ่มแรกนี้ อาจบ่งชี้ว่าอาจมีผ้าพิมพ์หรือเขียนลายดอก หรือที่รู้จักกันในราชสำนักว่า “ผ้าลายนอกอย่าง” และ “ผ้าลายอย่าง” ส่งมาให้ข้าราชการระดับเจ้าเมืองใช้สอยเพื่อเข้าเฝ้า

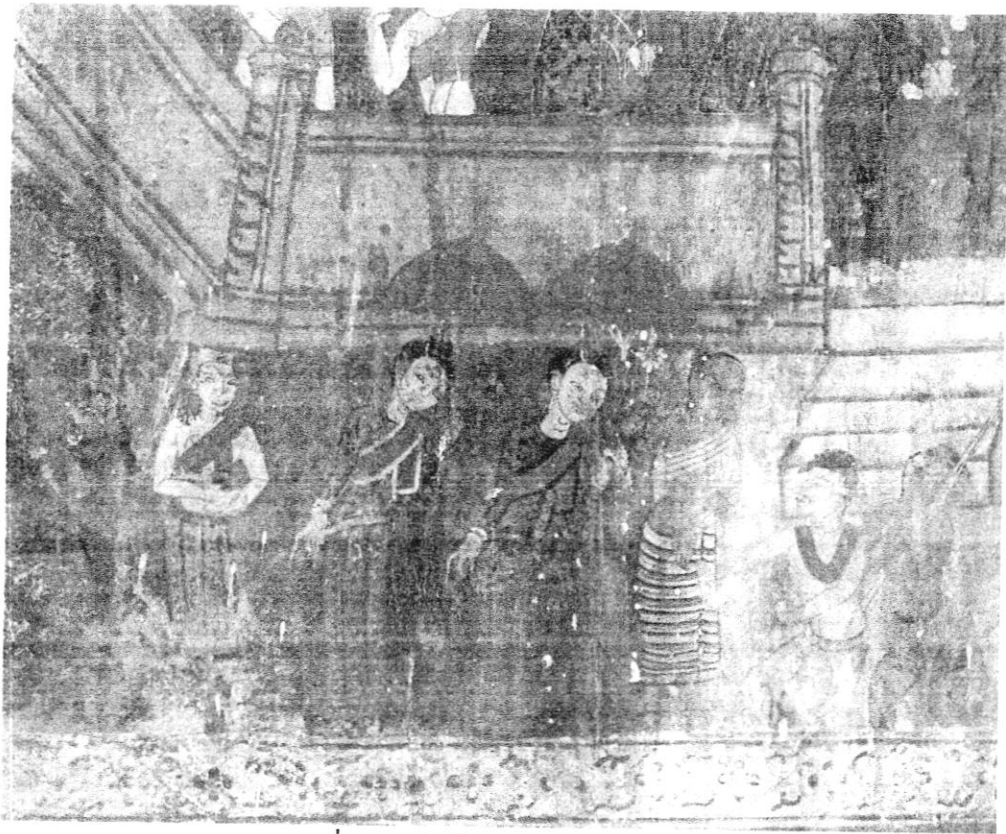

ภาพที่ 4-5 สุปแต่้ม วัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

ที่มา: สิทธิชัย สมานชาติ, 2553

-กลุ่มที่สอง เป็นลักษณะการแต่งกายแบบพื้นบ้าน ที่ช่างเขียนน่าจะบันทึกภาพเหตุการณ์ร่วมสมัยที่วาดภาพขึ้น เช่นภาพการออกไปทำนา จับปลา เข้าป่า การเป่าแคน การเล่นว่าว การไปดักนก ผู้ชายชาวอีสานเหล่านี้มักจะนุ่งผ้าสีพื้น มีผ้าเคียนพุง ส่วนท่อนบนจะไม่สวมเสื้อ และไม่มีผ้าพาดไหล่

สำหรับข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับหลักฐานผ้า สำหรับการแต่งกายของกลุ่มที่สองนั้น แสดงให้เห็นว่าการนุ่งโจงกระเบน ที่โดยทั่วไปชาวอีสานในจังหวัดนครราชสีมาจะทอด้วยไหมพื้น หรือไหมควบเส้น (ไหมลายหางกระรอก) และผ้าขาวม้าไหมหรือผ้าที่ใช้คาดเอว นั้นมีการผลิตและใช้ กันมานานแล้ว โดยอย่างน้อยสุดน่าจะเทียบเคียงได้กับอายุของสุปแต่้ม

ภาพที่ 4-6 สูปแต้ม แสดงการเป่าแคนและฟ้อนรำ

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2330
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	ภาพฝาผนังมูมด้านในมีภาพผู้หญิง 4 คนยืนมองการเป่าแคนและฟ้อนรำของฝ่ายชายลักษณะการแต่งกายของผู้หญิงแสดงถึง เสื้อผ้าของ 2 กลุ่มวัฒนธรรม ที่อาศัยอยู่ในชุมชน คือ 1) ไทย-ลาว 2) ไทย- ยวน (ล้านนาพลัดถิ่น) - หญิงไทยลาว 3 คนนุ่งซิ่นลวดลายแนวตั้งขนานกับลำตัวซึ่งมีการพยายามแต้มลวดลายที่บ่งชี้ว่า “ซิ่นมัดหมี่คัน” ซึ่งใช้แพร่หลายในหมู่ชาวไทย – ลาว สีเส้นผ้าซิ่นที่เห็นเป็นสีคราม สีแดง สีขาว และสีน้ำตาล ในภาพเราเห็นก็คล้ายกับผ้าซิ่นมัดหมี่คันโบราณของภาคอีสาน องค์ประกอบของผ้าซิ่น 2 ส่วน คือ 1) ส่วนตัวซิ่น ซึ่งเป็นลวดลายมัดหมี่คันแถบริ้วที่ยังมีทอในอีสาน 2) ส่วนตีนซิ่น ซึ่งเป็นแถบผ้าหน้าแคบทอแน่นเป็นริ้ว ริมตีนซิ่น ซึ่งปัจจุบันยังมีการทออยู่บ้างบางท้องถิ่นในอีสาน

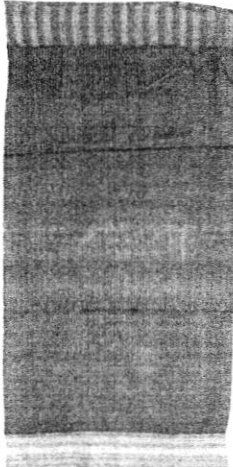

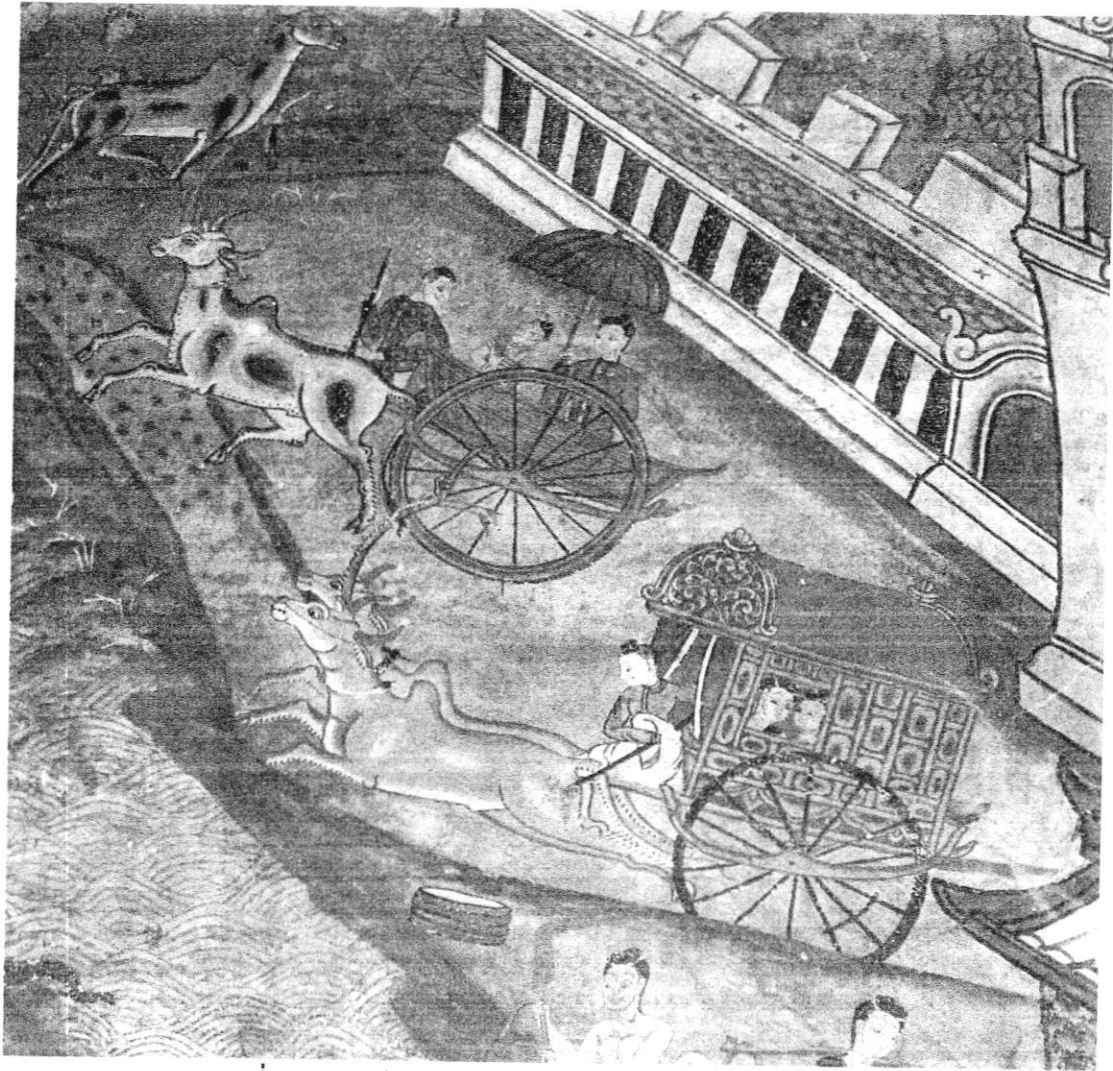
ภาพที่ 4-7 ภาพถ่ายการแต่งกายของเจ้านายฝ่ายหญิง ในมณฑลอีสานสมัย
รัชกาลที่ 5 มีลักษณะคล้ายภาพการแต่งกายของเจ้านายอีสาน
ที่ปรากฏในรูปแต้มวัดหน้าพระธาตุ

- หญิงไทย-ขวน 1 คน นุ่งซิ่นลวดลายขวางลำตัวซึ่งเป็นแบบลวดลายผ้าซิ่น
ในล้านนา ที่เรียกกันว่า “ซิ่นดำ” ในภาพเราเห็นองค์ประกอบของผ้าซิ่น 3 ส่วน
คือ 1) ส่วนหัวซิ่น ที่เป็นส่วนผูกมัดเหน็บเอว 2) ส่วนตัวซิ่น เป็นลายริ้ว 3)
ส่วนตีนซิ่น ต่อเป็นผ้าพื้นสีเรียบ

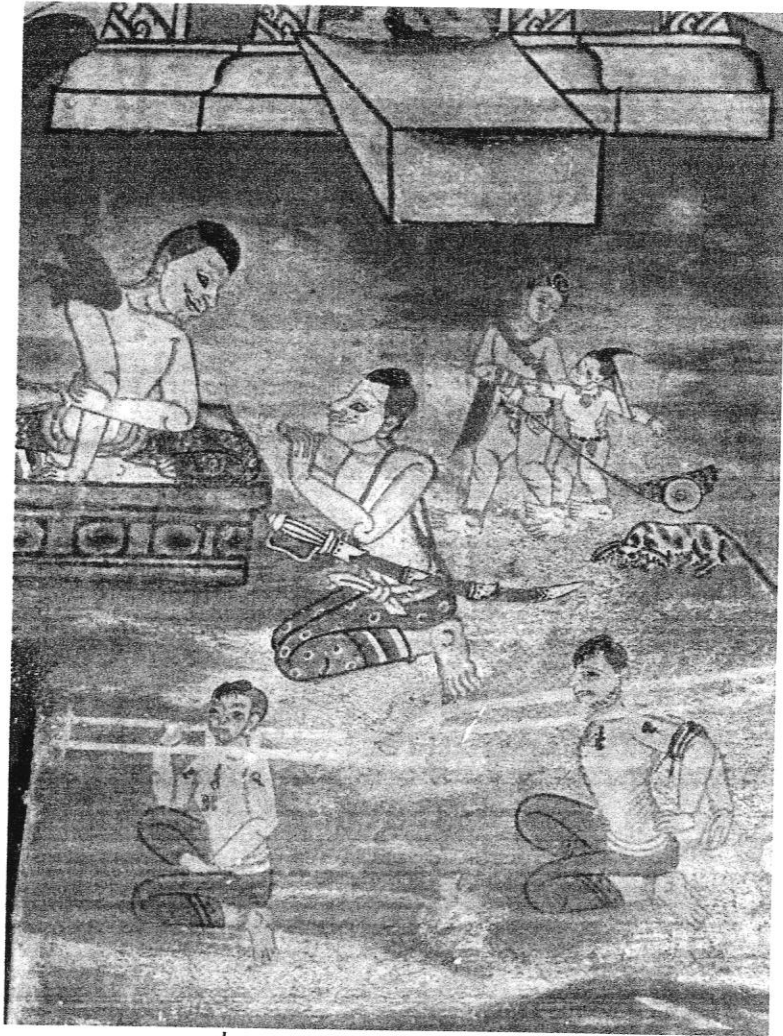
ภาพที่ 4-8 สูปแต้ม แสดงการแต่งกายของหญิง

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ จังหวัดนครราชสีมา
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2330
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	ภาพฝาผนังด้านใน มีภาพผู้หญิง 5 คน โดยผู้หญิง 4 คนนั่งอยู่ในระเบียบ ส่วนอีก 1 คนเดินการุ่ม (ส่วนที่นอนบนทุกคนในภาพ มีเพียงสไบ หรือ “ผ้า เบี่ยง” คล้องคอ หรือพาดสไบเฉียง) จากการศึกษาผ้าอีสานโบราณเราพบผ้าซิ่น ลายริ้วทางยาวแนวตั้งขนานลำตัวสีชมพูสลับคราม คล้ายที่ปรากฏในสูปแต้ม ซึ่งผู้หญิงทั้ง 4 คน นั่งอยู่ในภาพ ผ้าซิ่นแบบนี้เกี่ยวข้องกับทั้งกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว และกลุ่มวัฒนธรรม ลูข/ส่วย ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตอีสานใต้ เพราะทั้งสอง กลุ่มมีการใช้ผ้าซิ่นที่มีลักษณะคล้ายผ้าแบบนี้

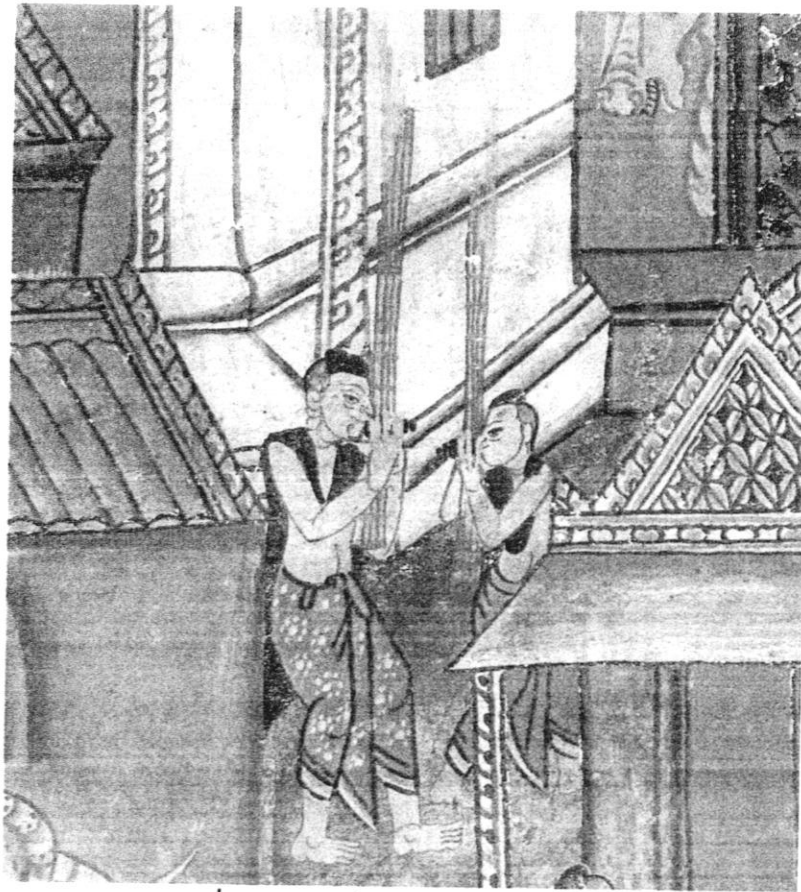
ภาพที่ 4-9 ซูปแด้ม แสดงการแต่งกายในการเดินทางโดยเกวียน

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ จังหวัดนครราชสีมา
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2330
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากซูปแด้ม	ภาพการแต่งกายในการเดินทางโดยเกวียน เราเห็นภาพส่วนท่อนบนของ ร่างกายชัดเจน แต่ส่วนใหญ่จะไม่เห็นส่วนท่อนล่าง เพราะส่วนของตัวเกวียน บังไว้ ซูปแด้มนี้ แสดงให้เราเห็นรูปแบบเสื้อเย็บมือ ที่ผ้าหน้าติดกระดุมแบบ เสื้อเป็นคอตั้ง ทั้งเสื้อผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งยังคงมีการสืบทอด การทำเสื้อเย็บมือ รูปทรงนี้ในกลุ่ม ไทย-ลาว ภูมิภาคกลุ่มภูไท จังหวัดมุกดาหารทำให้เราพอที่จะ สามารถนึกภาพหลักฐานผ้าโบราณที่เคยมีในเขตจังหวัดนครราชสีมาได้ชัดเจน ขึ้น

ภาพที่ 4-10 สูปแต้ม แสดงการใช้ผ้าตามลำดับชั้น

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2330
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	<u>การแต่งกายที่แสดงสถานภาพ</u> สูปแต้มผ้าผนังด้านในส่วนนี้ แสดงการใช้ผ้าตามลำดับชั้น เจ้านายนั่งอยู่บนแท่นพิพากษา นุ่งผ้าลวดลายละเอียดวิจิตร ดอกดวงใหญ่ ส่วนผู้ช่วย นั่งอยู่บนพื้น นุ่งผ้าลวดลายขนาดย่อมลงมาไม่มีลายละเอียด สำหรับชายนักโทษ 2 คนที่ถูกตีตรวน นุ่งผ้าสีพื้นมีขื่อเท่านั้น เราจึงได้เห็นบทบาทของผ้าและเครื่องแต่งกายในสังคม ที่เคยมีถือปฏิบัติในพื้นที่หรือยุคสมัยนั้นๆ

ภาพที่ 4-11 สูปแต้ม แสดงการแต่งกายของหมอแคน

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2330
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มผ้าผนังมูนี่แสดงการแต่งกายของหมอแคน ชายทั้งสองใน สูปแต้ม แต่งกายแตกต่างกันเล็กน้อย ซึ่งช่วยให้เรารู้สถานภาพของผู้สวมใส่ - ส่วนท่อนบนของร่างกาย ทั้งคู่ใช้ผ้าเบี่ยง สีดำเหมือนกันในการคล้องคอ พาดชายผ้าทั้งสองไปด้านหลัง มีเพียงผ้าส่วนที่ถ่วงมาด้านหน้าช่วยปิดแผลอกไว้ - ส่วนท่อนล่างของร่างกาย ชายคนแรกที่ใช้แคนลำโพงและยาวกว่านุ่ง ผ้าสาขอย่างแบบภาคกลางที่มีลวดลาย นุ่งแบบ โจงกระเบน แสดงว่ามียศ ระดับขุนนาง ส่วนชายคนที่สอง ที่ใช้แคนลำเล็กและสั้นกว่า นุ่งผ้าสั้นไม่มี ลวดลาย นุ่งแบบ โจงกระเบน ลักษณะผ้าบ่งบอกถึงฐานะที่ต่ำกว่าชายคนแรก

ภาพที่ 4-11 สูปแต้ม แสดงการแต่งกายของทหารที่ใส่เครื่องแบบในยุคต้นรัตน โกสินทร์

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดหน้าพระธาตุ บ้านตะคุ ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา
อายุของหลักฐาน	พ.ศ. 2330
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	ภาพการแต่งกายของทหารที่ใส่เครื่องแบบในยุคต้นรัตน โกสินทร์ ที่ได้รับอิทธิพล จากแบบของยุโรปมีปรากฏในสูปแต้มวัดหน้าพระธาตุนี้ มีความคล้ายคลึงกับหลักฐานภาพถ่ายเครื่องแต่งกายทหารสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งประจำอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา เครื่องแต่งกายแบบนี้จะตัดเย็บด้วยจักรเย็บผ้าในยุคแรกๆ ซึ่งแตกต่างจากเสื้อผ้าเย็บมือพื้นเมือง ที่ปรากฏในสูปแต้มของที่เดียวกัน เราจึงได้เห็นหลักฐานเครื่องแต่งกายที่อยู่ในช่วงรอยต่อแห่งความเปลี่ยนแปลง ภาพที่ 4-12 เครื่องแบบทหารสมัยรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2449) กองทหารม้า ค่ายหนองบัว จังหวัดนครราชสีมา (ที่มา: หอจดหมายเหตุแห่งชาติ)

บทที่ 5

การสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากอุปเต้ม กรณีวัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

5.1 การศึกษาประวัติวัดและอุปเต้ม กรณีวัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

วัดทุ่งศรีเมือง เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งของจังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ปลายทุ่งศรีเมือง บนถนนหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง วัดนี้สร้างขึ้นในสมัยพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ผู้สร้างวัดนี้คือ ท่านเจ้าอริยวงศาจารย์ญาณวิมลอุบล คณะภิกษุสงฆ์จากเมือง (สุโขทัย) เจ้าคณะเมืองอุบลราชธานีในสมัยนั้นได้มานั่งเจริญสมณธรรมอยู่ที่ทุ่งชายเมือง ชายคงอุฝั่ง เห็นที่เป็นที่สงัดจึงชอบอาศัย และได้ที่ท่านได้เคยลงไปศึกษาพระธรรมวินัยที่วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ท่านจึงได้นำพระพุทธรูปจำลองจากวัดสระเกศ ๑ มายังอุบลราชธานีและได้สร้างหอพระพุทธรูปขึ้นเป็นที่ประดิษฐาน โดยมี “อนุสาวรีย์จากเวียงจันทร์” เป็นช่างสำคัญในการสร้างหอพระบาทหรือ สิมของวัด (พระอุโบสถ) หอพระพุทธรูปหลังนี้จึงมีลักษณะของศิลปะแบบรัตนโกสินทร์ ตอนต้นและศิลปะเวียงจันทร์ผสมกันอยู่ ภายในมีจิตรกรรมฝาผนังทุกด้าน เขียนขึ้นในสมัยเดียวกันกับการก่อสร้าง (ไพโรจน์ สโมสร, 2532: 134) เป็นอุปเต้มที่มีคุณค่ามากแต่ไม่มีหลักฐานบันทึกว่าช่างเต้มคือผู้ใด

ภาพที่ 5-1 สิม/หอพระบาทของวัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ที่มา: สิริชัย สมานชาติ, 2553

สีของรูปแต้ม

สีที่เด่นคือสีคราม น้ำตาลแดง แดง

สีเขียวเป็นสีที่ใช้เป็นส่วนประกอบสอดแซม การตัดเส้นใช้สีดำ แดง

เทคนิคการเขียนรูปแต้ม

ภาพเด่นขององค์ประกอบรวมเป็นภาพถวายพระเพลิง ตรงส่วนนี้เองที่ช่างแต้มสร้างองค์ประกอบแบบสมมูล (Symmetry) ภาพปราสาทที่มีกำแพงเป็นตัวควบคุมเนื้อหา พื้นภาพปราสาทเป็นสีน้ำตาล กำแพงสีขาว ภาพของเหล่าพระสงฆ์มีจีวรสีแดง เบื้องหลังยอดปราสาทประดับด้วยสินเทา ฉากหลังปราสาทเป็นสีคราม สีครามกับสีน้ำตาลแดงเกือบเป็นสีคู่ตรงกันข้าม สีทั้งคู่เป็นสีที่มีพลังและสดใส

การใช้สีที่แสดงความกล้าหาญของช่างแต้มเช่นนี้หลังจากภาพแต้มเสร็จสมบูรณ์ใหม่ ๆ ในช่วงแรก บรรยากาศภายในพระอุโบสถคงจะสว่างสดใส ผู้ใดได้ย่างเท้าก้าวเข้าสู่พระอุโบสถหลังนี้ดูราวกับว่าได้ก้าวเข้าสู่โลกทิพย์ที่ทรงคุณค่าแห่งความงามที่ปรากฏให้เห็นทางรูปธรรม และสามารถโน้มนำจิตใจให้เกิดคุณธรรมซึ่งเป็นผลทางนามธรรม ภาพด้านขวามือผนังหน้านี้ โดดเด่นในรายละเอียด เป็นภาพที่สะท้อนถึงสภาพชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในรั้วในวัง ตลอดจนผู้คนที่มีบ้านเรือนอยู่ตามริมลำน้ำ ภาพอาคารสถาปัตยกรรมซึ่งได้รับอิทธิพลจากศิลปะจีนในรัชสมัยที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

โครงสีของภาพโดยรวมที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตของผู้คนในสังคมชาวบ้านจะใช้สีน้ำตาลเป็นสีหลัก ผสมผสานกับสีคราม แม้ในส่วนที่เป็นใบไม้ก็ยังใช้สีคราม ตัดเส้นดำ

ภาพที่ 5-2 โครงสีของรูปแต้ม จะใช้สีน้ำตาลเป็นสีหลัก ผสมผสานกับสีคราม

ที่มา: สิริรัชย์ สมานชาติ, 2553

เรื่องราวในรูปแต้ม

เนื้อหาในรูปแต้ม (งานจิตรกรรม) เป็นเรื่องราวทางด้านพุทธประวัติและเทศาภิ โดยเฉพาะพระเวสสันดรชาดก อีกทั้งยังได้แทรกสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่มีอาคาร บ้านเรือนอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำ ชีวีตผู้คนในรั้วในวัง และสภาพอาคารสถาปัตยกรรมแบบจีนตลอดจน ภาพผู้คนที่ป็นราษฎรทั่วไปและชาวต่างชาติ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้าชาวจีน จิตรกรรมฝาผนังนี้ บ่งบอกถึงอารยธรรมและวัฒนธรรมของเมืองอุบลสมัยโบราณเมื่อ 200 กว่าปีที่ผ่านมา

ผนังภายในทั้งสี่ของตัวอาคาร เหนือสุดขอบผนังเขียนเป็นภาพเทพชุมนุมนั่งประนมมือหัน หน้าเข้าหาพระประธาน ถัดลงมาเป็นลายหน้ากระดานมีลวดลายประจำยามรองรับเหล่าเทพชุมนุม จากนั้นจะเป็นอาณาบริเวณของงานจิตรกรรมไล่ลงไปจนถึงฐานหน้าต่าง และรองรับด้วยลายหน้า กระดานที่คล้ายกับกรอบภาพทั้งบนและล่างสุด ข้างแตรมีความตั้งใจที่จะใช้ผนังทั้งสี่ประดับ ประดาด้วยรูปแต้ม เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแก่พุทธศาสนาถือว่าเป็นบุญกุศลยิ่งนัก แม้แต่เสาหลักก็ ยังมีการตกแต่งด้วยลวดลายและภาพปริศนาธรรม

ผนังด้านหน้าพระประธาน องค์ประกอบภาพรวม มีลักษณะโครงสร้างแบบสมดุลเพื่อ แสดงความเป็นปึกแผ่น มั่นคงและสง่างาม แต่มีการยกย่องการสร้างภาพในรายละเอียด

ผนังด้านริขามือองค์พระประธานเป็นภาพพุทธประวัติ ภาพเรื่องเวสสันดรกันถ้วน ประเวศ ข้างแตรมีความสามารถเป็นพิเศษในการวางองค์ประกอบภาพให้เกิดการลำดับภาพแต่ละ ตอนให้ต่อเนื่องได้อย่างผสมกลมกลืนกันอย่างดี สีน้ำตาลแดงกับสีครามยังเป็นสีที่มีพลังและความ สดใสเขมอเป็นสีนวลตัดเส้นด้วยดำและเหลืองสีน้ำตาล ลักษณะของเขมอดูออกจะเป็นการ ประดิษฐ์เพื่อให้เกิดความงาม โนม์เอียงไปทางมันทนศิลป์ สีผิวกายของชุกเป็นสีครามอมขาว

ภายในวัดยังมีอาคารที่สำคัญอีกหลังหนึ่งคือ หอพระไตรปิฎก โดยมี “อาคารช่างจากเวียง จันทร์” เป็นช่างสำคัญเช่นเดียวกัน หอไตรแห่งนี้ที่สร้างด้วยไม้ตั้งอยู่กลางสระน้ำเพื่อเป็นที่เก็บ รักษา ป้องกันไม่ให้มด ปลวก ไปกัดทำลาย มีลักษณะเป็นศิลปะผสมระหว่างไทย พม่า และลาว กล่าวคือลักษณะอาคารเป็นแบบไทย เป็นเรือนฝาปะกน ขนาดสี่ห้องภายในห้องที่เก็บตู้พระธรรม ทุกด้านเขียนลงรักปิดทอง ส่วนของหลังคาซ้อนกันหลายชั้น แสดงถึงอิทธิพลศิลปกรรมพม่าที่ ส่งผ่านมายังศิลปะลาวล้านช้าง ส่วนลวดลายและสลักบนหน้าบันทั้งสองด้านเป็นลักษณะศิลปะ แบบลาวฝีมือชั้นสูง ตรงส่วนฝาปะกนด้านล่างแกะเป็นรูปสัตว์ประจักษ์ต่างๆ และลวดลายพันธุ์ ไม้เป็นช่องๆ โดยรอบนับเป็นหอไตรที่มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์

ภาพที่ 5-3 หอพระไตรปิฎก วัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ที่มา: สติธิชัย สมานชาติ, 2553

ในสมัยพระครูวิโรจน์รัตโนบลเป็นเจ้าอาวาสได้มีการซ่อมหอพระบาทครั้งหนึ่งโดยเอาเสามายันซื่อ ซ่อมคร่าวและวาดลวดลายที่เสา หอพระบาทมีลักษณะเหมือนช้างขึ้นภูเขาด้านสูงไปทางทิศตะวันออก ในครั้งนี้ได้มีการก่ออิฐที่ด้านหลังสัณฐานไว้เพราะกลัวลมจะโห้งจึงทำให้ด้านหลังสัณฐานมีอาคารก่ออิฐเสริมออกมา ต่อมาในปี พ.ศ.2503 มีการบูรณะอีกครั้งหนึ่ง (ไพโรจน์ สโมสร, 2532: 134) กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติเมื่อ พ.ศ. 2517 และได้บูรณะเมื่อ พ.ศ. 2521-2522

5.2 ผลการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปแต่้ม

กรณีวัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรราชธานี

5.2.1 หลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายของผู้หญิงชาวอีสานจากสุปแต่้ม

ภาพที่ 5-4 สุปแต่้ม แสดง “การลงข่วง” ที่ชายชาวอีสานมาเกี่ยวสาวอีสานที่เงินฝ้าย

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรราชธานี
อายุของหลักฐาน	สมัยรัชกาลที่ 3
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสุปแต่้ม	สุปแต่้มฝาผนังด้านในมูมนี แสดงภาพ “การลงข่วง” ที่ชายชาวอีสานมาเกี่ยวสาวอีสานที่เงินฝ้าย การแต่งกายของฝ่ายชายนั่งเป่าแคนนุ่งผ้าโจงสีพื้น ส่วนฝ่ายหญิงที่เงินฝ้ายนั้น ท่อนบนมีเพียงผ้าเบี่ยงพาดไหล่ซ้าย นุ่งผ้าชั้นที่มีส่วนประกอบของ “หัวขึ้น” และ “ตัวขึ้น” เนื่องจากภาพเลือนลางค่อนข้างมากที่จะระบุชนิดผ้า ก็เป็นหลักฐานที่แสดงลักษณะหัวผ้าชั้นที่เป็นลายริ้วแบบอีสานซึ่งแตกต่างจากหัวขึ้นที่เป็นสีพื้นแบบล้านนา

ภาพที่ 5-5 สูปแต้ม แสดงการชนเหล้ายาปลาปิ้งและการแสดงฟ้อนรำ

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
อายุของหลักฐาน	สมัยรัชกาลที่ 3
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	ภาพเวสต์สันดร “ชูชก” แสดงการชนเหล้ายาปลาปิ้งและการแสดงฟ้อนรำระหว่างกลุ่มผู้หญิงและผู้ชายในสูปแต้มนี้ ผู้หญิงทั้ง 6 คน เกล้ามวยผมสูง ส่วนท่อนบนพาด “ผ้าเบี่ยง” บ้างก็คล้องคอ ส่วนท่อนล่างนุ่งผ้าชิ้นยาวจรดตามัดเท้าด้วยลวดลายและสีสันทันที่หลากหลาย แต่ทั้งนี้ผ้าชิ้นของทุกคนมีส่วนประกอบครบทั้ง 3 ส่วน คือ 1) หัวผ้าชิ้น เป็นแบบอีสานแม้ภาพจะเลือนรางก็ยังพอมองเห็นหัวชิ้นที่เป็นลายริ้วพื้นสลับ “จิด” หรือ “จก” หัวลายควมแบบเมืองอุบล 2) ตัวชิ้น มีทั้งที่เป็น 2.1) แบบสี่พื้น 2.2) แบบลายทางยาว ขนานลำตัวซึ่งเป็นผ้ามัดหมี่คั่น 2.3) แบบลายขวางลำตัวของ “ชิ้นทิว”

2.4) แบบลายผสมที่มองดูคล้ายตารางที่ทอเครือเส้นยืน แบบจีนทิวผสมมัดหมี่

3) ดินจีน เป็นแบบริ้วแคบๆ ทอด้วยฝ้ายหน้าแคบ เนื่องจากสูปแต้มแสดงภาพขนาดเล็กจึงไม่สามารถวาดลายดินจีนได้ แต่ก็แสดงเอกลักษณ์ของดินจีนแบบอีสาน

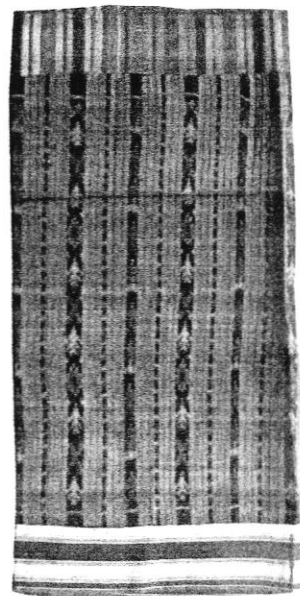
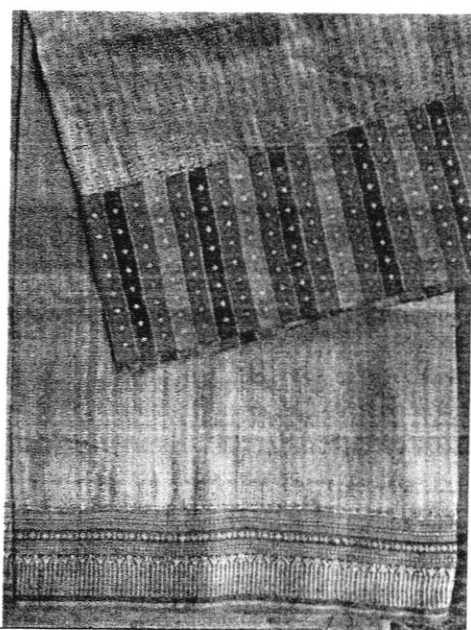
ภาพที่ 5-6 ภาพถ่ายเก่าที่แสดงให้เห็นถึงการแต่งตัวที่คล้ายคลึงกับสูปแต้ม

ภาพที่ 5-7 สูปแต้ม แสดง “นางอรพิน” ที่แต่งกายแบบคนเมืองอุบลในยุคร่วมสมัยกับสูปแต้ม

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง	วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
หลักฐาน	จังหวัดอุบลราชธานี
อายุของหลักฐาน	สมัยรัชกาลที่ 3
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังด้านในมูมนี้นี้แสดง “นางอรพิน” ที่แต่งกายแบบคนเมืองอุบลในยุคร่วมสมัยกับสูปแต้ม - ส่วนท่อนบน ทรงเครื่องแบบนางกษัตริย์ตามแบบอย่างภาคกลาง - ส่วนท่อนล่าง นุ่งดินซิ่นสีโทนเขียวแต่เป็นลายริ้วขวางลำตัวแบบ “ซิ่นทิว” สันนิษฐานว่า อาจเคยมีการทอผ้าซิ่นทิวสีโทนเขียว ในเมืองอุบล แต่ปัจจุบันไม่พบหลักฐานผ้าโบราณ โทนสีเดียวกัน ส่วนเครื่องเส้นยืนผืนนี้ น่าจะทอจากเส้นยืนที่ย้อมคราม แล้วย้อมทับสีเหลืองจึงได้เครื่องเส้นยืนสีเขียวเพื่อสลับกับเครื่องสีแดงหรือสีครามให้เป็นริ้วทางยาวของผ้าซิ่นทิว

ส่วนประกอบของผ้าซิ่นในอุบลแด่มีสวนประกอบครบ 3 ส่วน มีแถบ
 ดินซิ่นแบบอีสานที่เป็นแถบขนาดเล็ก ซึ่งในเนื้อเรื่องนางอรพินแต่งงานแล้ว
 จึงใช้ผ้าซิ่นที่ต่อดินซิ่น อันเป็นสัญลักษณ์สถานภาพของผู้หญิงแต่งงานใน
 วัฒนธรรมอีสาน

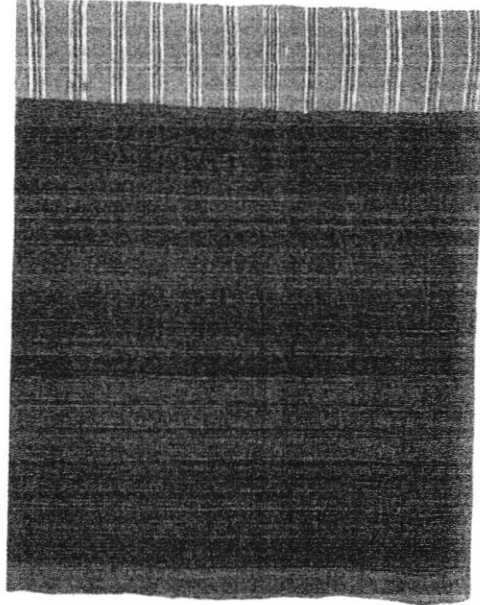

ภาพที่ 5-8 สูปแต้ม แสดงวิถีชีวิตของชาวเมืองอุบลในอดีต

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
อายุของหลักฐาน	สมัยรัชกาลที่ 3
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังด้านในมุนีแสดงวิถีชีวิตของชาวเมืองอุบลในอดีต ผู้หญิง ทั้ง 6 คน ในภาพล้วนนุ่ง “ผ้าซิ่นทิว” กันทุกคน ซึ่งสะท้อนว่าผ้าซิ่นแบบนี้เป็น ที่นิยมในสังคม ช่วงเวลาที่วาดสูปแต้มขึ้น ปัจจุบันมีความพยายามจะฟื้นฟูการ ทอผ้าซิ่นทิวกันอยู่ ส่วนประกอบของผ้าซิ่นทิวประกอบด้วย 2 ส่วนคือ 1) หัวซิ่น เป็นลายริ้วขนานเล็กสลับสี จากการศึกษาผ้าโบราณพบว่า มีการ ทอทั้งที่เป็นแบบริ้วสี่ธรรมดา แบบที่ใช้การขีดลายขนาดเล็ก เช่น ลายขีด ดอกหมาก และแบบที่ใช้การจกลดลายเป็นดาวซึ่งเรียกกันว่า “หัวจกดาว”

2) ส่วนตัวขึ้น เป็นชิ้นตะเข็บเดียวมีลายทางขนานลำตัว โดยเกิดจากการสลับสีเส้นยืน สีสันผิวนั้นในรูปเดิม เป็นสีเดียวกับผืนผ้าจริงที่นิยมใช้เครือเส้นยืนสีครามสลับสีแดงครั้ง เป็นริ้วใหญ่เล็กไม่เท่ากัน แบบผ้าขึ้นทิวดั้งเดิม จะต้องมียุขขนาดเล็กมากซ่อนอยู่ในริ้วลายทางนี้ ซึ่งชาวอุบลเรียกว่า “ลายขี้ฝุ่น” ซึ่งเป็นจุดสังเกตว่าเป็นแบบที่ถูกต้องตามประเพณีดั้งเดิม แต่ช่างทอในปัจจุบันหลายท่าน ไม่ทอลดลายริ้วเล็กนี้เพราะต้องการลดระยะเวลาในการทอผ้า

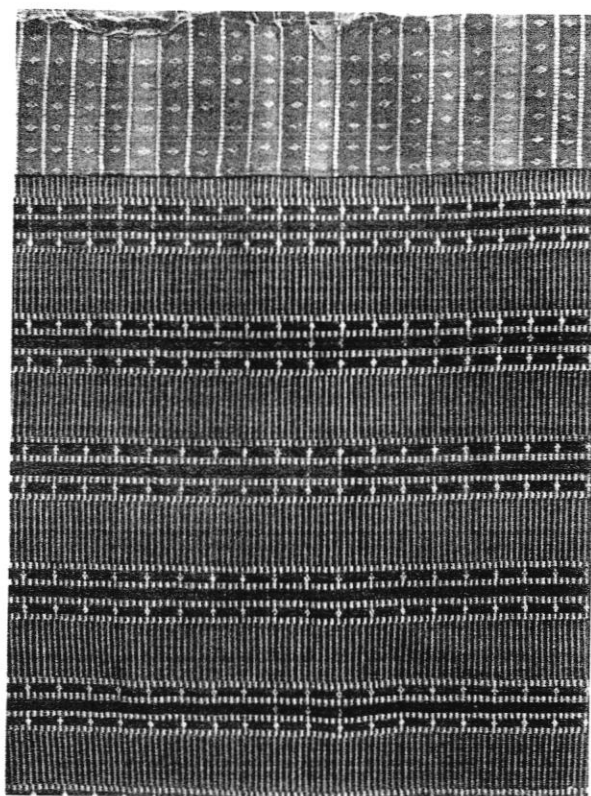

ภาพที่ 5-9 สูปแต้ม แสดงขบวนพ็อนราระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
อายุของหลักฐาน	สมัยรัชกาลที่ 3
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	ภาพสูปแต้มฝาผนังด้านในมูมนี่แสดงขบวนพ็อนราระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย โดยในภาพผู้หญิง 5 คน เคล้ามวญมสูงคล้ายกัน ห่มผ้าเบี่ยง พาดไปด้านหลังซ้าย เหมือนกันเพียงแต่ต่างกันที่สีสัน ส่วนผ้าชิ้นที่สวมใส่มีองค์ประกอบครบ 3 ส่วนคือ 1) ส่วนหัวชิ้น เป็นแถบรีวขนาดเล็กสลับสี แบบที่เราพบในหลักฐานตัวอย่างผ้าโบราณ 2) ส่วนตัวชิ้น มีหลายรูปแบบทั้งแบบสีพื้นอมเขียวคล้ายผ้าชิ้นบังใบ แบบลายตาราง ที่ทอจากเครื่องขึ้นทิวทอผสมกับลายเส้นพุ่ง ที่อาจเป็นได้ทั้งรีวพื้นสีและรีวมัดหมี่

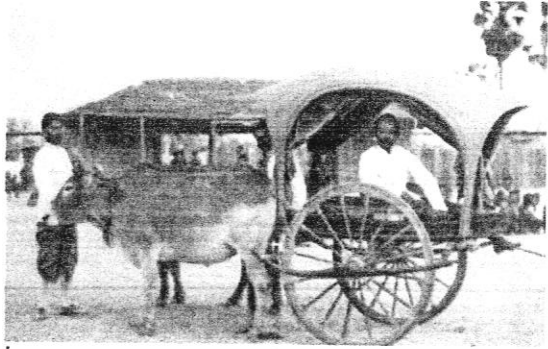
3) ส่วนตีนจีน มีลักษณะเป็นแถบขนาดแคบ แบบอีสาน แต่มีจุดน่าสังเกต คือ เหมือนช่วงเดิมจะพยายามวาดลวดลายตีนผ้าจีนที่ทอเป็น ลวดลายขีดหรือ จก ขนาดเล็กบนตีนจีน จากการศึกษาผ้าโบราณในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ จังหวัด อุบลราชธานี เราพบว่าผ้าจีน โบราณที่มีลวดลายตีนจีนดังกล่าว เราจึงสามารถใช้หลักฐานจากสุปเต้ม ประกอบตัวอย่างผ้าโบราณ

5.2.2 หลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายของผู้ชายชาวอีสานจากสุปแต้ม

ภาพที่ 5-10 สุปแต้ม แสดงอิทธิพลการแต่งกายแบบภาคกลาง

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
อายุของหลักฐาน	สมัยรัชกาลที่ 3
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสุปแต้ม	สุปแต้มผ้านั่งด้านในมูมนี่แสดงอิทธิพลการแต่งกายแบบภาคกลางที่มีการวาดขึ้นในหอพระบาท วัดทุ่งศรีเมืองแห่งนี้ นอกจากภาพขุนนางที่แต่งกายด้วยผ้าลายอย่างของราชสำนักภาคกลาง เรายังสังเกตได้ว่ามีภาพขุนนางใส่ “เสื้อราชประแตน” ยืนอยู่บนเกวียน ซึ่งคล้ายกับหลักฐานภาพถ่ายการแสดงเยือนมณฑลอีสานมายังเมืองอุบลของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ที่พระองค์ทรงสวมเสื้อราชประแตน ประทับอยู่บนเกวียนเช่นกัน

ภาพที่ 5-11 ภาพถ่ายของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ

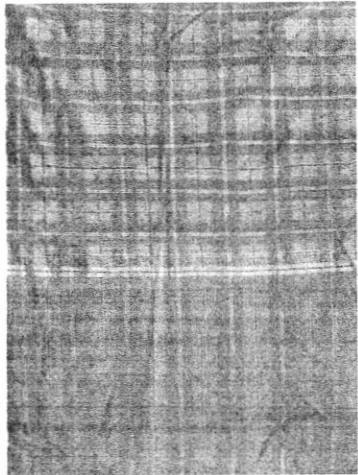

ภาพที่ 5-12 สูปแต้ม แสดงการแต่งกายของพระสงฆ์ในเมืองอุบลราชธานี พระสงฆ์

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
อายุของหลักฐาน	สมัยรัชกาลที่ 3
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังด้านในมุนี แสดงการแต่งกายของพระสงฆ์ในเมืองอุบลราชธานี พระสงฆ์ทั้ง 4 รูป ในสูปแต้มห่มจีวรพาดไปด้านหลังซ้ายเหมือนกัน โดยเปิดไหล่ขวาไว้ การประกอบพิธีกรรมพระสงฆ์ก็ใช้มือขวาถือคาลปัตรเพราะถนัด ไม่คิดครั้งกับผ้าจีวรเหมือนมือข้างซ้าย การแต่งกายของพระสงฆ์ที่เราพบหลักฐานในสูปแต้มนี้ ยังถือปฏิบัติอยู่ โดยเฉพาะพระสงฆ์สายเถรวาท และที่เป็นพระวัดป่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนเครื่องแต่งกายของปุณชนที่เป็นฆราวาสเป็นอย่างมาก ในขณะที่พระพุทธศาสนามีพระวินัยกำหนดการแต่งกายของพระสงฆ์ จึงทำให้เรายังสามารถเห็นภาพการแต่งกายของพระสงฆ์แบบดั้งเดิมปรากฏในสูปแต้ม

ภาพที่ 5-13 สูปแต้ม แสดงภาพการล่าสัตว์ของนายพราน

ที่มาภาพ:	สิทธิชัย สมานชาติ, 2553
สถานที่ตั้ง หลักฐาน	วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
อายุของหลักฐาน	สมัยรัชกาลที่ 3
หลักฐานผ้าและ เครื่องแต่งกาย โบราณของชาว อีสานจากสูปแต้ม	สูปแต้มฝาผนังด้านในมูมนี้ แสดง ภาพการล่าสัตว์ของนายพรานซึ่งท่อน บนเปลือยไม่สวมเสื้อ ส่วนท่อนล่างนุ่ง ผ้าโจงกระเบนและมีผ้าคาดเอว มือถือ คันธนูยิงไปยังจุดหมาย ภาพการแต่ง กายของวิถีชีวิต ชาวบ้านที่สวดแทรกใน สูปแต้มนี้ช่วยให้เราเห็นพัฒนาการใน ด้านการแต่งกายและลักษณะเฉพาะผ้าทอ ในพื้นที่นั้นๆ

บทที่ 6

กิจกรรมนิทรรศการและการอบรมเชิงปฏิบัติการ

การดำเนินโครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากstup แต่้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้มีการดำเนินงานในการจัดกิจกรรมนิทรรศการและการอบรมเชิงปฏิบัติการ ณ โรงเรียนบ้านสำโรง อ.ตาลชุม จ.อุบลราชธานี โดยเป็นการบูรณาการเข้ากับการโครงการ รูปแบบการเรียนการสอนศิลปะด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเขียนภาพผ้าพะเหวด โดยความร่วมมือของโรงเรียนและชุมชน เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลจากการศึกษาวิจัย และการฝึกทักษะในการวาดเส้นและลงสีstup แต่้มอีสาน อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ศิลปะด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเขียนภาพผ้าพะเหวดอีกด้วย

6.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการเผยแพร่ข้อมูลจากโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสู่ท้องถิ่น
2. เพื่อเป็นการฝึกทักษะในการวาดเส้นและลงสีstup แต่้มอีสานของนักเรียนและช่างฝีมือชาวบ้านสำโรง
3. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปะstup แต่้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

6.2 สถานที่จัดกิจกรรมและวันดำเนินงาน

โรงเรียนบ้านสำโรง อ.ตาลชุม จ.อุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 11-12 กันยายน 2553

6.3 ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมนิทรรศการและการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวนทั้งสิ้น 319 คน แบ่งได้เป็น

1. รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี

คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

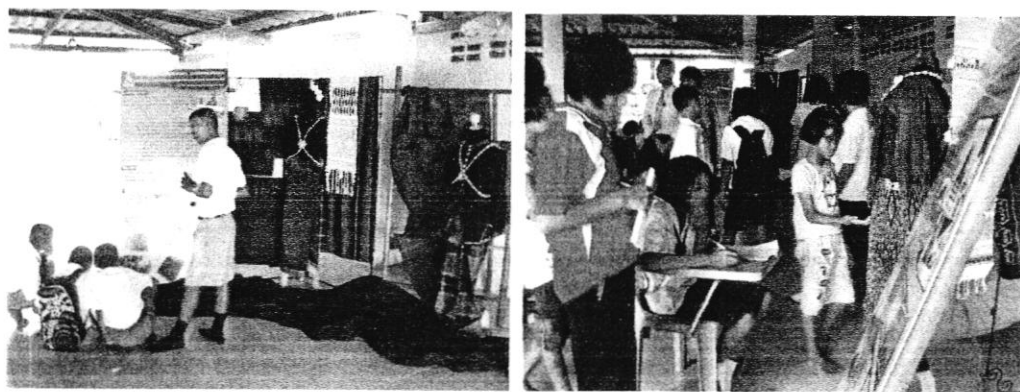
1. อาจารย์ จำนวน 1 คน
2. เจ้าหน้าที่ จำนวน 3 คน
3. นักศึกษา จำนวน 1 คน

บ้านสำโรง อ.ตาลชุม จ.อุบลราชธานี

1. อาจารย์ จำนวน 10 คน
2. นักเรียน ชั้นประถมศึกษา ที่ 1-6 และชั้นมัธยมศึกษา ที่ 1-3 จำนวน 285 คน
3. ช่างฝีมือท้องถิ่น จำนวน 5 คน

6.4 สรุปผลการดำเนินงาน

ณ หอประชุมโรงเรียนบ้านลำโรง อ.ตาลชุม จ.อุบลราชธานี วันที่ 11 กันยายน 2553
ช่วงเช้า เวลา 08.00 น.- 10.00 น. คณะอาจารย์ นักเรียน และชาวชุมชนบ้านลำโรง ลงชื่อและเข้าร่วม
นิทรรศการ

ภาพที่ 6-1 บรรยากาศการจัดนิทรรศการ ณ หอประชุม โรงเรียนบ้านลำโรง

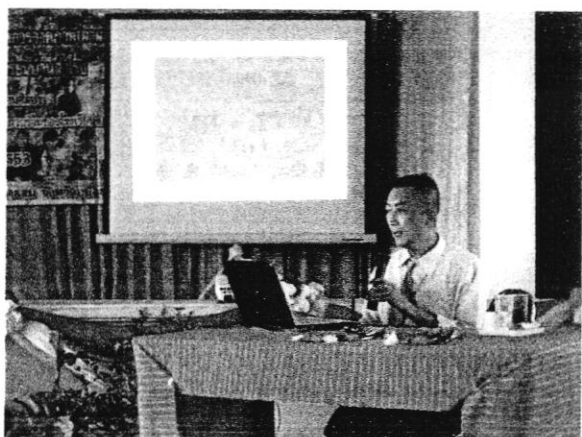
ช่วงเช้า เวลา 10.00 น. -12.00 น. กล่าวต้อนรับและเปิดงาน โดย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี และการแสดงโดยนักเรียนโรงเรียนบ้านลำโรง หลังจากนั้นเป็น
การบรรยายเรื่อง เทคนิคการวาดเส้นและการลงสีรูป เต็มอีสาน โดย ดร.สิทธิชัย สมานชาติ เพื่อเป็นการปู
พื้นฐานในการวาดเส้นและการลงสีรูปเต็มก่อนการปฏิบัติจริง

ภาพที่ 6-2 กล่าวเปิดงาน โดยรองผู้อำนวยการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
อุบลราชธานี

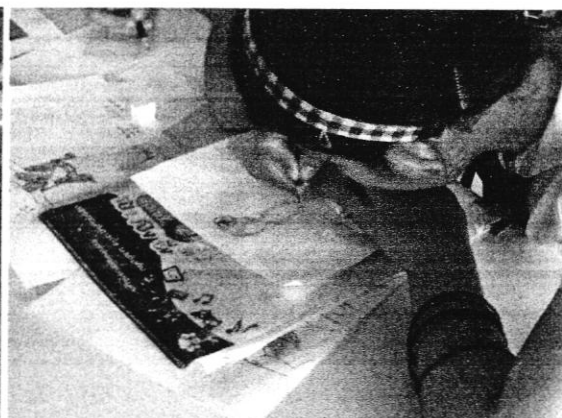

ภาพที่ 6-3 ภาพบรรยากาศผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ภาพที่ 6-4 บรรยาย เรื่องเทคนิคการวาดเส้นและการลงสี
สตูปแด้มอีสาน โดย ดร.สิทธิชัย สมานชาติ

ช่วงบ่าย เวลา 12.00 น. – 17.00 น. เป็นการฝึกปฏิบัติการวาดลายเส้น โดยในขั้นแรกเป็นการปูพื้นฐานโดยการวาดลายไทยก่อนที่จะวาดลายสตูปแด้มจริงๆ และมีวิทยากร ดร.สิทธิชัย สมานชาติ เป็นผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำ ตลอดโครงการ

ภาพที่ 6-5 ฝึกปฏิบัติการวาดลายเส้น

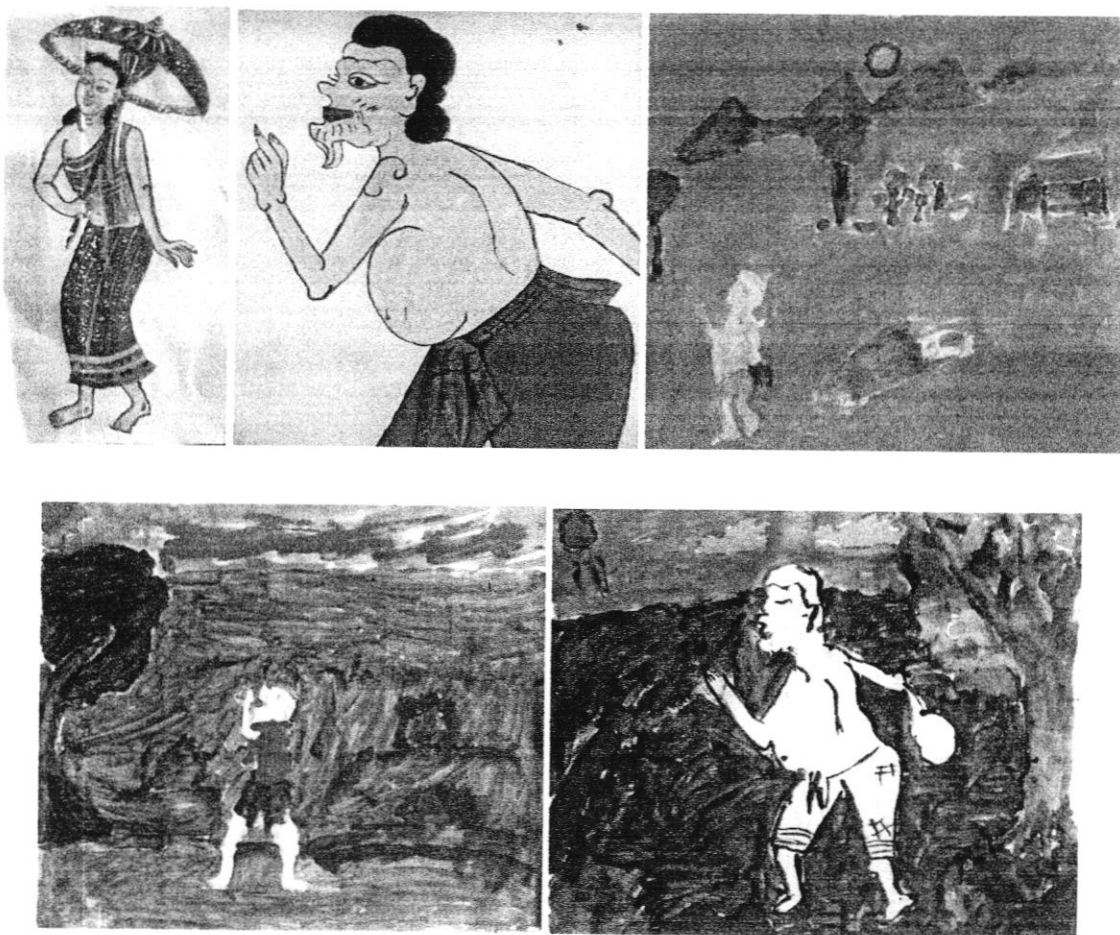
ภาพที่ 6-6 ให้คำปรึกษาและแนะนำเกี่ยวกับสตูปแด้ม
แก่ผู้เข้าร่วมการอบรม โดย ดร.สิทธิชัย สมานชาติ

ช่วงเช้า เวลา 08.00 น. – 12.00 น. วันที่ 12 กันยายน 2553 เป็นการปฏิบัติการวาดลายเส้น
 สูปแต้มและลงสีรูปแต้มอีสาน โดยเขียนลงในผ้า ที่ใช้ในการทำผ้าหะเหวดและกระดาด ในขั้นแรกก็จะ
 เป็นการลงลายเส้นโดยใช้ดินสอก่อนจากนั้นก็จะเป็นการลงสีโดยใช้สีน้ำ

ภาพที่ 6-7 ฝึกปฏิบัติลงสีรูปแต้ม

ช่วงบ่าย วันที่ 12 กันยายน 2553 เป็นการปฏิบัติการลงสีรูปแต้มและนำเสนอผลงาน หลังจาก
 นั้นในช่วงเย็นก็จะเป็นการมอบของที่ระลึกให้แก่โรงเรียนบ้านสำโรงและผู้เข้าร่วมอบรม

ภาพที่ 6-8 ผลงานส่วนหนึ่งของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ภาพที่ 6-9 มอบของที่ระลึก แก่ผู้อำนวยการ โรงเรียน
บ้านสำโรง โดย ดร.สิทธิชัย สมนชาติ

ภาพที่ 6-10 ผู้เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการถ่ายรูป
หมู่ร่วมกัน

จากผลการดำเนินงานได้พบประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1. ประชาชนและเยาวชน มีความสนใจการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ดังแสดงได้ด้วยจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีตามจำนวนที่ได้ที่กำหนดไว้ และไม่หนีหาย แต่กลับชักชวนคนในครอบครัวและผู้รู้จักมาดูงานอีกด้วย
2. อาจารย์เห็นคุณค่าของศิลปกรรมท้องถิ่น และสามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาทางวิชาการและขอตำแหน่งทางวิชาการได้
3. การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในแนวทางการมีส่วนร่วมจากภาคีหลายฝ่าย เป็นการสร้างความรัก สามัคคี และช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม ทำให้สังคมเข้มแข็งและเอื้ออาทร

บทที่ 7

สรุปผลการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปแต่้ม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ได้มีผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนงานและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ โดยมีความสอดคล้องกับมาตรการและนโยบายที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีกำหนดไว้ดังนี้

7.1 ความสอดคล้องกับมาตรการ

1. เป็นการส่งเสริมการศึกษาและการจัดกิจกรรมที่เน้นการสืบสานวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสุปแต่้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยโดยมีกระบวนการที่ต่อเนื่องจนเกิดการสร้างองค์ความรู้และมีการเผยแพร่โดยใช้นักเรียน นักศึกษาและบุคลากรมีส่วนร่วมกับชุมชน
2. เป็นส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปแต่้ม
3. เป็นสร้างเสริมความแข็งแกร่งของกลุ่มกิจกรรมและบุคลากรด้านศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมระหว่างภาควิชาการกับภาคประชาชน
4. เป็นศึกษาศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของภูมิภาคอื่นให้เกิดการเรียนรู้ รับรู้และรักษาไว้ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลก

7.2 ความสอดคล้องกับนโยบาย

ที่มุ่งเน้นการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลความรู้ทางวัฒนธรรม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอน เพื่อประโยชน์แก่การอนุรักษ์ฟื้นฟู

7.3 ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

ความสำเร็จของโครงการ สามารถพิจารณาได้จาก

1. มีการบูรณาการโครงการนี้เข้ากับการเรียนการสอนวิชาวิทยานิพนธ์ ป.โท และ ป.เอก รวมถึงการเรียนการสอนวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ป.ตรี ชั้นปีที่ 4 ตลอดจนนักศึกษาที่สนใจค้นคว้าเกี่ยวกับอีสาน
2. มีผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการตามจำนวนเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ 300 คน

7.4 ตัวบ่งชี้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

โครงการได้มีการดำเนินการสัมฤทธิ์ผลตามตัวบ่งชี้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี คือ

1. มีนักศึกษา ประชาชน ชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
2. มีการบูรณาการกับพันธกิจอื่น คือ การบริการวิชาการ ในการจัดนิทรรศการและการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องเทคนิคการวาดเส้นและการลงสีรูปแต้มอีสาน
3. มีผลผลิตของโครงการเชิงวิชาการ คือ ผลงานงานเชิงบทความและวิจัยเรื่อง การสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากรูป แต้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า โครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากรูปแต้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา เป็นโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ที่ใช้กระบวนการศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ในพื้นที่ และมีการบริการวิชาการเข้าร่วมบูรณาการด้วย เพื่อเป็นการปลูกฝังความรักหวงแหน และการมีส่วนร่วมในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและสืบทอดภูมิปัญญาความรู้และความเข้าใจในประวัติศาสตร์และศิลปะสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยผู้มีเข้าร่วมโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสามารถปฏิบัติงานตามเนื้องานที่ได้กำหนดไว้ครบถ้วนทุกประการ

บรรณานุกรม

- ทรงพันธ์ วรรณมาศ. ผ้าไทยลายอีสาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2548.
- ธาดา สุทธิธรรม. รูปแบบแผนผังชุมชนอีสานสายวัฒนธรรมไท. ขอนแก่น: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549.
- บำเพ็ญ ฌ อุบล. เล่าเรื่อง..เมืองอุบลราชธานี. อุบลราชธานี: สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2547.
- บำเพ็ญ ฌ อุบล. ประวัติเมืองอุบล. อุบลราชธานี: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2538.
- ฝ่ายประชาสัมพันธ์วัดทุ่งศรีเมือง. วัดทุ่งศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี (เอกสารอัดสำเนา): วัดทุ่งศรีเมือง, 2553.
- พระครูอภิบาลธรรมธาตุ. ประวัติวัดหน้าพระธาตุโดยสังเขป. นครราชสีมา: วัดหน้าพระธาตุ (เอกสารอัดสำเนา), 2540.
- พระครูอภิบาลธรรมธาตุ. ประวัติองค์พระธาตุ. นครราชสีมา: วัดหน้าพระธาตุ (เอกสารอัดสำเนา), 2540.
- ไพโรจน์ สโมสร. จิตรกรรมฝาผนังอีสาน. ขอนแก่น: ศูนย์วัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2532.
- ละมัย งามอ่อนตา. หนังสืองานกฐิน มหาวิทยาลัยขอนแก่น. “นิทานพื้นบ้าน เรื่อง กำเนิดยักษ์ทศกัณฐ์ หรือท้าวราพณาสูร (เรื่องจากภาพจิตรกรรมวัดสระบัวแก้ว)”. ขอนแก่น: โรงเรียนบ้านวังคูณ (เอกสารอัดสำเนา), 2538.
- ลักขณา จินดาวงษ์และคณะ. ลิมที่มีอุป-แด้มในจังหวัดร้อยเอ็ด. ร้อยเอ็ด: หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดร้อยเอ็ด ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด โรงเรียนสตรีศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด, 2543.
- ละมัย งามอ่อนตา. ประวัติหมู่บ้านวังคูณ. ขอนแก่น: โรงเรียนบ้านวังคูณ (เอกสารอัดสำเนา), 2553.
- ละมัย งามอ่อนตา. ประวัติหมู่บ้านวังคูณและสิมวัดสระบัวแก้ว. ขอนแก่น: โรงเรียนบ้านวังคูณ (เอกสารอัดสำเนา), 2553.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. ผ้าไทย : พัฒนาการทางอุตสาหกรรมและสังคม. กรุงเทพฯ : บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2530.
- วิโรฒ ศรีสุโร. ธาตุอีสาน. กรุงเทพฯ: เมฆาเพรส (มูลนิธิโคโยต้า สนับสนุนโครงการ), 2539.
- วิโรฒ ศรีสุโร. เส้นทาง-บันทึก-ศึกษา “เบ็ญอุป-แด้มคำ”. ขอนแก่น: คลังน่านาวิทยา, 2546.
- ศุภลักษณ์ มาคุณตน. ศึกษาอัตลักษณ์ผ้าไหม ชนชาวไทยกูย. อุบลราชธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2551.

- สิทธิชัย สมานชาติ. ผ้าไทย สายใยแห่งภูมิปัญญา สู่คุณค่าเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และคุรุสภาฯ, 2545.
- สุนัย ฌ อุบล และคณะ. รายงานการวิจัย เรื่อง ผ้ากับวิถีชีวิตของกลุ่มไท-ลาวสายเมืองอุบลฯ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2536.
- สนอง โกศัย (พ.ศ.) และคณะ. ของดีเมืองโคราช เล่มที่ ๒ สาขาศิลปะและภาษา. นครราชสีมา: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2538.
- สมชาย นิลอาทิ. สมบัติชนบทอีสาน. มหาสารคาม: ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม วิทยาลัยครูสารคาม, 2531.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. ดินแดนแห่งแม่น้ำสามสาย หลากหลายวัฒนธรรม ตำบลหนองบ่อ. อุบลราชธานี : ศิริธรรมออฟเซ็ท, 2553.
- อดิศักดิ์ วนาทรัพย์ดำรง. “จิตรกรรมฝาผนัง วัดสระบัวแก้ว ศาสนสถานที่ควรค่าอนุรักษ์”. เคลินิวส์. กรุงเทพฯ: เคลินิวส์, 2544.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เอกสารการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง

แบบเสนอโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
คณะ/สำนัก/หน่วยงาน...ศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ประจำปีงบประมาณ 2553

ชื่อโครงการ : โครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากอุบลแด่มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา

ลักษณะของโครงการ : เป็นโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม :-

- ☒ ลักษณะการสำรวจ ศึกษา และวิจัยเพื่อการรวบรวมข้อมูล
- ☐ ลักษณะการศึกษาจากสิ่งก่อสร้าง สถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ☐ ลักษณะการเผยแพร่ เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ประชุม และสัมมนา

โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ :

- ☐ การกิน
- ☐ การอยู่อาศัย
- ☐ การรักษาพยาบาล
- ☐ ความเชื่อและศาสนา
- ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ความสอดคล้องกับกลยุทธ์

☒ 4.1 ส่งเสริมการศึกษาและการจัดกิจกรรมที่เน้นการสืบทอดและสืบสานวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชุมชนในอีสานใต้และอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง โดยมีกระบวนการที่ต่อเนื่องจนเกิดการสร้างองค์ความรู้และมีการเผยแพร่ โดยให้นักศึกษา และบุคลากรมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน

☒ 4.2 การวิจัยและพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

☒ 4.3 การสร้างเสริมความแข็งแกร่งของกลุ่มกิจกรรมและบุคลากรด้านศิลปะและวัฒนธรรม

ความสอดคล้องกับมาตรการ

☒ 1. จัดให้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตของชาวอีสานใต้และอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญระดับสูง

☒ 2. มีการวางแผนนโยบายและแผนงานระยะยาวร่วมกันระหว่างหน่วยงานระดับมหาวิทยาลัยและคณะเพื่อให้เกิดการบูรณาการทำงานที่มีเป้าหมายเดียวกัน

☒ 3. เพิ่มสัดส่วนการจัดสรรงบประมาณด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนักศึกษาและชุมชนสัมพันธ์ให้มากขึ้น

☒ 4. ส่งเสริมการวิจัยเพื่อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

☒ 5. จัดทำฐานข้อมูลและเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชุมชนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

☒ 6.ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรในมหาวิทยาลัยด้านวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชุมชนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ความสอดคล้องกับตัวบ่งชี้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

- ☒ นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
- ☒ มีผลงานหรือชิ้นงานการพัฒนาองค์ความรู้และสร้างมาตรฐานศิลปวัฒนธรรม
- ☒ มีการบูรณาการกับ
 - ☒ การเรียนการสอน
 - ☐ การวิจัย
 - ☐ การบริการวิชาการ
- ☐ มีการสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยในเรื่องใหม่ไปสู่สากล

หัวหน้าโครงการ : ดร.สิทธิชัย สมานชาติ ตำแหน่ง อาจารย์

คุณวุฒิ Ph.D. (Design), Visva Bharati University, India
 MFA (Design), Visva Bharati University, India
 ปริญญาตรี (คป. ศิลปศึกษา), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานในส่วนที่รับผิดชอบ

- การบริหารและประสานงานโครงการ
- การลงพื้นที่ศึกษาและสำรวจข้อมูล
- การวิเคราะห์สรุปผลการดำเนินโครงการ
- การจัดทำรายงานโครงการต่างๆ เพื่อเผยแพร่

สถานที่ทำงาน สาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์

คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ
 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 34190
 โทร 045-353740 โทรสาร 045-353740
 มือถือ 0860016868
 Email: textile_chai@yahoo.com

ผู้ร่วมรับผิดชอบ : 1. ดร.กัญญา จิงวิมุตพันธ์

คุณวุฒิ

ปริญญาเอก ศป
 คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ
 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
 Master Degree (Social Science)

RMIT University, AUSTRALIA

ปริญญาตรี

คณะสถาปัตยกรรม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

งานในส่วนที่รับผิดชอบ

-การลงพื้นที่ศึกษาและสำรวจข้อมูล

สถานที่ทำงาน สาขาวิชาการออกแบบผลิตภัณฑ์

คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 34190

โทร 045-353740 โทรสาร 045-353740

มือถือ 089-8130448

Email: jungvimutipan@hotmail.com

หลักการและเหตุผล

ในด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ก็ยังขาดฐานข้อมูลเรื่องลวดลายผ้าโบราณ ที่เป็น หลักฐานชี้วัดกำหนดอายุลวดลายผ้าและรูปแบบการแต่งกายประเพณีได้ ภาพจิตรกรรมในภาคอีสานหรือ “สุปแค้นอีสาน” โบราณที่ยังอยู่รอดสามารถกำหนดอายุหลักฐานได้นั้น ได้มีภาพที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นถึงรูปแบบลวดลายผ้าและการแต่งกายแบบ โบราณในยุคสมัยเดียวกับภาพจิตรกรรม ได้เป็นอย่างดี

การสำรวจและรวบรวมหลักฐานภาพจิตรกรรมอีสาน หรือ “สุปแค้นอีสาน” จะทำให้ทราบถึงความ เป็นมาของประเพณีการแต่งกายและลวดลายผ้าโบราณ ของอีสาน ที่เกิดขึ้นในยุคต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ก่อนที่ภาพหลักฐานเหล่านี้จะไม่อยู่รอดคอยให้เราไปศึกษา จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการ รวบรวมข้อมูลหลักฐาน ลวดลายผ้าชิ้นและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปแค้นในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพราะนับวันภาพจิตรกรรมเหล่านี้มีอายุนับร้อยปีจะยิ่งผุกร่อนเสียหายไปตามกาลเวลา การสำรวจข้อมูล จะเป็นการทำนุบำรุง ปลูกจิตสำนึก และสร้างความตระหนักในการ อนุรักษ์และสามารถเป็นฐานข้อมูลในการนำไปต่อยอดองค์ความรู้ ในการวิจัย และอ้างอิงในงาน ศิลปวัฒนธรรมของอีสานต่อไป

วัตถุประสงค์

1. สร้างฐานข้อมูลในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของอีสานโบราณ
2. รวบรวมหลักฐานลวดลายผ้าชิ้นอีสาน ที่ปรากฏใน “สุปแค้นอีสาน” เพื่อเก็บฐานข้อมูลทาง วัฒนธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าและการวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
3. เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการอนุรักษ์ “สุปแค้นอีสาน” ในอนาคต

กลุ่มเป้าหมาย

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและระดับปริญญาตรี ในคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ, คณะศิลปศาสตร์ และนักออกแบบ นักวิจัย นักวิชาการ เยาวชน ในสถาบันการศึกษาภาคอีสาน จำนวน 300 คน

แผนการปฏิบัติการ (ขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงานโครงการฯ)

1. กล่าวถึงช่วงเวลาแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่เสนอขอรับการจัดสรรงบประมาณ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ ไปจนกระทั่งรายงานผลการดำเนินงานโครงการฯ

กำหนดเวลา	แผนการทำงาน	ผู้รับผิดชอบ
ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๒	ศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง, แผนที่, ประวัติ และอื่นๆ	ดร.สิทธิชัย สมานชาติ
มกราคม-เมษายน ๒๕๕๓	<u>เก็บข้อมูลภาคสนาม</u> 1.1 เขตพื้นที่อีสานตอนล่าง - อุปแด้ม วัดหน้าพระธาตุ อำเภอ ปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา -อุปแด้ม วัดทุ่งศรีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี	ดร.สิทธิชัย สมานชาติ ดร.สิทธิชัย สมานชาติ ดร.กัญญา จิงวิมุตพันธ์
พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๓	1.2 เขตพื้นที่อีสานตอนบน -อุปแด้ม วัดไชยศรี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น -อุปแด้ม วัดสระบัวแก้ว อำเภอ หนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น	ดร.สิทธิชัย สมานชาติ ดร.กัญญา จิงวิมุตพันธ์ ดร.สิทธิชัย สมานชาติ ดร.กัญญา จิงวิมุตพันธ์
กันยายน ๒๕๕๓	จัดทำรายงานและส่งสรุปผล โครงการ	ดร.สิทธิชัย สมานชาติ

2. วิธีการในการดำเนินโครงการฯ การใช้เครื่องมือ สื่อ ในการดำเนินโครงการฯ

1.1) สํารวจรวบรวมหลักฐาน “สุปแด้ม”

1.2) เตรียมข้อมูลเพื่อเผยแพร่ผ่าน website

1.3) สรุปผลการดำเนินงาน

กำหนดการจัดอบรม/สัมมนา (หากเป็นโครงการลักษณะการเผยแพร่)

จัดเผยแพร่ข้อมูลโครงการผ่าน website คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ ในเดือนสิงหาคม 2554

ผลที่คาดว่าจะได้รับในการดำเนินโครงการฯ :

1. ได้มีฐานข้อมูลในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการแต่งกายของอีสานโบราณ

2. ได้สร้างฐานองค์ความรู้เพื่อการวิจัยของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และได้รวบรวมหลักฐาน ลวดลายผ้าชั้นอีสาน ที่ปรากฏใน “สุปแด้มอีสาน” เพื่อเก็บฐานข้อมูลทางวัฒนธรรมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้า

3. ได้มีฐานข้อมูลในการอนุรักษ์ “สุปแด้มอีสาน” ในอนาคต

ประมาณการงบประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโครงการฯ (แยกตามหมวดค่าใช้จ่าย)

งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร (โดยบอกรายละเอียดอัตราต่อหน่วย)

รายการ	จำนวนเงิน
ค่าใช้จ่าย	70,000
ค่าจ้างเหมาช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม	15,000
สุปแด้มวัดหน้าพระธาตุ จังหวัดนครราชสีมา	
ค่าจ้างเหมาช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม	15,000
สุปแด้มวัดสระบัวแก้ว จังหวัดขอนแก่น	
ค่าจ้างเหมาช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม	15,000
สุปแด้มวัดไชยศรี จังหวัดขอนแก่น	
ค่าจ้างเหมาช่วยเก็บข้อมูลภาคสนาม	15,000
สุปแด้มวัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี	
ค่าจ้างเหมาพิมพ์เอกสารและรายงาน	10,000
หมวดค่าตอบแทน	24,400
ค่าตอบแทนผู้ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ (วันละ 240 x 60 วัน)	14,400
ค่าธรรมเนียมการอุดหนุนสถาบัน (10%)	10,000
หมวดวัสดุ	5,600
หนังสือ เอกสาร ภาพถ่าย หมึกพิมพ์ กระดาษและวัสดุอื่นๆ	5,600
รวมทั้งสิ้น	100,000

(หนึ่งแสนบาทถ้วน)

หมายเหตุ ถัวเฉลี่ยทุกรายการ

ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ (กำหนดตามตัวชี้วัดตามเอกสารส่วนที่ 2)

มีการบูรณาการโครงการนี้เข้ากับการเรียนการสอนวิชาวิทยานิพนธ์ ป.โท และ ป.เอก รวมถึงการเรียนการสอนวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา ป.ตรี ชั้นปีที่ ๔ ตลอดจนนักศึกษาที่สนใจค้นคว้าเกี่ยวกับอีสาน ปีการศึกษา 2552 และมีผู้ร่วมกิจกรรมของโครงการนิทรรศการอย่างน้อย ๓๐๐ คน โดยผู้ร่วมโครงการร้อยละ 80 มีความพึงพอใจในการร่วมกิจกรรมระดับมาก

การรายงานผล

รายงานผลทุก 3 เดือน ตามระบบที่กองส่งเสริมการวิจัย ฯ กำหนด และรายงานฉบับสมบูรณ์เมื่อสิ้นสุดโครงการ

ลงชื่อ.....ผู้เสนอโครงการฯ

(...ดร.สิทธิชัย สมานชาติ...)

หัวหน้าโครงการฯ

วันที่ ๒๑ เดือน ๗ พ.ศ. ๒๕๕๕

ลงชื่อ.....ผู้เห็นชอบโครงการฯ

(.....(ดร.กัญญา จิ่งวิมลพันธ์).....)

* รองคณบดีฝ่ายวิชาการ.....

อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.....

ลงชื่อ.....ผู้อนุมัติโครงการ

(.....)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ : * ระบุตำแหน่งของผู้เห็นชอบโครงการ เช่น คณบดีหรือรองคณบดีฝ่าย...รักษาราชการแทนการ
คณบดี

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โทร. 5604

ที่ ศธ 0529.15.1/ 0๒๕

วันที่ ๒๕ ก.พ. 2553

เรื่อง ขออนุมัติยืมเงินอุดหนุนโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2553

เรียน พลบดี

ตามหนังสือ ที่ ศธ 0529.1.4/ ว 291 โครงการจัดตั้งกองส่งเสริมการวิจัย แข่งเรื่อง ส่งคืนโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2553 ที่ลงนามแล้ว ซึ่งคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเตมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา โดยมี ดร.สิทธิชัย สมานชาติ เป็นหัวหน้าโครงการนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น จึงใคร่ขออนุมัติและยืมเงินอุดหนุนโครงการดังกล่าว เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) ทั้งนี้ ได้แนบสำเนาโครงการ เอกสารสัญญาขืมเงิน และบันทึกขืมเงิน จำนวน 1 ชุด มาพร้อมนี้ด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

โครงการวิจัยศิลปะและวัฒนธรรม	ประเภท	ยืมเงินอุดหนุน
หมวด	งบอุดหนุน	
ขออนุมัติ	งบอุดหนุน	
ขออนุมัติ	งบอุดหนุน	

(ดร.สิทธิชัย สมานชาติ)
หัวหน้าโครงการฯ

เรียน พลบดี

- เพื่อไปขอทุนอุดหนุนจากมูลนิธิ
ผ.อุบลฯ เพื่อใช้ทำโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
โครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณ
จากภาคอีสานตอนล่าง จำนวน 100,000
บาท

Amby
23/2/53

(รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติ ชูธรรม)
คณบดีคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

บันทึกข้อความ

กองคลัง	3540
เลขที่	25
วันที่	25 ก.พ. 2553
เรื่อง	1000

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โทร. 5604

ที่ ศธ 0529.15.1/ 0465

วันที่

24 ก.พ. 2553

เรื่อง ขออนุมัติยืมเงินอุดหนุน โครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2553

เรียน อธิการบดี

ตามหนังสือ ที่ ศธ 0529.1.4/ ว 291 โครงการจัดตั้งกองส่งเสริมการวิจัย แจ้งเรื่อง ส่งคืนโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2553 ที่ลงนามแล้ว ซึ่งคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเตมย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา โดยมี ดร.สิทธิชัย สมานชาติ เป็นหัวหน้าโครงการนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้น จึงขอขออนุมัติและยืมเงินอุดหนุน โครงการดังกล่าว เป็นเงินจำนวนทั้งสิ้น 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน) ทั้งนี้ ได้แนบสำเนาโครงการ เอกสารสัญญาขืมเงิน และบันทึกขืมเงิน จำนวน 1 ชุด มาพร้อมนี้ด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอขลิษฐ์ วัฒนาชาติ 24/2/53

ยืมเงินอุดหนุนจากเงินอุดหนุน

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

๑๐.๒.๕/๕๓ ๒๔.๒.๕๓ = 100,000.-

(ดร.ศักดิ์ชัย สิกขา)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

รักษาราชการแทนคณบดีคณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ

เรียน อธิการบดี

เรียน อธิการบดี ผ่านผู้อำนวยการกองคลัง

งานงบประมาณตรวจสอบเอกสารแล้ว เห็นควร

ให้ยืมเงินอุดหนุน จาก มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เนื่องจากเงิน

ยืมเงินอุดหนุนมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เรียบร้อยแล้ว

๒๒ โครงการ ดำเนินการดังกล่าวแล้วเสร็จแล้ว
๒๒๐๖๖ ๑๐๐,๐๐๐ บาท ๑๐๐,๐๐๐ บาท

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

24/2/53

(ดร.ศักดิ์ชัย สิกขา)

รองคณบดีฝ่ายวิจัยและวางแผน

22 มี.ค. 2553

อนุวัตร

(นางวันดี สิกขา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการกองคลังปฏิบัติ
อธิการบดี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี โทร. 3743

ที่ ศบ 0529.15.1/ ๕๒๕/๖

วันที่ ๒๖ ธ.ค. ๒๕๕๒

เรื่อง ขออนุมัติเดินทางไปราชการโดยใช้ยานพาหนะส่วนตัว

เรียน คณบดี

ตามที่ คร.สิทธิชัย สมานชาติ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
งบประมาณแผ่นดิน หมวดเงินอุดหนุนทั่วไป ประจำปีงบประมาณ 2553 โครงการสำรวจหลักฐานผ้าและ
เครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเตนมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทย เพื่อเป็น
หลักฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ระหว่างเดือน ตุลาคม 2552 – กันยายน 2553 ซึ่งในการ
ดำเนินการโครงการดังกล่าว ต้องเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่กำหนด นั้น เพื่อความคล่องตัวใน
การดำเนินการโครงการ จึงใคร่ขออนุมัติใช้รถยนต์ส่วนบุคคล ทะเบียน บล 5799 นครราชสีมา, วท 4965
กรุงเทพมหานคร, ข 2099 นครราชสีมา, และ 3ข 6263 กรุงเทพมหานคร ในการดำเนินโครงการดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(คร.สิทธิชัย สมานชาติ)

หัวหน้าโครงการ

คณบดี
คณบดี

บันทึกข้อความ

แบบ.ม.อบ.ก.-17

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

โทร 5604

ที่ ศธ 0529.15.1/ 2551

วันที่ 26 ต.ค 2551

เรื่อง ขออนุมัติปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ

(1) เรียน คณบดี

(ระบุตำแหน่งผู้รับมอบอำนาจ)

ด้วยมีราชการเกี่ยวกับ (ระบุงานที่ต้องปฏิบัติให้ชัดเจน) ปฏิบัติงานราชการในการดำเนินโครงการสำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปแต่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อเป็นหลักฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งเป็นงานที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติโดยเร่งด่วนพิเศษ ถ้าไม่ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติจะเกิดผลเสียหายแก่ราชการและเป็นงานในหน้าที่ข้าราชการ/ลูกจ้างที่ปฏิบัติอยู่ในเวลาราชการตามปกติและหรือมีความสามารถเหมาะสมที่จะปฏิบัติงานนั้นได้ จึงเห็นสมควรให้ ดร.สิทธิชัย สมานชาติ ดร.กัญญา จิงวิมุตพันธ์, นายธวัช เมืองแก้ว, นายปราโมทย์ จรุงทวีทรัพย์, นางสาวสุวิษา มิวทอง, นายสมโชค หอมจันทร์, นางอโนชา สุวรรณสาร, นางอัญชิสา ทะนอก, นายคุณ จันทวงศ์, นายประทีน กลุ่ดโสม, นายพลศักดิ์ พงวรรณ

ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ วันที่	1 ต.ค 52	ถึงวันที่	30 ก.ย 53	ระหว่างเวลา	08.30 น.	ถึง	16.30 น.
				ระหว่างเวลา	16.30 น.	ถึง	20.30 น.
				ระหว่างเวลา	น.	ถึง	น.

โดยมีสิทธิเบิกค่าอาหารทำการนอกเวลาราชการได้ตามระเบียบ ภายในวงเงิน 25,000 บาท

จากแผนงาน หมวดเงินอุดหนุนทั่วไป งาน/โครงการ สำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณฯ รหัส

หมวดรายจ่าย ค่าตอบแทน ☒ เงินงบประมาณแผ่นดิน☐ เงินรายได้มหาวิทยาลัย

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาอนุมัติให้ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติตามเสนอ

คุมยอดผูกพันลำดับที่..... _____ _____	เจ้าของเรื่อง _____ สุวิษา มิวทอง	ตำแหน่ง (ดร.สิทธิชัย สมานชาติ) หัวหน้าโครงการ
---	---	---

(2) เรียน คณบดี

(3).

อนุมัติตามเสนอ

ตรวจสอบแล้ว เห็นควรอนุมัติให้ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติตามวันเวลาที่เสนอ โดยมีสิทธิเบิกค่าอาหารทำการนอกเวลาได้ตามระเบียบ

วันที่

(รศ.ดร.ธาดา สุทธิธรรม)
 ตำแหน่ง คณบดีคณะศิลปประยุกต์ฯ
 วันที่

(4) ที่ ศธ 0529.15.1/

เรียน คณบดี

พร้อมนี้ได้แนบบัญชีรายละเอียดการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติ ซึ่งได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการเรียบร้อยแล้ว โดยขอเบิกค่าอาหารทำการนอกเวลาราชการปกติ จำนวน.....บาท

 ตำแหน่ง
 วันที่

 (ดร.สิทธิชัย สมานชาติ)
 หัวหน้าโครงการ

(7) สำหรับคณะ/สถาบัน/สำนัก/ศูนย์ที่ส่งเอกสารเพื่อวางฎีกาที่กองคลัง

ที่ ศธ 0529.10.3/

วันที่

เรียน ผู้อำนวยการกองคลัง

พร้อมนี้ได้แนบบัญชีรายละเอียดการปฏิบัติงานนอกเวลาราชการปกติมาด้วยแล้วโดยขอเบิกจ่ายเงินค่าอาหารทำการนอกเวลาราชการปกติ จำนวน.....บาท เพื่อชำระแก่ผู้มีสิทธิต่อไป

 ตำแหน่ง
 วันที่

()

(5) เรียน คณบดี

กองคลัง

ตรวจบัญชีรายละเอียดการปฏิบัติงานนอกเวลาการปกติถูกต้องแล้ว เห็นควรอนุมัติเบิกจ่ายเงินค่าอาหารทำการนอกเวลาราชการปกติได้ตามเสนอ

คุมยอดเบิกจ่ายลำดับที่

วันที่

คุมยอดเบิกจ่าย ลำดับที่.....

วันที่

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยศิลปากร โทร. 3743

ที่ ศธ 0529.15.1 / 2552 วันที่ 25.10.2552

เรื่อง ขออนุมัติปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ

เรียน คณบดี

ด้วย คณะศิลปประยุกต์และการออกแบบ มีราชการ ในการดำเนินงาน โครงการสำรวจหลักฐานผ้า และเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุบแต้มในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศไทยเพื่อเป็น หลักฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ระหว่างเดือนตุลาคม 2552 – กันยายน 2553 ในการดำเนินการ โครงการดังกล่าวจำเป็นต้องปฏิบัติโดยเร่งด่วนพิเศษ ถ้าไม่ปฏิบัติงานราชการปกติอาจก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ การดำเนินโครงการ จึงเห็นควรให้ผู้มีรายชื่อต่อไปนี้

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
1	ดร.สิทธิชัย สมานชาติ	อาจารย์
2	ดร.กัญญา จีงวิมุตพันธ์	อาจารย์
3	นายประกาศิต แก้วรากมูข	อาจารย์
4	นายปราโมทย์ จรุงทวีเวทย์	ผู้ช่วยสอน
5	นางสาวสุวิษา ผิวทอง	นักวิชาการศึกษา
6	นายสมโชค หอมจันทร์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
7	นางอโนชา สุวรรณสาร	นักวิชาการพัสดุ
8	นางอัญชิสา ทะนอก	นักวิชาการเงินและพัสดุ
9	นายคุณ จันทวงศ์	พชร.
10	นายพลศักดิ์ พงวรรณ	พชร.
11	นายประทีป กุลทะโส	คนงาน

ปฏิบัติงานนอกเวลาราชการ ระหว่างเดือนตุลาคม 2552 – กันยายน 2553 งบประมาณ 25,000 บาท
(สองหมื่นห้าพันบาทถ้วน)

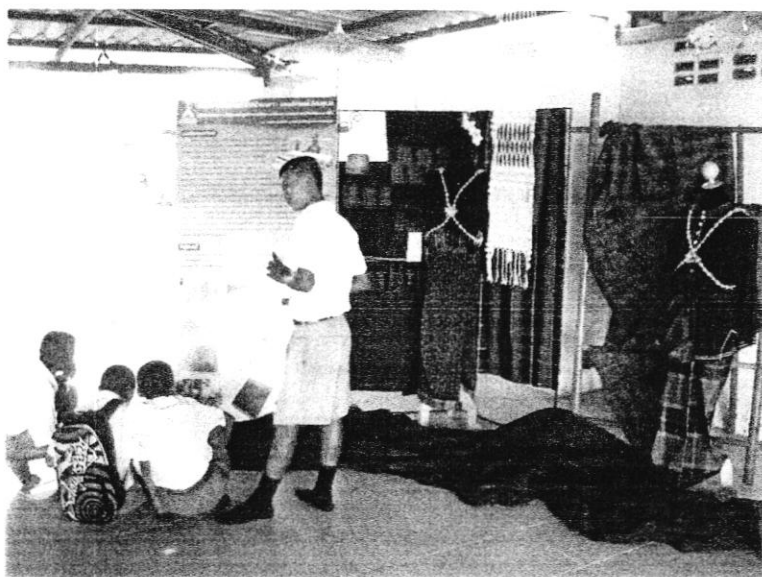
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ดร.สิทธิชัย สมานชาติ)

หัวหน้าโครงการ

ภาคผนวก ข
ภาพประกอบกิจกรรม

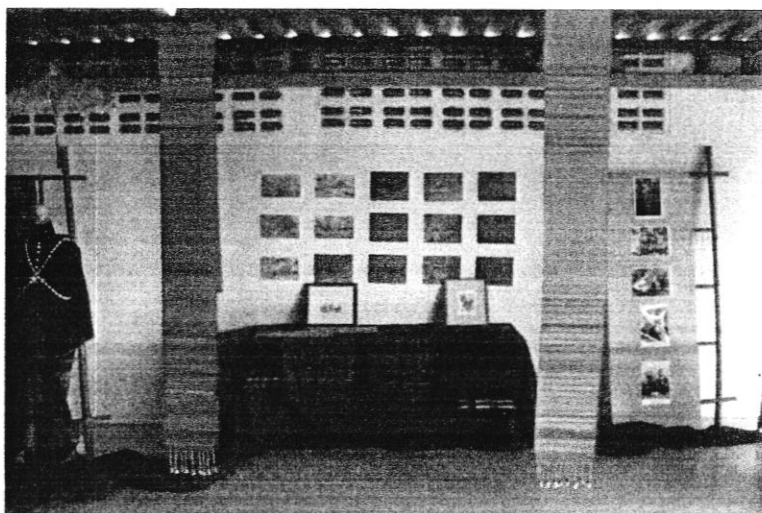
ภาพประกอบกิจกรรมนิทรรศการ
ณ โรงเรียนบ้านสำโรง อ.ตาลชุม จ.อุบลราชธานี
ระหว่างวันที่ 11-12 กันยายน 2553

ภาพแสดง นิทรรศการ ณ หอประชุม
โรงเรียนบ้านสำโรง

ภาพแสดง นิทรรศการ ณ หอประชุม
โรงเรียนบ้านสำโรง

ภาพแสดง นิทรรศการ ณ หอประชุม
โรงเรียนบ้านสำโรง

กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมงานโครงการ
โดย อาจารย์ โรงเรียนบ้านลำโรง

นักเรียน โรงเรียนบ้านลำโรง
กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมโครงการและ
พูดถึงเกี่ยวกับรายละเอียดของโรงเรียน
โดยการกล่าวเป็นคำกลอนและร้อง
เพลงแบบพื้นบ้าน(หมอลำ)

คณาจารย์โรงเรียนบ้านลำโรงและ
ผู้เข้าร่วมโครงการ

กล่าวรายงาน โดยผู้อำนวยการ
โรงเรียนบ้านสำโรง

กล่าวเปิดงาน โดย รองผู้อำนวยการ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา อุบลราชธานี

ภาพบรรยากาศผู้เข้าร่วมการอบรม

ภาพบรรยากาศผู้เข้าร่วมการอบรม

ภาพบรรยากาศผู้เข้าร่วมการอบรม

ภาพบรรยากาศผู้เข้าร่วมการอบรม

กล่าวบรรยาย เรื่องเทคนิคการวาด
เส้นและการลงสีอุบแต้มอีสาน
โดย ดร.สิทธิชัย สมานชาติ

แนะนำนิทรรศการแก่ผู้เข้าร่วมชม
โดย ดร.สิทธิชัย สมานชาติ

แนะนำนิทรรศการแก่ผู้เข้าร่วมชม
โดย ดร.สิทธิชัย สมานชาติ

ภาพบรรยากาศผู้เข้าร่วมชมนิทรรศการ

ภาพบรรยากาศผู้เข้าร่วมชมนิทรรศการ

ลงมือฝึกปฏิบัติวาดลายเส้น

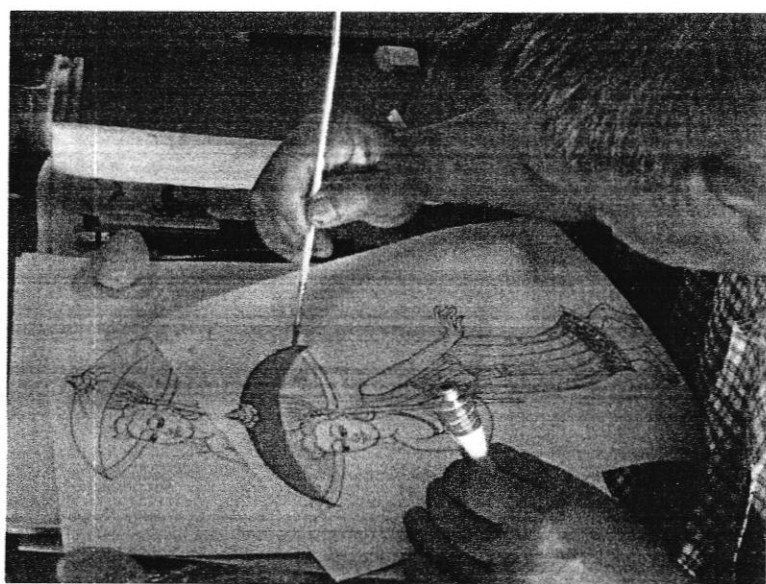
ลงมือฝึกปฏิบัติวาดลายเส้น

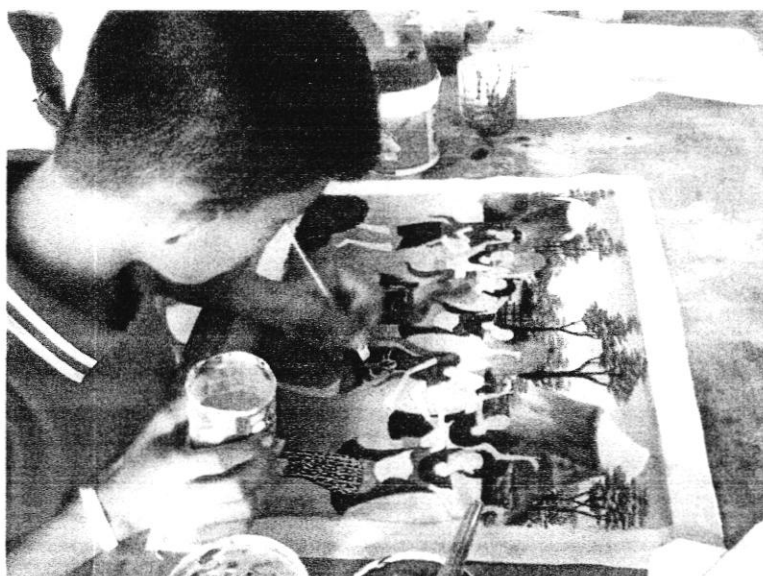

ลงมือฝึกปฏิบัติวาดลายเส้น

ลงมือฝึกปฏิบัติวาดลายเส้นและ
คำแนะนำจากวิทยากร

ฝึกปฏิบัติลงสี

มอบของที่ระลึก แก่ผู้อำนวยการ โรงเรียน
บ้านสำโรง โดย ดร.สิทธิชัย สมนานชาติ

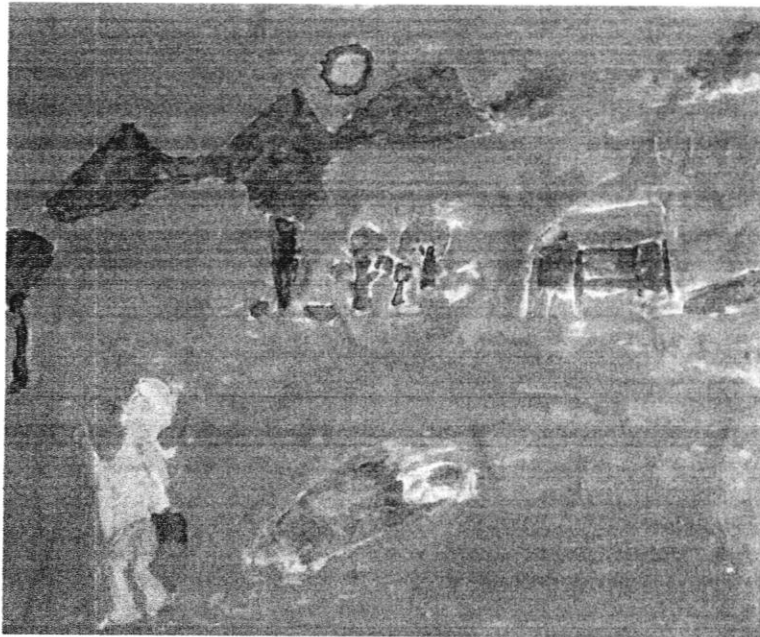
มอบของที่ระลึก แก่ตัวแทนนักเรียน
โรงเรียนบ้านสำโรง
โดย ดร.สิทธิชัย สมนานชาติ

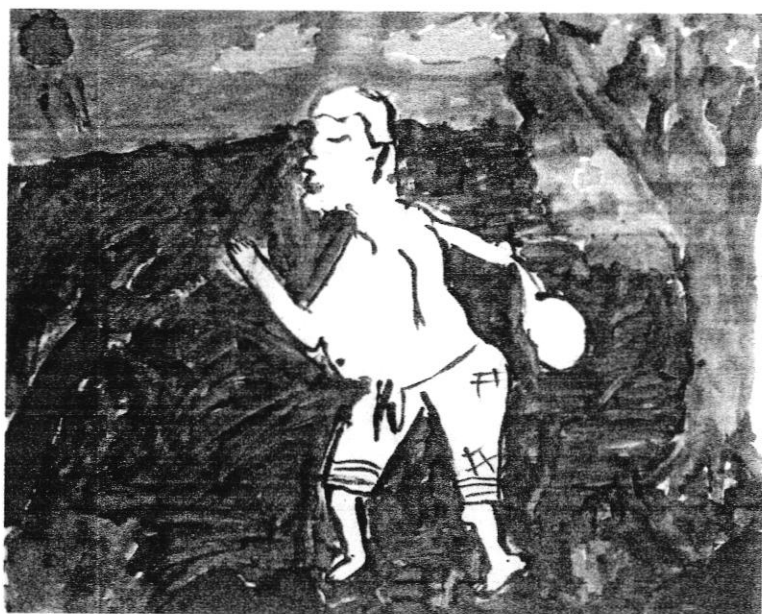

ถ่ายรูปหมู่ร่วมกัน

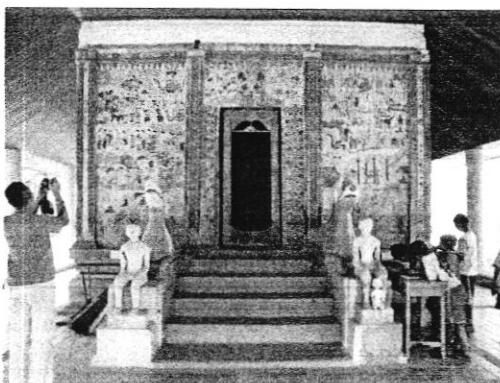
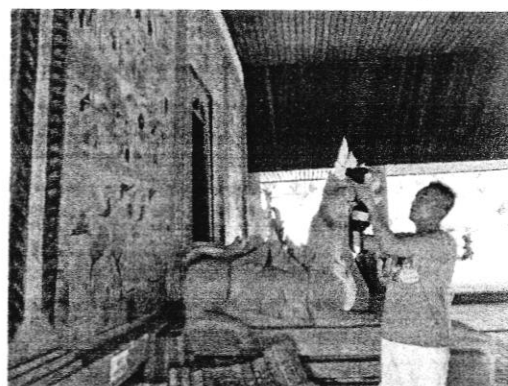
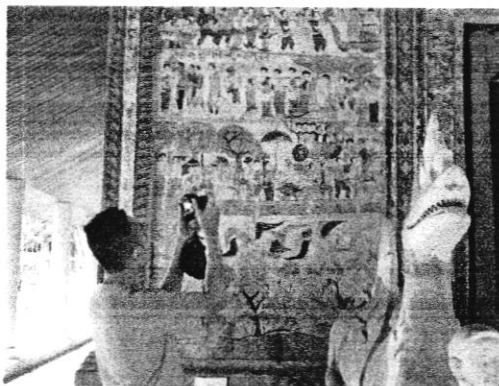
ผลงานการวาดรูปและลงสีของ
ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ผลงานการวาดรูปและลงสีของ
ผู้เข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

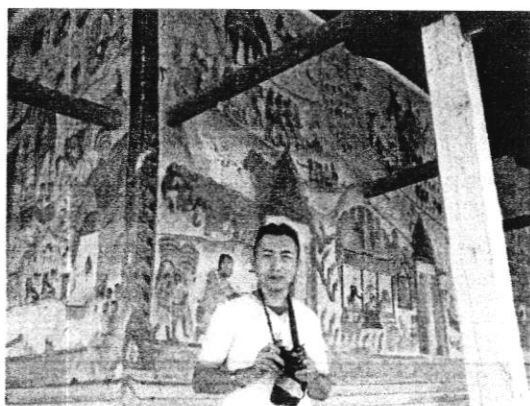
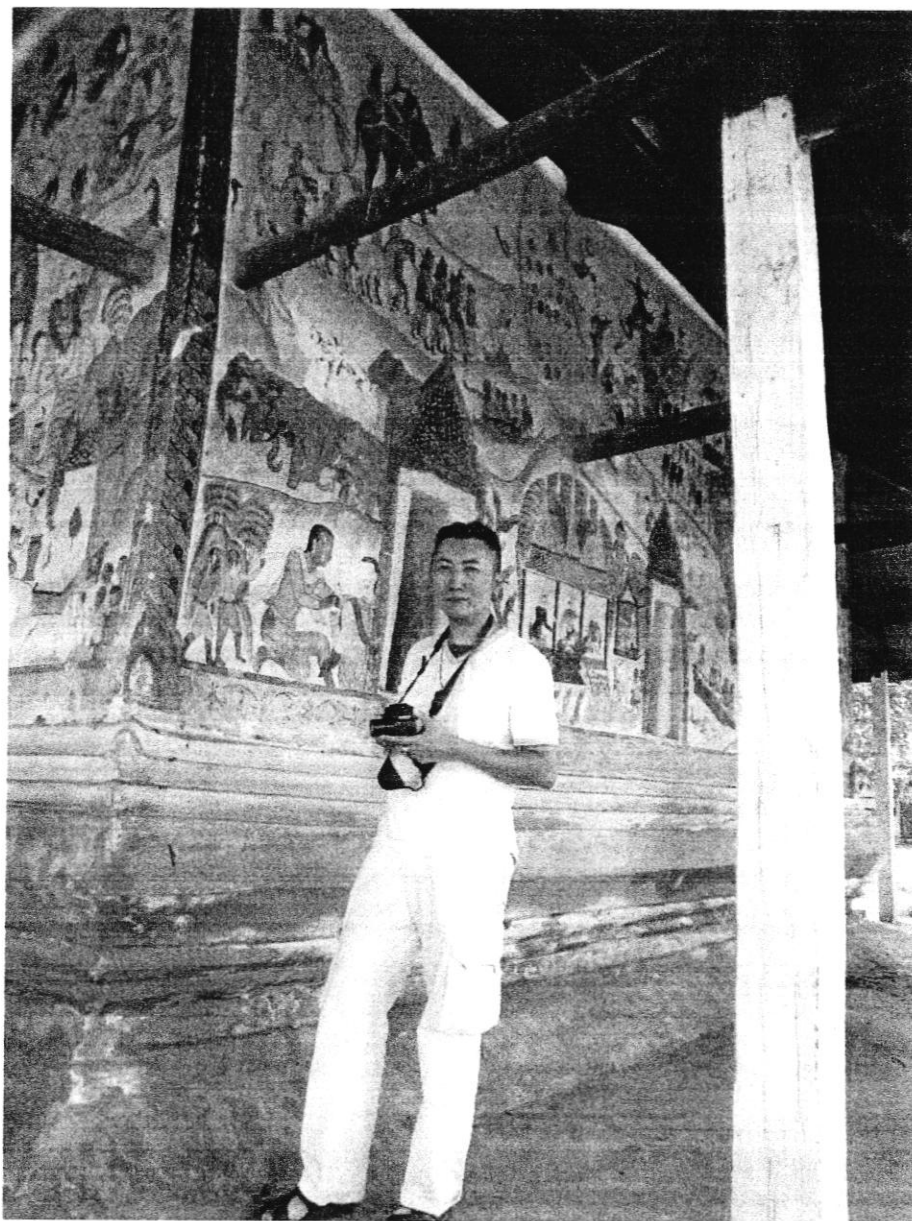
ประมวลภาพการสำรวจพื้นที่ภาคสนาม
วัดสระบัวแก้ว บ้านวังคู อำเภอนองสองห้อง จังหวัดขอนแก่น

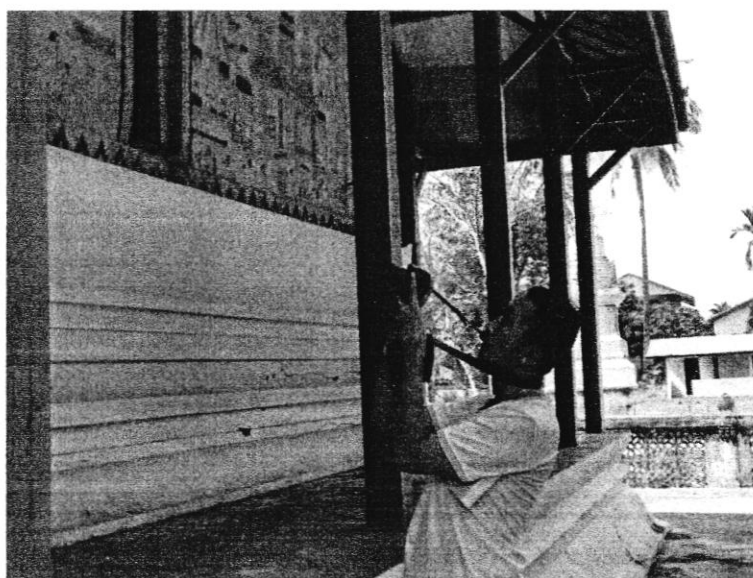
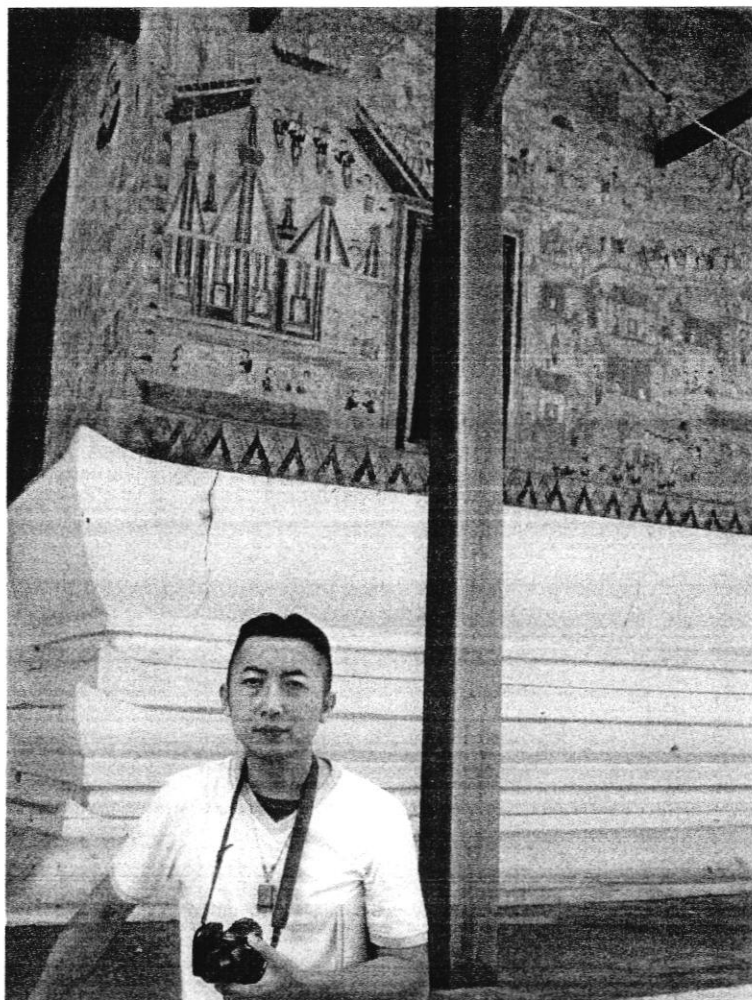
ประมวลภาพการสำรวจพื้นที่ภาคสนาม
วัดทุ่งศรีเมือง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

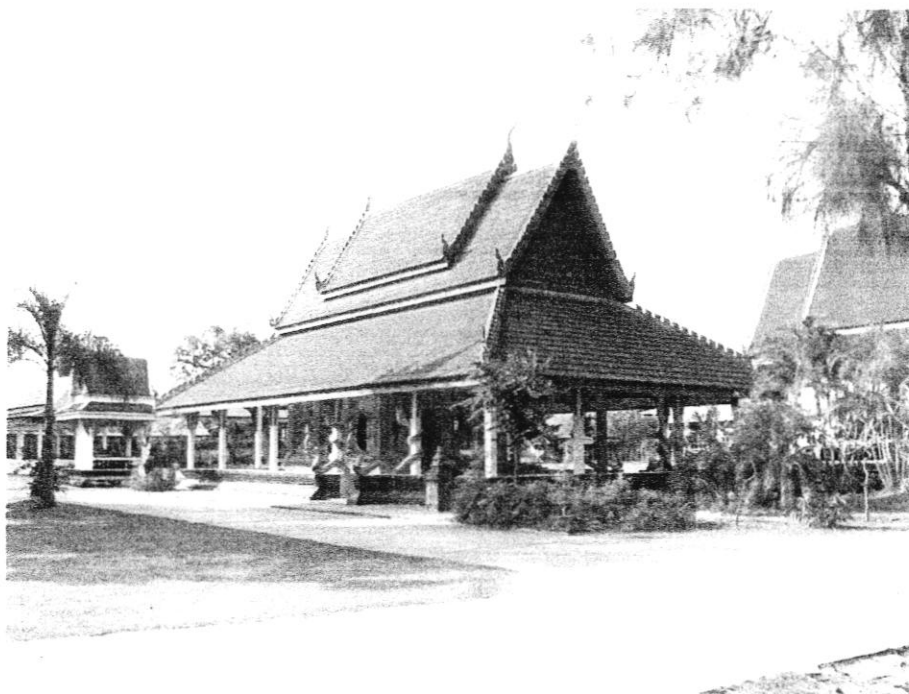
ประมวลภาพการสำรวจพื้นที่ภาคสนาม
วัดป่าเลไลยก์ บ้านหนองพอก ตำบลคงบัว อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

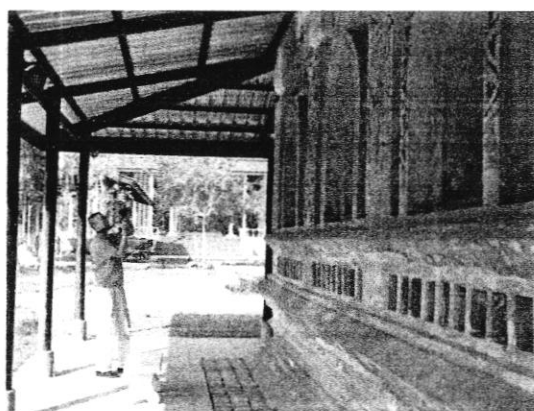
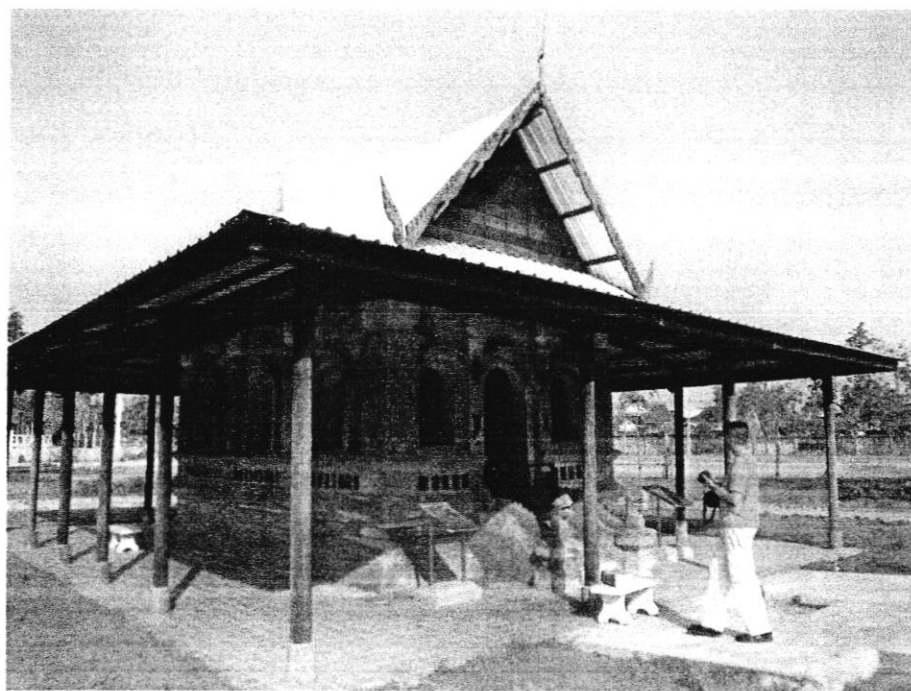
ประมวลภาพการสำรวจพื้นที่ภาคสนาม
วัดโพธาราม ตำบลโพธาราม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

ประมวลภาพการสำรวจพื้นที่ภาคสนาม
วัดมณีวิทยาราม ตำบลบ้านลาน อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

ประมวลภาพการสำรวจพื้นที่ภาคสนาม
วัดสงวนวาริพัฒนาราม ตำบลหัวหนอง อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

ใบลงทะเบียนเข้าชมนิทรรศการ

โครงการ "สำรวจหลักฐานผ้าและเครื่องแต่งกายโบราณของชาวอีสานจากสุปเต้ม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ของประเทศไทย เพื่อเป็นฐานข้อมูลการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา"

บูรณาการเข้ากับงานฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

โครงการ "รูปแบบการเรียนการสอนศิลปะด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเขียนภาพผ้าผะเหวด

โดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน"

ณ โรงเรียนบ้านสำโรง อ.ตาลชุม จ.อุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 11-12 กันยายน 2553

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อาชีพ	ลายเซ็น	โทรศัพท์
1	ด.ช. นิล นิล	นักเรียน	นิต นิล	
2	ด.ญ. สุภาภรณ์ ศรีรัตน	นักเรียน	สุภาภรณ์	
3	ด.ช. อภิสิทธิ์ วัฒน	นักเรียน	อภิสิทธิ์	
4	ด.ญ. ณัฐชิตา นิลมาลี	นักเรียน	ณัฐชิตา	
5	ด.ญ. อรพรรณ นิลพัฒน์	นักเรียน	อรพรรณ	
6	ด.ญ. รุ่งกมล ทวีสิน	นักเรียน	รุ่งกมล	
7	ด.ญ. นริศรา นิลมาลี	นักเรียน	นริศรา	
8	ด.ญ. ยุกมาดา รูปแก้ว	นักเรียน	ยุกมาดา	
9	ด.ญ. มะลิสา ทิพย์เพชร	นักเรียน	มะลิสา	
10	ด.ญ. มณีวรรณ วรรณงาม	นักเรียน	มณีวรรณ	
11	ด.ญ. มริษา นิลมาลี	นักเรียน	มริษา	
12	ด.ญ. รุ่งอรุณ ศรีรัตน	นักเรียน	รุ่งอรุณ	
13	ด.ญ. นิลวรรณ นิลมาลี	นักเรียน	นิลวรรณ	
14	ด.ญ. กสิกร นิลมาลี	นักเรียน	กสิกร	
15	ด.ญ. นิลพัชร์ นิลมาลี	นักเรียน	นิลพัชร์	
16	ด.ญ. นิลกมล นิลมาลี	นักเรียน	นิลกมล	
17	ด.ช. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	
18	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	
19	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	
20	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	
21	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	
22	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	
23	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	0823706056
24	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	086-4765344
25	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	083-440-7088
26	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	086-888-8895
27	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	
28	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	085-374454
29	ด.ญ. นิลมาลี นิลมาลี	นักเรียน	นิลมาลี	089-7164388

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อาชีพ	ลายเซ็น	โทรศัพท์
30	อ.ผา ชวนชื่น ภาวาม	ช่างเขียน	ชวนชื่น	
31	น.อ. จรัสดี นวโรจน์	นักศึกษาศา	จรัสดี	0805591749
32	อ.อ. แพนทนา นิลาแดง	ช่างเขียน	แพนทนา	083-965663
33	อ.ศ. สจิตรา ไร่ขจร	ช่างเขียน	สจิตรา	0
34	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	084304777
35	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	088084217
36	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	086-8937100
37	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	0828745231
38	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
39	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	0824749058
40	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	0837317971
41	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	0816488310
42	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	086864096
43	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
44	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	083-9656582
45	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
46	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
47	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
48	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
49	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
50	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
51	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
52	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
53	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	0880749205
54	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	0823374792
55	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
56	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
57	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
58	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
59	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
60	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
61	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
62	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
63	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
64	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
65	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
66	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
67	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
68	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
69	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	
70	อ.อ. นิลนัย นิลนัย	ช่างเขียน	นิลนัย	

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อาชีพ	ลายเซ็น	โทรศัพท์
71	ด.ช. มุขมณฑา	นักเรียน	มุขมณฑา	-
72	ด.ช. กิณกร ทองมาก	นักเรียน	กิณกร	-
73	ด.ช. สุวิภา ศาตทณ	นักเรียน	สุวิภา	-
74	ด.ช. นพพร นามนระชาด	นักเรียน	นพพร	-
75	ด.ช. อรุณิก ใสโพธิ์	นักเรียน	อรุณิก	-
76	ด.ช. สิทธิศักดิ์ พันธ์จำ	นักเรียน	สิทธิศักดิ์	-
77	ด.ช. ลลลลลลลล ลลลลล	นักเรียน	ลลลลลลล	-
78	ด.ช. มณฑาธิ์ คำวาม	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
79	ด.ช. ช่าง เพ็ญพา	นักเรียน	ช่าง	-
80	ด.ช. วิจิตรศักดิ์ อุดมณี	นักเรียน	วิจิตรศักดิ์	-
81	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
82	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	086-8988845
83	ด.ช. อธิวัฒน์ อธิวัฒน์	นักเรียน	อธิวัฒน์	096-1244444
84	ด.ช. สิทธิพร ดลลลล	นักเรียน	สิทธิพร	088-0445555
85	ด.ช. วิจิตรศักดิ์ กามาร	นักเรียน	วิจิตรศักดิ์	087-2518024
86	ด.ช. มณฑาธิ์ อธิวัฒน์	นักเรียน	มณฑาธิ์	080-4464465
87	ด.ช. มณฑาธิ์ ก่อตา	นักเรียน	มณฑาธิ์	0861639130
88	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
89	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
90	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
91	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	082-7476319
92	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
93	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
94	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	082-8562472
95	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
96	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
97	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	085-8089449
98	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
99	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	081-9554314
100	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
101	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
102	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	081-0731506
103	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
104	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
105	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
106	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
107	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
108	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
109	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
110	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-
111	ด.ช. มณฑาธิ์ ลลลลล	นักเรียน	มณฑาธิ์	-

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อาชีพ	ลายเซ็น	โทรศัพท์
153	ด.ช. ปณิธาน รูปแก้ว	นักเรียน	ปณิธาน	-
154	ด.ช. ราชันย์ ทองจันทร์	"	ราชันย์	-
155	อ.ญ. สิริบุญญา ป้อมสูง	"	สิริบุญญา	-
156	อ.ญ. สิริบุญญา ช้องสูง	นักเรียน	สริบุญญา	-
157	อ.ญ. ชูดาพร หนองงา	"	ชูดาพร	-
158	อ.ญ. สมิติตา พาเสวี	"	สมิติตา	-
159	อ.ช. ปรณรินทร์ เกษปก	"	ปรณรินทร์	-
160	อ.ญ. ศิราพร อุบลพงษ์	"	ศิราพร	-
161	อ.ญ. รัชฎาพร ทองเต็ม	"	รัชฎาพร	-
162	อ.ช. สัตถาภรณ์ เข่งงาม	นักเรียน	สัตถาภรณ์	-
163	อ.ญ. ปิยะรัตน์ บุญช่วย	"	ปิยะรัตน์	-
164	อ.ญ. ปรภาพรรณ พองจันทร์	"	ปรภาพรรณ	-
165	อ.ญ. อมรรรัตน์ สายมอ	"	อมรรรัตน์	-
166	อ.ญ. วิไลพร มิ่งมูล	"	วิไลพร	-
167	อ.ญ. นฤมล งามอน	"	นฤมล	-
168	อ.ญ. สุกาวรรณ นันทกลาง	"	สุkawรรณ	-
169	อ.ญ. เมธดี อุดมแก้ว	"	เมธดี	-
170	อ.ช. มณีนี นันทะ	"	มณีนี	-
171	อ.ช. พงศกร พรมสะอาด	"	พงศกร	-
172	อ.ช. ทศพร เขียววงศ์	"	ทศพร	-
173	อ.ช. อาทิตยา ชัยพรม	"	อาทิตยา	-
174	อ.ช. ทศพล เขียววงศ์	"	ทศพล	-
175	อ.ช. ศราวุธ ชื่นทัก	"	ศราวุธ	-
176	อ.ญ. มุกดา สายมอ	"	มุกดา	-
177	อ.ญ. ชลดา สาลีเกศ	"	ชลดา	-
178	อ.ญ. รัชญา สายใส	"	รัชญา	-
179	อ.ญ. ศรีเพชร สิงหา	"	ศรีเพชร	-
180	อ.ญ. วิมลีน เกื้อนเป่า	"	วิมลีน	-
181	อ.ญ. กาญญา ชาติ	"	กาญญา	-
182	อ.ญ. สิริลักษณ์ ขอมเต็ม	"	สิริลักษณ์	-
183	อ.ญ. วิภาวดี งามบุญ	"	วิภาวดี	-
184	อ.ญ. พงศกร นนทสิทธิ์	"	พงศกร	-
185	อ.ญ. สุภาวดี งามสง่า	"	สุภาวดี	-
186	อ.ญ. สันตนา เข่งงาม	"	สันตนา	-
187	อ.ญ. ภัทราพร ไชยผล	"	ภัทราพร	-
188	อ.ช. ทรงยศ สายใส	นักเรียน	ทรงยศ	-
189	อ.ช. ปณิธาน รูปแก้ว	"	ปณิธาน	-
190	อ.ช. ราชันย์ ทองจันทร์	"	ราชันย์	-
191	อ.ญ. สิริบุญญา ป้อมสูง	"	สริบุญญา	-
192	อ.ญ. ชูดาพร หนองงา	"	ชูดาพร	-
193	อ.ญ. สมิติตา พาเสวี	"	สมิติตา	-

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อาชีพ	ลายเซ็น	โทรศัพท์
194	อ.ญ. สีวาท อุปพงษ์	ทอ.	สีวาท	-
195	อ.ญ. น้อย นอดเฒ	นักเขียน	น้อย	-
196	อ.ญ. สัตตาวรรณ เป็งงาม	"	สัตตาวรรณ	-
197	อ.ญ. ปิยะวิทย์ บุญช่วย	"	ปิยะวิทย์	-
198	อ.ญ. ประภาพรรณ ทองจันทร์	"	ประภาพรรณ	-
199	อ.ญ. อรรณพ สุขสม	"	อรรณพ	-
200	อ.ญ. วิไลพร มิ่งมูล	"	วิไลพร	-
201	อ.ญ. นงนุช น.อุป	"	นงนุช	-
202	อ.ญ. สุกสมรรณ ปลั่งกลาง	"	สุกสมรรณ	-
203	อ.ญ. เมล็ด อุดมแก้ว	"	เมล็ด	-
204	อ.ช. พพล กลิ่นจำปา	นักเขียน	พพล	-
205	อ.ช. วิริยะพล ขอมบุญ	"	วิริยะพล	-
206	อ.ช. เสกสรรค์ พงษ์มูล	"	เสกสรรค์	-
207	อ.ช. สมศักดิ์ สันทัดเทพ	"	สมศักดิ์	-
208	อ.ช. สิบสิทธิ์ มั่งคั่ง	"	สิบสิทธิ์	-
209	อ.ช. สันติสุข มิ่งมูล	"	สันติสุข	-
210	อ.ช. กฤษดา ไชยมพ	"	กฤษดา	-
211	อ.ช. ชวิช เป็งงาม	"	ชวิช	-
212	อ.ช. ไชยรภาพ ผ่องาม	"	ไชยรภาพ	-
213	อ.ช. สันติสุข งามดี	"	สันติสุข	-
214	อ.ช. สุวิชัย สันทัดเทพ	"	สุวิชัย	-
215	อ.ช. อรุณรัตน์ อานันต	"	อรุณรัตน์	-
216	อ.ช. วิริยะศักดิ์ น.อุป	"	วิริยะศักดิ์	-
217	อ.ช. วิริยะพล งามดี	"	วิริยะพล	-
218	อ.ญ. สุวรรณี งามดี	"	สุวรรณี	-
219	อ.ญ. พรสุตา งามดี	"	พรสุตา	-
220	อ.ญ. ปิ่นดา สายสี	"	ปิ่นดา	-
221	อ.ญ. ลำไย คำสิน	"	ลำไย	-
222	อ.ญ. กมลวรรณ ทองจันทร์	"	กมลวรรณ	-
223	อ.ญ. ปาริชาติ มั่งคั่ง	"	ปาริชาติ	-
224	อ.ญ. นันทนา อุดมแก้ว	"	นันทนา	-
225	อ.ญ. ชไมพร กิ่งแดง	"	ชไมพร	-
226	อ.ญ. สุทธิดา งามดี	"	สุทธิดา	-
227	อ.ช. สันติสุข พิลาด	"	สันติสุข	-
228	อ.ช. นริศ นันทน	"	นริศ	-
229	อ.ช. สันติสุข นันทน	"	สันติสุข	-
230	อ.ช. นันทนา นันทน	"	นันทนา	-
231	อ.ช. วิชิต มานะ	"	วิชิต	-
232	อ.ช. วิชิต คำสิน	"	วิชิต	-
233	อ.ช. นันทน กลิ่นจำปา	"	นันทน	-
234	อ.ช. วิริยะพล ขอมบุญ	"	วิริยะพล	-

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อาชีพ	ลายเซ็น	โทรศัพท์
235	ดร. สิริสิงห์ พันธุ์คำ	นักเขียน	สศิริสิงห์	-
236	ดร. เสงี่ยมพร ทองมูล	"	เสงี่ยมพร	-
237	ดร. สมศักดิ์ คันธาระเทศ	นักเขียน	สมศักดิ์	-
238	ดร. พรณภา เป้างาม	"	พรณภา	-
239	ดร. กฤษณา ไชยมงคล	"	กฤษณา	-
240	ดร. อดุลย์ศักดิ์ สารนิคม	"	อดุลย์ศักดิ์	-
241	ดร. อรุณีย์ ด้วงบัว	"	อรุณีย์	-
242	ดร. มณฑิลา อุปลาบัต	"	มณฑิลา	-
243	ดร. วิษุตา นันทะ	"	วิษุตา	-
244	ดร. มณฑล ธรรมพร	"	มณฑล	-
245	ดร. สุวิมล สิริสัมพันธ์	"	สุวิมล	-
246	ดร. สุจิตตา นันทะ	"	สุจิตตา	-
247	ดร. นาวิน ปะยูน	นักเขียน	นาวิน	-
248	ดร. อภินันท์ วัฒนศิริ	"	อภินันท์	-
249	ดร. อรุณีย์ สัมพันธ์	"	อรุณีย์	-
250	ดร. นิตยา ศรีมงคล	"	นิตยา	-
251	ดร. ปัทมา ศรีมงคล	"	ปัทมา	-
252	ดร. สมฤดี ศรีศักดิ์สาร	"	สมฤดี	-
253	ดร. อรุณีย์ ธรรมพร	"	อรุณีย์	-
254	ดร. สัมพันธ์ นันทะ	"	สัมพันธ์	-
255	ดร. ปณณฎฐา วัฒนพรหม	"	ปณณฎฐา	-
256	ดร. พงษ์วิมล มั่งคั่ง	"	พงษ์วิมล	-
257	ดร. ชัยนาถ วัฒนพร	"	ชัยนาถ	-
258	ดร. สราวุธ เสน่ห์	"	สราวุธ	-
259	ดร. สิริสิงห์ มั่งคั่ง	"	ศิริสิงห์	-
260	ดร. สุวรรณี พานิช	"	สุวรรณี	-
261	ดร. พรสุตา วัฒนพร	"	พรสุตา	-
262	ดร. ปณณฎฐา สายสุนทร	"	ปณณฎฐา	-
263	ดร. สิริวิมล มั่งคั่ง	"	ศิริวิมล	-
264	ดร. ปัทมา วัฒนพร	"	ปัทมา	-
265	ดร. กรรณิก มั่งคั่ง	"	กรรณิก	-
266	ดร. นันทิยา นันทะ	"	นันทิยา	-
267	ดร. สิริวิมล มั่งคั่ง	"	ศิริวิมล	-
268	ดร. อรุณีย์ วัฒนพร	"	อรุณีย์	-
269	ดร. ชัยนาถ วัฒนพร	"	ชัยนาถ	-
270	ดร. ปัทมา วัฒนพร	"	ปัทมา	-
271	ดร. สิริวิมล มั่งคั่ง	"	ศิริวิมล	-
272	ดร. สิริวิมล วัฒนพร	"	ศิริวิมล	-
273	ดร. สิริวิมล วัฒนพร	"	ศิริวิมล	-
274	ดร. สิริวิมล วัฒนพร	"	ศิริวิมล	-
275	ดร. ปัทมา วัฒนพร	"	ปัทมา	-

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	อาชีพ	ลายเซ็น	โทรศัพท์
276	เด็กชาย วันทา ศรีพันธ์	นักเรียน	วันทา	-
277	อ.ช. วิระศักดิ์ ขนอุป	"	วิระศักดิ์	-
278	อ.ช. วิมล นาค	"	วิมล	-
279	อ.ช. เกียรติศักดิ์ น้อยสิงห์	"	เกียรติศักดิ์	-
280	อ.ช. สิริวัฒน์ ขนแก้ว	"	สิริวัฒน์	-
281	อ.ช. บุญจันทร์ งามพันธ์	"	บุญจันทร์	-
282	อ.ช. สวัสดิ์ น้อยชัย	"	สวัสดิ์	-
283	อ.ช. อธิชา พูลดี	"	อธิชา	-
284	เด็กหญิง ญาณิศา คำงาม	"	ญาณิศา	-
285	อ.ช. อรพรรณ สมบัติ	"	อรพรรณ	-
286	อ.ช. นิตยา นนทวิบูลย์	"	นิตยา	-
287	อ.ช. ไพรัช ภูเย็น	"	ไพรัช	-
288	อ.ช. สมรักษ์ ไร่ขาว	"	สมรักษ์	-
289	อ.ช. อานนท์ คำงาม	"	อานนท์	-
290	อ.ช. อนันต์ วัฒนคำ	"	อนันต์	-
291	อ.ช. นันทน์ นนคำ	"	นันทน์	-
292	อ.ช. สุวิภา นนทวง	"	สุวิภา	-
293	อ.ช. วิภากร นนทวิบูลย์	"	วิภากร	-
294	เด็กชาย สุวิทย์ นนทวง	"	สุวิทย์	-
295	อ.ช. นนทวิบูลย์ นนทวง	"	นนทวิบูลย์	-
296	อ.ช. นนทวิบูลย์ นนทวิบูลย์	"	นนทวิบูลย์	-
297	อ.ช. นนทวิบูลย์ นนทวิบูลย์	"	นนทวิบูลย์	-
298	อ.ช. นนทวิบูลย์ นนทวิบูลย์	"	นนทวิบูลย์	-
299	อ.ช. นนทวิบูลย์ นนทวิบูลย์	"	นนทวิบูลย์	-
300	อ.ช. นนทวิบูลย์ นนทวิบูลย์	"	นนทวิบูลย์	-